

TIGHT BINDING BOOK

brown book

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_206186

UNIVERSAL
LIBRARY

గృహవైద్య చికిత్సారత్నము.

(ప్రథమభాగము)

పురాతన తాళపత్ర గ్రంథములనుండి

రాజవైద్య: మంగవల్లి రంగయ్య
సమకూర్పబడినది.

ప్రకాశకులు :

కురుకూరి సుబ్బారావు

నరస్వతీబుక్ డిపో,

బెజవాడ.

కాకినాడముద్రాక్షరశాల
ముద్రాక్షరశాల
1934
సిరియా (బాదు) వద్ద
కాకినాడముద్రాక్షరశాల
ముద్రాక్షరశాల
1934
సిరియా (బాదు) వద్ద

సర్వస్వామ్యములు }
ప్రకాశకులవి.

వెల రు 1—0—0

ఆదిభట్ట నారాయణదాసుగారిచే

రచియింపబడిన హరికథలు.

జానకీశపథము	1- 0-0	గజేంద్రమోక్షము	0- 8-0
రుక్మిణీకల్యాణము	0-12-0	ప్రహ్లాదచరిత్రము	0- 8 0
మాగ్నండేయోపాఖ్యానం	0-12-0	పై 8 పుస్తకములు కలిపిన క్యాలిక్	
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానం	0-12-0	బయిండు	5- 8-0
అంబరీషచరిత్ర	0- 8-0	సావిత్రి చరిత్రము	0-12-0
భీష్మచరిత్రము	0- 8-0	యధార్థ రామాయణం	2- 8-0

బి. బాలాజీదాసుగారిచే రచియింపబడిన హరికథలు.

గయోపాఖ్యానం	0- 8-0	సంగ్రహరామాయణం	1- 0-0
జయప్రదాదేవిచరిత్ర	0- 8-0	ద్రౌపదీమానసంగతుణ	0- 6-0
నలచరిత్రము	0- 8-0	కుచేలోపాఖ్యానము	0- 6-0
రుక్మాంగదచరిత్ర	0- 8-0	పుగండరదాసుచరిత్ర	0- 6-6
త్వత్తైశంబవిజయమను హరిశ్చంద్ర	0- 8-0	సూరదాసుచరిత్ర	0- 6-6
కుశలవవిజయము	0- 8-0	కర్ణానందదాయిని	0- 6-6
శశిరేఖాపరిణయము	0- 8-0	హరికథాధీశమానమంజరి పా I	
సీతాకల్యాణము	0- 8-0	పద్యములు	0- 6-0
దయాకగవిజయం	0- 8-0	డిటో రెండవభాగం కీర్తనలు	0- 6-0
భద్రాచల రామదాసుచరిత్ర చల్లా			
రామలింగయ్యగారిది	0- 6-0		

తిరునగరి శేషదాసుగారి హరికథలు.

క్రైస్తామపాదుకాపట్టాభిషేకము	0- 8-0	క్రీస్తుడు త్తరరామచరిత్ర	0- 8-0
సీతాపరమరణము	0- 8-0	సుభద్రాపరిణయము	0- 8 0

బాబూ. పి. యన్. నామర్ వాణిజీకవిగారిచే రచియింపబడిన

శ్రీకలీదాసుచరిత్ర	1- 0-0	సీతాకల్యాణము	1- 4-0
శ్రీరామజననము	1- 0-0	వైజయంతీవిలాసము	1- 0-0

వలయువారు:—

సరస్వతీ బుక్ డిపో., బెజవాడ.

గృహవైద్య

చికిత్సాత్మకము

(ప్రథమ భాగము.)

పురాతన తాళపత్ర గ్రంథములనుండి
రాజవైద్య: మంగవల్లి రంగయ్యగారిచే
సమకూర్పబడినది.

వాణిజ్యమూర్ఖు 2000 ప్రతులు.

ప్రకాశకులు:-

స ర స్వ తీ బు క్ డి ప్రెస్, మద్రాస్.

బె జ వా థ్స్.

కాకినాడ:

కాకినాడముద్రాక్షరశాలయందు,

ము ద్రి ం పఁ బ డి యె.

1931.

సర్వస్వామ్యములు ప్రకాశకులవి.]

[వెల 1-0-0.

రంగూన్ రాడీ అను పత్రిక.

(గంధక రు:—సోమరాజు రామానుజరావుగారు.)

పల్లెలలో రాడీ-పట్టణములలో రాడీ- వీధులలో రాడీ-విపణిక
లలో రాడీ-సంతలలో రాడీ-చావిళ్లలో రాడీ-సందులలో రాడీ-సభలలో
రాడీ-గుళ్ళలో రాడీ-గృహములలో రాడీ-కక్షలలో రాడీ- కలహముల
లో రాడీ-కోర్టులలో రాడీ- పార్టీలలో రాడీ- దొంగలలో రాడీ- దొరల
లో రాడీ-హత్యలలో రాడీ-నృత్యసభలలో రాడీ-సరుకులలో రాడీ సర
సములలో రాడీ- ఈ రాడీలలో మనరాడీ యెవ్వరు?

మనరంగూన్ రాడీ-సర్వసద్గుణాలంకారుడు-సమస్తజనభయంక
రుడు! మొదటిదెబ్బతో రంగారావుకు మోక్షమిచ్చిన రాడీ! పోలీసు
వారికి చిక్కకుండా పొగయోడ నెక్కి-సరఫరా- సమద్రుమధ్యమున-
మొసలిపట్టినను చావని రాడీ-రక్షించిన రమేశదంపతులతో రంగూను
చేరిన రాడీ- అన్నముబెట్టినదాతకు సున్నముబెట్టిన రాడీ- పాణిదాత
భార్యతో ప్రణయప్రసంగములాడించిన రాడీ-రమేశునిచంపి యాతని
భార్యతో రంగూనువిడిచిన రాడీ- చడత్రాగి ప్రభావతిచేటికి చిప్ప
యిచ్చిన రాడీ- బుధింపనచ్చిన మామకు పాణిమోక్షమిచ్చిన రాడీ-
తనయపరాధములన్నిటిని తలపై నిడుకొనిన భార్యను గాంచి పశ్చాత్తా
పముపాలైన రాడీ-ఘోరమరణశిక్షకు పాల్పడిన భార్యకొత్త శ్రమ గుండె
బ్రెస్తలైన రాడీ-మనరంగూను రాడీ అన్నిసమములలోనున్నాడు. అన్ని
యనుభవములలో నున్నాడు. అన్ని అశములలోనున్నాడు! మహాహృ
తముగల్గించి మనరఫాడీ చమనమలగుండెలరు దడదడలాడించినాడు!
పకపకనవ్వించినాడు- బాటబాట కన్నీరుగార్పించినాడు!-శృంగారచే
ష్టలతో సుఖానుభవము నొందించినాడు!

ఆధిదేశమునందలి అన్నిపట్టణములవారికిని ఆనందమును గ
ల్గించి యెప్పుడు ప్రకటితమగునా యని యెదురుచూడబడుచున్న రం
గూన్ రఫాడీ నేటికి ముగ్ధి-పబడి సిద్ధముగనున్నది!- రసభరితములగు
పద్యములు!-రమ్యములగు పాటలు, తప్పక యింటనుంచుకొనిన హం
తకులయొక్కగాని దొంగలయొక్కగాని మోసగాంధ్యయొక్కగాని
భీతి లేకుండ కాపాడగల మారంగూన్ రఫాడీ! 1 రూపాయకిమాత్రమే
లభింపగలదు. పలయువారు:—సరస్వతీ బుక్ డిపో, బెజవాడ.-

విషయ సూచిక.

సంఖ్య	పుట	సంఖ్య	పుట
1 అతిమాత్రమునకు చికిత్స	1	35 సాధ్యమాత్రలక్షణము	8
2 ఇంకొక ప్రక్రియ	"	36 జిహ్వలక్షణము	"
3 వేరొక ప్రక్రియ	"	37 అజీర్ణజ్వరనిదానము	"
4 మేహశూలచికిత్స	"	38 జ్వరజ్వలలక్షణము	9
5 వాతశూలచికిత్స	2	39 వైశ్యజ్వరము	"
6 శంఖద్రావకము	"	40 క్షేష్ణజ్వరము	"
7 కుసుమకుక్రియ	"	41 వాతవైశ్యజ్వరము	"
8 ఇంకొక కక్రియ	"	42 పితృక్షేష్ణజ్వరనిదానము	"
9 వేరొక ప్రక్రియ	"	43 భూతజ్వరనిదానము	"
10 మఝిమ ప్రక్రియ	"	44 అజీర్ణజ్వరనిదానము	10
11 భోజనమైన వెంటనే వాంతియైనచో	"	45 అక్లిష్టజ్వరనిదానము	"
12 ఎక్కిర్చుకూలము	"	46 ఆహికజ్వరనిదానము	"
13 కూలకుక్రియ	"	47 ఆహికజ్వరభేదములు	"
14 గృహణికి వాటము	"	48 జ్వరనిదానములు	"
15 ఇంకొక ప్రక్రియ	"	49 త్వష్టజ్వరనిదానము	"
16 గర్భశూలము	"	50 అస్థితగ్న విరాగము	"
17 నాడిస్థానములు	5	51 గర్భతగ్న విరాగము	"
18 నాడియందు స్థలములు	"	52 మాంసాతజ్వరనిదానము	"
19 వాతపితృక్షేష్ణ నాడులనిదానము	"	53 సన్నిపాతజ్వరనిదానము	"
20 వాత నాడినిదానము	"	54 (13) సమలక్షణము	"
21 వైశ్య నాడినిదానము	"	55 సమధినిదానము	"
22 క్షేష్ణ నాడినిదానము	6	56 అంతకనిదానము	21
23 పితృక్షేష్ణ నాడి	"	57 హృద్రోహనిదానము	"
24 వాతవైశ్యనాడి	"	58 చిత్తవిఘ్ననిదానము	"
25 వాతక్షేష్ణనాడి	"	59 శీతానిదానము	"
26 అజీర్ణ నాడి	"	60 తాండ్రకనిదానము	"
27 స్వర్గలక్షణము	"	61 కంఠకుష్ఠనిదానము	"
28 స్వరూపలక్షణము	"	62 భిక్షునేత్రనిదానము	"
29 శబ్దలక్షణము	7	63 రక్తక్షేపనిదానము	13
30 సత్ప్రసరము	"	64 ప్రాణాపకాస ధినిదానము	"
31 మలపరీక్ష	"	65 జిహ్వక సంధినిదానము	"
32 మూత్రపరీక్ష	"	66 అభివ్యాససంధినిదానము	"
33 మూత్రపరీక్షలక్షణము	"	67 సాధ్యసాధ్యసన్నిపాతములనిదానము	"
34 అసాధ్యమాత్రరోగలక్షణము	8	68 సన్నిపాతకాల పరిమితి	"

సంఖ్య	పుట	సంఖ్య	పుట
69 సప్తవిధగోపములకునునిదానము	14	103 కాంతసిందూరము	20
70 సన్నిపాతహేతువులు	14	104 ప్రవాళభస్మము	"
71 జ్వరమునకు హేతువులు	14	105 మాత్రికభస్మము	"
72 నాడిదొరకనివారు	14	106 వజ్రభస్మము	"
73 విషదోషనిదానము	14	107 మరకతభస్మము	21
74 విషచుదోషనిదానము	14	108 నీలభస్మము	"
75 విషచుశీతనిదానము	15	109 రత్నభస్మము	"
76 పిత్తజ్వరనిదానము	15	110 పుష్కరాగభస్మము	"
77 రక్తజిహ్వకదోషము	15	111 గోమేధికభస్మము	"
78 కణికజిహ్వనిదానము	15	112 వైడూర్యభస్మము	"
79 పై 7 దోషములకునిదానము	15	113 అభ్రకసాధనములు	22
80 అతిసారనిదానము	15	114 అభ్రకములసోదాలు	"
81 వాతాతిసారనిదానము	15	115 అభ్రక గుణవివరము	"
82 పిత్తాతిసారనిదానము	16	116 అభ్రకముల 4వర్ణములకుగుణములు	"
83 క్లేష్మాతిసారనిదానము	16	117 అభ్రకకవచీతము	"
84 జ్వరాతిసారనిదానము	16	118 అభ్రకసిందూరము	23
85 దోషాతిసారనిదానము	16	119 అభ్రకసాధనం	"
86 రక్తాతిసారనిదానము	16	120 తామ్రశుద్ధి	"
87 అసాధ్యాతిసారనిదానము	16	121 సువర్ణశుద్ధి	24
88 లోహభస్మము	17	122 రజితశుద్ధి	"
89 లోహసిందూరము	17	123 కంచుశుద్ధి	"
90 నాభస్మము	17	124 కాంతశుద్ధి	"
91 వాగసిందూరము	17	125 విమ్రుశుద్ధి	"
92 మౌళభస్మప్రకారము	17	126 మాత్రికశుద్ధి	"
93 ఇకొకపక్రియ	18	127 వజ్రశుద్ధి	"
94 తామ్రభస్మము	18	128 మరకతశుద్ధి	"
95 స్వణభస్మము	18	129 నీలశుద్ధి	"
96 సువర్ణసిందూరము	18	130 మాణిక్యశుద్ధి	"
97 ఇంకొకవిధము	18	131 పుష్కరాగశుద్ధి	25
98 రజితభస్మము	19	132 గోమేధికశుద్ధి	"
99 రజితసిందూరము	19	133 వైడూర్యశుద్ధి	"
100 కంచుభస్మము	19	134 అభ్రకశుద్ధి	"
101 కంచుసిందూరము	19	135 మణిలశుద్ధి	"
102 కాంతభస్మము	20	136 హరిదళశుద్ధి	"

సంబంధ

138	కపరిశుద్ధి
139	విమళశుద్ధి
140	మాక్షికుశుద్ధి
141	ఉల్లిపాపాణముశుద్ధి
142	గౌరిపాపాణముశుద్ధి
143	ఇంగిలీకముశుద్ధి
144	వెలిగారముశుద్ధి
145	మెలతుత్తశుద్ధి
146	పాలతుత్తశుద్ధి
147	గంధకంశుద్ధి
148	నాభిశుద్ధి
149	నేపాళములశుద్ధి
150	అమిదెలశుద్ధి
151	యిల్లిపాపాణముశుద్ధి
152	గుగ్గిలముశుద్ధి
153	వైంధవలవణశుద్ధి
154	సవర్చలవణశుద్ధి
155	బిడాలవణశుద్ధి
156	సద్యజ్ఞశుద్ధి
157	యవజ్ఞశుద్ధి
158	కాచలవణశుద్ధి
159	శిలాజిశుద్ధి
160	కర్పూశిలాజిశుద్ధి
161	బోళకశుద్ధి
162	ఇంగువశుద్ధి
163	మాస్తకీశుద్ధి
164	గజపిష్టశుద్ధి
165	ఉమ్మెత్తగింజలశుద్ధి
166	ముషిణిగింజలశుద్ధి
167	శొంతిశుద్ధి
168	పిప్పలిశుద్ధి
169	మిరియాలశుద్ధి
170	వాసుశుద్ధి
171	జీలకర్రశుద్ధి

పుట

25	సంబంధ	పుట
172	లోహశుద్ధి	28
173	నాగవంగశుద్ధి	28
174	రససిందూరముచేయువిధము	28
175	ఇంకొకప్రక్రియ	29
176	దశనిధాన్నికమారములచేయు	29
177	రసభూపతిరాజాన్నికమారసము	30
178	పహ్లాహ్లాన్నికమారసము	30
179	రత్నాన్నికమారసము	30
180	సిద్ధాన్నికమారసము	31
181	లఘున్నికమారసము	31
182	మహాన్నికమారసము	31
183	ప్రతాపాన్నికమారసము	31
184	దివ్యాన్నికమారసము	32
185	ఉత్తమాన్నికమారసము	32
186	భూతేశ్వరసము	32
187	త్రిపురాంతకసము	33
188	కాలకంఠరసము	33
189	శాంభవీరసము	33
190	భద్రకాలిరసము	34
191	భువనేశ్వరీరసము	34
192	ఉమాచమేశ్వరరసము	34
193	నారసింహరసము	34
194	విశ్వంధరరసము	34
195	నరకధ్వజరసము	35
196	భాగవతరసము	35
197	నారాయణరసము	35
198	వైష్ణవరసము	35
199	లక్ష్మీనారాయణరసము	36
200	హిరణ్యరసము	36
201	కమలానరసము	36
202	భారతీరసము	36
203	ఆనందభైరవరసము	37
204	పీతమహారసం	37
205	కల్యాణిరసం	37

సంఖ్య	పుట	సంఖ్య	పుట
206 భూతభైరవరసము	37	240 పరంజ్యోతిరసము	46
207 త్రివిక్రమరసం	37	241 రాజరాజేశ్వరీరసము	47
208 వీరవిక్రమరసం	38	242 గండభేరుండరసము	47
209 విజయవిక్రమరసం	,,	243 అచ్యుత సంజీవనరసము	47
210 శరభేశ్వరరసం	,,	244 జగన్నాథరసము	47
211 స్వచ్ఛందభైరవరసం	,,	245 కాలాగ్నిరుద్రరసము	48
212 మదనభైరవరసం	39	246 ధన్వంతరీరసము	48
213 విజయభైరవరసం	39	247 ఫణిధరరసము	48
214 సంగరభైరవరసం	,,	248 రోగభంజనరసము	49
215 మనోభైరవరసం	,,	249 ఏకమూర్తిరసము	49
216 కల్యాణభైరవం	40	250 ద్విమూర్తిరసము	49
217 విహరణభైరవం	40	251 త్రిమూర్తిరసము	49
218 వాతభైరవం	40	252 శీతభంజనరసము	50
219 కారుణ్యభైరవం	40	253 చండభాస్కరరసము	50
220 కరవాలభైరవం	41	254 నవనాథరసము	50
221 సిద్ధభైరవం	41	255 వాగాధ్యక్షరసము	50
222 రసేంద్రరసం	41	256 సూర్యపావనరసము	50
223 చుహేంద్రరసం	41	257 శీతజాంతుశము	51
224 లోకేంద్రరసం	42	258 షోడశశుద్ధరసము	51
225 రసరాజరసం	42	259 విష్ణుపరాక్రమరసం	51
226 మహాభైరవరసం	42	260 కైటబయందుకు	51
227 శృంగారభైరవరసం	42	261 వీరవృద్ధికి	51
228 కాలభైరవరసం	43	262 కష్టజాంతుశము	52
229 సూతి కాముఖము	43	263 నేత్రోరోగచికిత్స	52
230 మృత్యుంజయరసం	43	264 ఫణిభూషణరసము	52
231 సూతి కాభరణము	43	265 దవానలరసము	52
232 పారిజేశ్వరరసము	44	266 ధర్మేశ్వరరసము	53
233 మృతోద్ధాపనరసము	44	267 అశ్రేష్ఠరసము	53
234 బ్రహ్మస్త్రసము	45	268 కలికేశ్వరరసము	53
235 పాశుపతాస్త్రసము	45	269 విష్ణుంజనము	53
236 అఘోరాస్త్రసము	45	270 బాలసూర్యోదయము	53
237 పృథ్వీరసము	46	271 ఛర్దిగంధూషము	53
238 రోగవిధానము	46	272 సన్నిపాతములకు అనుపానము	54
239 వీరపృథాపరసము	46	273 దానము హరించేకయము	54

సంఖ్య	పుట	సంఖ్య	పుట
274 శేత్రవ్యాధులకు ఆనందభైరవం	54	308 వీరవిక్రమగనం	61
275 రాజమృగాంకం	54	309 రామాయణగదయోగం	61
276 మహాబ్యరాంతుశం	55	310 గ్రహణికి	62
277 శీతగజాంతుశం	55	311 చంద్రహాసరసము	"
278 స్వచ్ఛందభైరవగనం	55	312 రామాయణగదయోగము	"
279 సన్నిపాతభైరవగనం	55	313 ఇంకొకవిధము	"
280 మహాబ్యరాంతుశం	55	314 మహాబాలసూర్యోదయము	"
281 వసుంతకుసుమాకరం	56	315 లోహరసాయనము	63
282 మృగాంకము	56	316 శీతాంశుగనము	63
283 నారసింహగనం	56	317 అగ్ని కుమారగనము	63
284 సంజవిసిగనం	56	318 మహావాత విధ్వంసిమాత్రాలు	64
285 కనకసుందరగనం	56	319 వాతవిధ్వంసిమాత్రాలు	64
286 మదర కామేశ్వరగనం	57	320 కోష్ఠవాతములకు స్వచ్ఛందగ్రహత్రాలు	
287 శీతమాతం గేశ్వరము	57	321 రసానందభైరవిమాత్రాలు	65
288 విద్యాధిగనం	57	322 ఆనందభైరవిమాత్రాలు	65
289 త్రిగోళకక్షావణీ సం	57	323 వహ్ని కుమాగమాత్రాలు	65
290 అగ్ని కుమాగనం	57	324 తరుణార్కమాత్రాలు	65
291 దివాకజ్వలమునకు	58	325 రసానందభైరవి (మరియుకవిధము)	66
292 శూలబజ్జబాసలము	58	326 సౌఖ్యసంజీవమాత్రాలు	66
293 నృశ్యంజయగనము	58	327 స్వచ్ఛందమాత్రాలు వాతములకు	66
294 వ్యాధిగజానము	58	328 స్వచ్ఛందమాత్రాలకోష్ఠవాతములకు	
295 శీతబ్యగన ఖసౌణము	58	329 లఘు సూర్యారతికమాత్రాలు	67
296 సింధూగయోగము 1	59	330 వాతరాక్షసం (కుష్పైకట్టు)	67
297 సింధూగయోగము 2	59	331 శీతాంశుగనమాత్రాలు	67
298 సర్వజ్వరాంతికగనము	59	332 వైశ్యవాయువులకు మాత్రాలు	68
299 ది వార్ధగనం (ఇంకొక ప్రక్రియ)	59	333 వాయువుమాత్రాలు	68
300 కనకసుందరగనం (ఇంకొకవిధము)	60	334 ఆనందభైరవిమాత్రాలు	68
301 పూర్ణచంద్రోదయము	60	335 మేహంతకరసాయనమాత్రాలు	68
302 గంపసింధూగయోగము	60	336 అక్షిగ్ధమాత్రాలు	68
303 సింధూగయోగము	60	337 శీతలహారమాత్రాలు	68
304 ఆనందభైరవము	61	338 కస్తూరిమాత్రాలు	69
305 సన్నిపాతభైరవము	61	339 వాయుహరమాత్రాలు	69
306 స్వచ్ఛందభైరవము	61	340 పచ్చసెలకు మౌణికము	69
307 విజయభైరవం	61	341 జోగిరసము	69

సంఖ్య	పుట	సంఖ్య	పుట
342 తలవెండుక లూడకుండుటకు	72	375 ఇందియపుష్పికిమాత్రాలు	82
343 స్వచ్ఛందభైరవము	72	376 చెగిడిబాడ్వమునకు మాత్రాలు	82
344 సింధూరయోగము 1	72	377 అసనము వెలుపలకు బారినందుకు	82
344 సింధూరయోగము 2	72	378 ధాతుపుష్పికి	82
345 కలిసవ్యాధి హరమాత్రాలు	73	379 శనగలక్లు	82
346 పాగ్నవాయపులకు మాత్రాలు	73	380 స్తంభనమాత్రాలు	83
347 అప్పటం కిసురిమాత్రాలు	74	381 శుక్లస్తంభనకు	83
348 గోక్షిరాదిమాత్రాలు	74	382 వీర్యవృద్ధికి	83
349 నంజు, వాపు, నవలకు, కీళ్ళనొప్పలకు	75	383 బీజబండు	83
350 అజీర్తికి మాత్రాలు	75	384 పెన్నెరులేహము	83
351 వాయుశూభేదిమాత్రాలు	75	385 పచ్చసెగకు మాత్రాలు	84
352 ఉబ్బసమకు	75	386 పచ్చసెగకు లేహము	87
353 వాంతిని నలుపుటకు	75	387 తెల్లసెగకు చూణము	87
354 మదనకాపే శ్వరగగము	75	388 తెల్లసెగకు నమిలేది	87
355 తిప్పరత్తు తీనేకినుము	75	389 తెల్లసెగకు చూణము	87
356 మదనకాపే శ్వరము	76	390 తెల్లసెగకు మాత్రపాము 1	88
357 బాలనూకశ్లేషయము	77	381 తెల్లసెగకు మాత్రపాము 2	88
358 శీతాశుకసమాత్రాలు	77	392 రక్తసెగకు మాత్రపాము	88
359 జ్వరగగనంజీవ సుఖమాత్రాలు	78	393 రక్తసెగకు మాత్రాలు	88
360 చిచ్చుతిమ్మలకు మాత్రాలు	78	394 రక్తసెగకు మద్దసాము	88
361 భైవిమాత్రాలు	78	395 ఇంకొకవిధము	89
362 బాలర స్వవ్యాధులకుమాత్రాలు	78	397 మగ్గుత్తుకు	89
363 స్వవిధరోగములకు నొప్పలకు	79	398 రక్తసెగకు చికిత్స	89
364 పరిమళమాత్రాలు	79	399 ఎరుపు, తెలుపు, నసుపు. కలిసిన సెగకు చికిత్స	89
365 భేదిమాత్రాలు	79	400 తెల్లసెగకు చికిత్స	90
366 భేదిమందుమాత్రాలు	79	401 మూడు సెగలకు చికిత్స	90
367 ఇంకొకవిధము	80	402 అన్ని సుఖబాతులకు మాత్రాలు	90
368 కాలింగాది భేదిమాత్రాలు	80	403 సవాయిబాతి హరఇంగిలీక గసాయన చూణము	90
369 అన్ని వాయువులకు చల్లులక్షధృతి	80	404 అగస్త్య కొశంబు	90
370 గండమాలబధన మాత్రాలు	80	405 గండమాలలు గింధులకు	91
371 వంగిమోడుమాత్రాలు	81	406 రక్తపుష్పికి మాత్రాలు	91
372 వీర్యవృద్ధికి	81		
373 కమములేనివారికిచుండు	81		
374 మైకానికే ఇంకొకప్రక్రియ	81		

గృహవైద్యచికిత్సారత్నము.

ప్రథమ భాగము.

1 అతి మూత్రమునకు చికిత్స.

మినుములు, బెల్లము, పాముపొట్ట, జీడివిత్రులు, నయ్యి, వీనిని, సమానభాగములు చేసి, పోక చెక్కలంత వ్రుండలుచేసి, ప్రితిపాతఃకాలమునను యివ్వవలెను.

2 ఇంకొక పక్కియ.

జాజికాయలు, జాపత్రి, లవంగాలు, కురాసానివామం, జీడిగింజలు, వేపాకు, జీడిగింజలు కుండలో వేసి, కషాయముపెట్టి, గింజలు తీసివేసి, పైదినుసులున్ను, విత్తులున్ను సమభాగములుచేసి, సేరుబెల్లముతో దినుసులున్నూ కలియనూరి, కేగుపండంత వ్రుండలుచేసి, ప్రితిఉదయం యివ్వవలెను.

3 వేరొక పక్కియ.

20 జీడిగింజలు, 3 తవ్వలపాలలో చెక్కలుచేసి షడవేసి, మానెడుగా కాగనిచ్చి, ప్రితి ఉదయమూ దాహమియవలెను.

4 మేహశూల చికిత్స,

గిద్దెడుగారచెక్కరసము, పావుతులం జీలకర్ర, తులం పంచదార, వేసి త్రాగించవలెను.

5 వాతశూల చికిత్స.

గిద్దెడు దిరిశెన చెక్కరసము, తులము మిరియాలు నూరియివ్వ వలెను.

6 శంఖద్రావకము.

16 పాళ్ళు పటిక, 12 పాళ్ళసోరుప్ప, 18 పాళ్ళనైంధవలవణం నిమ్మపండ్ల రసముతో బట్టి యంత్రాన, ద్రావకము తీసి, అల్లపురసం పంచదార అనుపానంతో సేవించవలెను.

7 కుసుమకు క్రియ.

ఎర్రకలువ దుంపరసములో 1 తులం పిప్పళ్లు కలిపినూరి, శుభ్రముగా ఉడికించి 3 దినములు యివ్వవలెను. 3 దినములు వైశధ్యం, ఆపు మజ్జగతో, చప్పిడిపద్యం.

8 ఇకొకక్రియ.

తెల్లకాచు 1 డబ్బెత్తు చూర్ణముచేసి, 1 గిద్దెడు ఆపునేతిలోకలిపి 3 దినములు వెనుకటివలెనే పద్యముతో యిచ్చేది.

9 వేరొకపక్రియ.

దేహజన్యములగు మేహవ్యాధులు, మూత్రబంధము, యెగుపునకు, తెలుపునకు, మధుమేహమునకు క్రియలు.

5, 6, చిన్నాలపటిక చూర్ణముచేసి, వెన్నతోపొదిగి, ఒకమండలము దినములు ఇచ్చినచో, మధుమేహము శాంతించును.

10 మరియొక పక్రియ.

ఏనుగుపల్లెరు ఆకుగాని, గుమ్మడిఆకుగాని, అరసాలెడుమంచి నీళ్ళలో శుభ్రముచేసి, ఆకుతీసివేసి, అనీటిలో ఉసిరికాయంత నేలఉసిరికాకునూరి కలిపి జీలకర్ర 1 తులము పంచదారకలిపి యిచ్చినచో, మేహము, మూత్రకృచ్ఛము నివారించును.

11 భోజనమైన వెంటనే వాంఠియైనచో.

5 చిన్నముల జీలకఱ్ఱ, 10 చిన్నముల ఉసిరికపప్పు, 10 చిన్నముల శొంఠి, నిమ్మరసముతోనూరి, 3 సోలల పెరుగుతో కలిపి పోతిదినం, నెలదినము లీయవలెను.

12 ఎక్కిళ్ళకు శాంతి.

20 చిన్నములు బచ్చలి ఆకురసము, 20 చిన్నముల తేనె, 20 చిన్నముల జీలకఱ్ఱ కలిపి యివ్వవలెను.

13 శూలకు క్రియ.

పొడుగుగా కాకరకాయను చీరి, గింజలు తీసివేసి, ఇంగువ 10 చిన్నములునూరి, కాయలో వేసి, 10 చిన్నముల సురేకారము చూర్ణముచేసి కాయలో వేయవలెను. పంచదార 10 చిన్నములున్నూ కాయలో వేసి 3 న్ను పుటమువేసి తీసి నూరి యివ్వవలెను.

14 గృహణిక వాటము.

10 కొడిశిపాలు, 10 చిన్నాల అతివస, 10 చిన్నాల బిల్వశొంఠి, 10 చిన్నాల మిరియాలు 10 చిన్నాలవేరు జాజిపూవులు 10 చిన్నాల తంగేడు యిగుళ్లు, 20 చిన్నాల చింతగింజల బెరస. 10 చిన్నాల బూరుగుజిగురు, 10 చిన్నాల లవంగాలు, 10 చిన్నాల గంజాయి జడ 10 చిన్నాల జాజికాయ, 10 చిన్నాల జాపతి 20 చిన్నాల నల్లమందు, 40 చిన్నాల మెంతులు దానిమ్మ పింజిగో పెట్టి పుటమువేసి, ఉడుకనిచ్చి, రేగుగింజలంత మాత్రముచేసి, ఇవ్వవలెను. జ్వరసమయమున అనుపానము మంచినీళ్లు, కానిచో పెరుగుగాని, గ జిగాని.

15 ఇకొక ప్రక్రియ.

లేతపాకముగా వేయించి, చల్లలోనూరి, వుడికించి యివ్వవలెను.

1 గర్భశూలకు, 2 నెలలకాలమునకు లక్షణము.

మొదటి నెలకు:—అరచేతులు కాళ్లు మంటలు, ఇందుకు క్రియ

వట్టివేళ్ళు, శ్రీగంధము, తామరతూండ్లు, అల్లిదుంపలు, ధరణపుతూని కను గోక్షీరముతో, పానము చేయించవలెను. యోనిని చమకవలెను.

2వ నెలకు:—కడుపు నొప్పిగా నుండును. అల్పాచమానము కల్గెలవలెపడును. ఇందుకుక్రియ: గొట్టుదుంపలు, ఏలకులు, కోళ్ళుపు, ధరణపు తూనికను గోక్షీరముతో పానము చేయించవలెను.

3వ నెలకు:—కడుపు పారుట, కండ్లుచీకటిగల్గుట, ఇందుక్రియ, గొట్టుదుంపలు, తామరతూండ్లు, అల్లిదుంపలు, ధరణపు తూనికను గోక్షీరముతో పానము చేయించవలెను.

4వ నెలకు:—రక్తము కెరళ్యవలెపడును, కడుపునొప్పి గల్గును, యోనిచమర్చును, ఇందుకుక్రియ, పల్లెరువేళ్ళు, శోంఠి, శ్రీగంధము, గోక్షీరముతో పానము చేయించవలెను.

5వ నెలకు:—రక్తము ద్రవముగా పడును. ఇందుకు క్రియ, తక్కిలగ, గొట్టుదుంపలు, గోక్షీరముతో పానము చేయించవలెను. ఈ నెల, నడికట్టలో నొప్పిగానుండును. దీనికిక్రియ, కలువ పూవులు, శ్రీగంధముతో త్రాగించవలెను.

6వ నెలకు:—కడుపునొప్పి, అన్నారోచకము, ఏనైనను తిన బోయి హితవు గాకపోవుట. ఇందుకుక్రియ, పిప్పి, ద్రాక్ష పండ్లు, కర్పూరము స్త్రీరముతో పానము చేయించవలెను. ఈ నెలలో కడుపు పారుచు, దీనికి గూడ వైన చెప్పినదే క్రియ.

7వ నెలకు:—బిడ్డకు యెత్తును, వెంకినచ్చును. ఇందుకు క్రియ, మేడిచెక్క, తులసి, మంచవార, స్త్రీరముతో పానముచేయించవలెను. ఈ నెలలో కన్నులు కుట్టును, వెంకివచ్చును, ఆహారమిష్టము కాదు. ఇందుకు క్రియ, తక్కిలము ఆవుపాలతో త్రాగించవలెను.

8వ నెలకు:—గర్భమున గొప్పనొప్పి ప్రారంభమగును. ఎక్కిళ్ళు వచ్చును. బిడ్డకుట్టువచ్చును. ఇందుకుక్రియ, మేడిచెక్క తులసి

పంచదార గోక్షీరముతో పానముచేయించవలెను. ఈనెలను కాళ్ళు చేతులు నొప్పిలేచును. కడుపు నొప్పిగానుండును. ఇందుకుక్రియ, కలువపువ్వులు, పంచదార యిప్పపువ్వు, పెసలు, గోక్షీరముతో పానముచేయించవలెను.

9వ నెలకు:—కడుపు నొచ్చును. ఇందుకు క్రియ తక్కిలము, వట్టివేళ్ళు, గోక్షీరముతో, త్రాగించవలెను. ఈనెలలో కరపాదములు నొచ్చును. దీనికి, కలువపూవులు, పెసలు, ఇప్పపూవులు ఆవుపాలతో త్రాగించవలెను.

17 నాడిస్థానములు.

సకల వ్యాధులకు, 8 స్థలములను పరిశీలించి అవి 1 నాడి 2 దేహమును స్పృశించుట, 3 ఆకృతి, 4 వాక్కు, 5 నేత్రములు, 6, 7 మలమూత్రములు, 8 నాలుక.

18 నాడియుగడు స్థలములు.

కర, పాద, మూలముల దు నాడి యుండును. స్త్రీలకు వామ భాగపరీక్ష యుక్తము. పురుషులకు దక్షిణభాగము.

19 వాత, పిత్త, శ్లేష్మ, నాడుల నిదానము.

వాత, పిత్త, నాడులు, మొదటి వేలికింద నడుచును. శ్లేష్మ నాడి, నడిమి వేలికింద నడుచును. వీనిని దాటినడిచెనా, ఆశ్చర్యనాడియని తెలిసికొనవలెను.

20 వాతనాడి నిదానము.

వాతనాడి సక్రిముగా నడుచును. కప్పవలెగాని, లావుకవలెగాని, పామువలెగాని, చిన్నపిల్లల డోలకవలెగాని నడుచును.

21 వైత్యనాడినిదానము.

ఇది చపలగతి గలది. ఊరపిచ్చుకవలెగాని, నెమలివలెగాని, హంసవలెగాని గువ్వవలెగాని నడుచును.

గృహ వైద్యచికిత్సారత్నము.

22 శ్లేష్మనాడినిదానము.

ఇది స్థిరమైన నడకగలది. కోడివలెగాని, పావురమువలెగాని, ఊరపిచ్చుకవలెగాని, లకుముకివలెగాని నడుచును.

23 పిత్తశ్లేష్మనాడి.

ముందు పామునడక, వెంటనే కప్పనడకగలది పిత్తశ్లేష్మనాడి యనబడును.

24 వాత వైత్యనాడి.

ముందు లావుకవలెను, వెంటనే నెమలివలెను నడిచినట్లయిన వాతపిత్తనాడి యనబడును.

25 వాతశ్లేష్మనాడి.

ముందు కోడివలెను. వెంటనే జలగవలెను నడిచినట్లయిన వాతశ్లేష్మనాడి యనబడును.

26 అజీర్ణనాడి.

మదపుటేన్గవలె నడిచినట్లయిన అజీర్ణనాడియగును. నిద్రించిన కాకివలె నడిచినట్లయిన దీపకనాడియగును. ఇట్లే స్త్రీసంగమనాడి యగును. కాని కొంచెము తీవ్రముగ నడిచి తిరిగి హంసవలె నడుచును. ఇవియన్నియు అజీర్ణనాడులు.

స్పర్శలక్షణము.

వాతధాతువు గల్గినవానికి శరీరము వేడిగా నుండును. వైత్యు రోగికి జ్వర మధికముగానుండును. శేకున్న అతి శీతలముగానుండును. శ్లేష్మరోగికిని చల్లగానుండును. ద్వంద్వరోగికి అనేకవిధములుగా నుండును. ఇది స్పర్శలక్షణము.

28 స్వరూపలక్షణము.

శరీరము సన్నిపాతములకు వివర్ణమగును.

29 శబ్దలక్షణము.

పైత్యరోగికి, మాటలు పెద్దవిగానుండును. శ్లేష్మరోగికి హీనస్వరముగా నుండును. ద్వంద్వరోగికి అనేకవిధములుగా నుండును.

30 సేత్రపరీక్ష.

కన్నులు నల్లనై యున్నను, నొప్పిగానున్నను, నీళ్లు కారినను వాత ధాతువులుగా నెఱుగవలెను. కన్నులు ఎర్రగానున్నను, పచ్చగానున్నను సన్నిపాతమని యెఱుగవలెను. కన్నులు పచ్చనైయున్న కామెర్లని తెలిసికొనవలెను. కన్నులు ఎర్రనైనచో పైత్యలక్షణమనియు, కన్నులు పుసికట్టి తెల్లవారియుండెనా శ్లేష్మ లక్షణమనియు, నెఱుగవలెను.

31 మలపరీక్ష.

వాతరోగికి మలబద్ధకము గల్గియుండును. కాకున్న కొంచెము నల్లబారియుండును. పైత్యరోగికి పచ్చని మలముగాని, ఎర్రనిమలముగాని, యుండును. ద్వంద్వరోగికి మిశ్రమమై యుండును.

32 మూత్రపరీక్ష.

వాతరోగి తెల్లనిమూత్రము విడుచును. పైత్యరోగి మూత్రము, ఎర్రగాగాని, పచ్చగాగాని, యుండును. శ్లేష్మరోగికి నురగలు పడును. ద్వంద్వరోగి మిశ్రమముగ విడుచును.

33 మూత్రపరీక్ష లక్షణము.

పెంకులో మూత్రమునుబట్టి, ఎండలోనుంచి, నీడకు దెచ్చి దానిలో నూనె చుక్క వేయవలెను. నూనెగీతవలె పొడుగుగా వచ్చినచో వాతజ్వరము. ఆనూనెబొట్టు కదలుచున్నచో పైత్యజ్వరము. కదలకున్నచో శ్లేష్మజ్వరము. పైమూడులక్షణములు నున్నట్లయిన సన్నిపాతము.

34 అసాధ్యమూత్రోరోగలక్షణము.

అసాధ్యములగు వ్యాధులకు మూత్రముపట్టి నూనెచుక్కవేసినచో, తమలపాకువలె నున్నను, నీళ్ళకడవవలె నున్నను, సన్నిపాతము.

మూత్రములోని నూనె ఏర్పవలెనున్నను, కోతివలెనున్నను, రోగము అసాధ్యము.

మూత్రములోనినూనె, గగ్గిర్పవలెనున్నను, తాబేలువలె నున్నను, జొరవలెనున్నను, సింహమువలెనున్నను, పందివలెనున్నను, నాగుబామువలె నున్నను, కోతివలెనున్నను పిల్లివలెనున్నను, తేలువలెనున్నను, రోగము అసాధ్యము.

35 సాధ్యమూత్రలక్షణము.

మూత్రములోనినూనె పద్మమువలెగాని, గొడుగువలెగాని, శంఖమువలెగాని, రుద్రపిణవలెగాని, సింహాసనమువలెగాని, మల్లెమొగ్గవలె నుండనీ, ఈగుణములున్నచో రోగము సాధ్యమగును.

36 జఙ్ఘలక్షణము.

నాలుక పగులుటయు ముండ్లగల్లి పచ్చనైనను, వాతభాతువు. నాల్కనిర్రనైనను, నల్లనైనను, వైత్యలక్షణము. నాలుకదళమై తెల్లనైయున్నను, శ్లేష్మజ్వరము. నాల్కపై ముండ్లులేక, దళిమగాక, నల్లగానున్నచో సన్నిపాతము. నాలుక మిశ్రివర్ణమైయున్న ద్వంద్వ రోగము.

37 అజీర్ణజ్వర నిదానము.

అజీర్ణములు 4 విధములు, 1 రసశేషము, 2 విస్పష్టము. 3 విధూమము, ధూమము.

నిదానము.

1 రసశేషమునకు తలనొప్పి, 2 విస్పష్టము. శరీరమంతయు నొప్పిగల్గియుండును. 3 విధూమము పులిశ్రేణువులు వచ్చును. 4 ధూమము స్వభావపు త్రేణువులు వచ్చును. ఈనాల్గును అజీర్ణజాతులు.

38 జ్వరజన్యలక్షణము.

రోగములలో జ్వరము రాజునంటిది. జ్వరములు 7 విధములు. ఇవి వాత, పైత్య, శ్లేష్మ, భూత, అజీర్ణ, అభిభూత. ద్వంద్వ, జ్వరములను భేదములుగలవి.

39 పైత్యజ్వరము.

నిద్రావచ్ఛట, పానట, పురీష మెర్రగాచుడుట, కల్లులుపలుకుట, దాహాధిక్యత, మూర్ఛ, నోరొడుట, నోరు చేవగుట. చెమ్మటలు బోయుట వాతిగ్గుట, వెక్కిళ్ళుగ్గుట. పైత్యజ్వరలక్షణములు.

40 శ్లేష్మజ్వరము.

మొగము తెల్లైయుండుట, రొమ్ముకొప్పి, దగ్గు, ఉబ్బసము, శ్లేష్మ, నల, వెక్కిళ్ళు, కుత్తుకనొప్పి, దాహము, ఎగయూర్పు, తీటగ్గుట. శ్లేష్మజ్వరలక్షణములు.

41 వాతపైత్యజ్వరము.

బడలు నొప్పులు, ఉబ్బసము, దగ్గు, ముఖము తెల్లబడుట, కుత్తుకనొప్పి, గగుర్పాటు, అలసట, వాతపైత్యజ్వరలక్షణములు.

42 పితృశ్లేష్మ జ్వరనిదానము.

చెమ్మలుగల్గుట, అబద్ధచూడుట, మత్తగ్గుట, దేహముగ గుర్పాటుజేయుట, దగ్గువచ్చుట, రొమ్ముకొప్పి, నేరము తపించుట, పితృశ్లేష్మ జ్వరలక్షణములు.

43 భూతజ్వరనిదానము.

పిచ్చిపిచ్చిమాటలాడుట, నేత్రములు పెద్దరగుట, తీచిమైన జ్వరమువచ్చుట, ప్రలాపములుగల్గుట, ఎశమభూతపైపీతగ్గుట, తనువున గగుర్పాటుగల్గుట, పాటుపాడినవృత్తు, నిద్రించుట ఇవి భూతజ్వరలక్షణములు.

44 అజీర్ణజ్వరనిదానము.

జ్వరము, తెగిపడుదగ్గు, దీపనదాహిత్యము, పిక్కలుకాళ్లు నొప్పులుగల్గుట, పులితేన్నులు, పలువరింతలు ఇవిఅజీర్ణజ్వరలక్షణములు

45 అభిఘాతజ్వరనిదానము.

దూరమార్గగమనముచేతను, అలసిపనిచేసినను, వచ్చినచోఅభిఘాతజ్వరమనిపేరు. ఇందుకు లక్షణములు—దాహము, ఒడలునొప్పి చెమ్మటలు, అన్యతములాడుట, చలువ, గగుర్పొడుచుట జ్వరముతీవ్రముగవచ్చుట ఇవి అభిఘాతజ్వర లక్షణములు.

46 ఆహికజ్వరనిదానము.

జ్వరము, చలి, దేహమునపుల్కలుగల్గుట, దాహము, విదాహము, తల, కడుపు, ప్రక్కలు కన్నులునొప్పిగానుండుట, అపథ్యములుచేయుట, అధికనిద్రగల్గుట, కాళ్లు, ఉదరము, ముఖము వాపుచూపుట, దేహము తెల్లబడుట, నేత్రములు పచ్చబడుట, రెప్పలు, గోళ్లు రక్తహీనమగుట, కడుపుపారుట, కాళ్లుచేతులు, వేసినస్లేయుండుట, అరకాళ్లు, అరచేతులుమంటలుగల్గుట ఇవిఆహికజ్వరలక్షణములు.

47 ఆహికజ్వరభేదములు.

1 ఏకాహికము 2 ద్వాహికము 3 త్రాహికము 4 చాతుర్థికము 5 పంచాహికము 6 అర్ధరాత్రీజ్వరము 7 పాక్షికము 8 మాసజ్వరము 9 వాతైత్యశ్లేష్మకాలు.

48 జ్వరనిదానములు.

జ్వరములు 1 త్వగ్గతజ్వరమనియు 2 అస్తిగతజ్వరమనియు 3 రక్తగతజ్వరమనియు 4 మాంసగతజ్వరమనియు నాల్గువిధములు.

49 త్వగ్గతజ్వరనిదానము.

దాహము, నాశినుదముగా నడచుట, సన్నగాతలనొప్పికల్గుట ఇవి త్వగ్గతజ్వరనిదానములు

50 అస్త్రితజ్వర నిదానము.

అస్త్రాహము, శరీరముచల్లన ఎల్లప్పుడు జ్వరకౌటిల్యము శరీరమున అంటియుండుట, శరీరము క్షీణదశకువచ్చుట, శరీరము తెల్లనగుట, ఇవి అస్త్రితజ్వరలక్షణములు,

51 రక్తగతజ్వర నిదానము.

తీవ్రజ్వరముగల్గుట, దాహము, చెమ్మట, అలపు మతిభ్రంశము దేహమంతయు నొప్పులు, మూర్ఛ, ఇవి రక్తజ్వరలక్షణములు.

52 మాంసగతజ్వర నిదానములు.

తీవ్రజ్వరముగల్గుట, దగ్గు, పెదవులారుట, దేహమంతయునొప్పి, తొందరపాటు, శరీరవిదాహము, గగుర్పాటు, మూర్ఛ ఇవిమాంసగతజ్వరలక్షణములు.

53 సన్నిపాతజ్వర నిదానము.

రొమ్ము, నడుదు, కుత్తుకమండుట, మతిభ్రంశము, శరీరము తలనొప్పులుగ నుండుట. అనయనములన్నియు విదాహించుట, కన్నులెర్రగాగాని, పచ్చగాగాని యుండుట. మూర్ఛనచ్చుట, భ్రాంతిగల్గుట, కల్లుపలుకుట, దగ్గుతెగిపడుట, కడుపుశూల, వెక్కిళ్ళువచ్చుట, గగుర్పాటు ఇవి సన్నిపాతజ్వర లక్షణములని తెలియవలెను.

54 13 సంఘలక్షణము.

1 సంఘకం 2 అంతకం 3 హృద్దాహం 4 చిత్తవిభ్రంశం 5 శీతాంగం 6 తాండ్రికం 7 కంఠమబ్జం 8 కణ్ఠికం 9 భగ్ననేత్రం 10 రక్తేష్టి 11 పరీలాపం 12 జిహ్వకం 13 అభివ్యాసం ఇవి 13 సంఘలక్షణములు.

55 సంఘకనిదానము.

స్వరూపము మారదు, పూలలుగల్గును, శరీరము శోభించును. దాహముగల్గును. ఒకలు నొప్పిగానుండును, విదాహించును, దగ్గుగల్గును.

56 అంతకనిదానము.

దాహము, విభ్రమ, తాపము, శిరఃకంపనము, అన్యతప్రలాపము, వాంతులు, ఎక్కిళ్ళు, జ్వరముగల్గును.

57 హృద్దాహనిదానము.

మృశాప్రలాపములు, అల్లరిచేయుట, స్వేదముగల్గుట, కుత్తుకనుదురు, చెమర్చుట.

58 చిత్తవిభ్రమనిదానము.

తనువున నొప్పులుగల్గుట, వాశపైత్యములు ప్రకోపించుట, విభ్రమగల్గుట, కనుబొమ్మలు ముడివేయుట, ప్రేలాపన, పాటలు పాడుట, చెప్పినమాటలే మరలమరల చెప్పట.

59 శీతాంగనిదానము.

కీళ్ళనొప్పులు, దేహము అతిపైత్యమున నుండుట, ఉబ్బసము, కడుపుపారుట, వెన్నెల్లవచ్చుట, మూర్ఛగల్గుట, దేహము నాకుట.

60 త్రాండికనిదానము.

అన్యతాలాపములు, తొందరపాటు, జిహ్వనల్లబడి ముట్లు కన్నడుట, తాపముగల్గుట, పాచనమగుట, ఉబ్బసముగల్గుట కన్నులనీరు గారుట, విరిచినపెక్కులైయుండుట, జ్వరమధికముగగల్గుట.

61 కంఠకుబ్జనిదానము.

విభ్రాంతి, దాహము, తలవిసురు, మెడకుదియబడుట, అన్యతాలాపములు, మాటిమాటికిని లేచుట, మూర్ఛ, దేహము నొప్పిగల్గుట, తెగివడుదగ్గు, వాంతి, ఎక్కిళ్ళు గల్గుట, శిరో బాధగల్గుట.

62 భగ్ననేత్రనిదానము.

కన్నులు మిక్కిలి తెరువబడుట నీరుగారుట, అన్యతాలాపములు, విభ్రమకంపనము గల్గుట.

63 రక్షేప్తి నిదానము.

జిహ్వపగులుట, పెదవులు పగులుట, నెత్తురు కారుట, జ్వరము అధికముగావచ్చుట, పెదవులెండుట, వణకుగల్గుట. మూర్ఛవచ్చుట, వెక్కిళ్ళువచ్చుట, అన్యతాలాపములాడుట, దగ్గుట, శిరఃకంఠనము గల్గుట, కంఠకము, నాల్క ముళ్ళుదేరినల్లబడుట.

64 ప్రలాపక సంధికనిదానము.

దేహము కంపించుట, అన్యతప్రలాపములాడుట, దాహాధిక్యత గల్గియుండుట, ఒళ్ళునొప్పులు, వెక్కిళ్లు, దగ్గు, మాటిచూటికిని లేచి పోవుట, జ్వరతీవ్రము.

65 జిహ్వక సంధికనిదానము.

తీవ్రగతి ఊపిరివిడుచుట, దగ్గును, తాపమునుగల్గుట, నాల్క ముళ్ళుదేరి నల్లబడుట, చెవుడువచ్చుట.

66 అభిన్యాస సంధికనిదానము.

వాతవైత్యశ్లేష్మాదులు, కలిసియుండును. ముఖమునిగనిగలాడును, అధికనిద్రగల్గును. ఒళ్ళునొప్పులుండును, దాహము, చెమ్మటగల్గును.

67 సాధ్యాసాధ్య సన్నిపాతముల నిదానము.

పై 13 సన్నిపాతములందును 6 సాధ్యములు. 7 అసాధ్యములు.

1 సంధికం 2 తాండికం 3 ప్రలాపం 4 చిత్తవిభ్రాంతం 5 జిహ్వకం 6 కర్ణికం ఈఆరున్ను సాధ్యములు.

1 హృద్దాహము 2 అంతకం 3 భగ్ననేత్రసంధి 4 కంఠకుబ్జము 5 శీతాంగము 6 అభిన్యాసము 7 రక్షేప్తి యీ ఏడును అసాధ్యములు.

68 సన్నిపాత కాలపరిమితి.

సంధికమునకు 7 దినములు, అంతకమునకు 10 దినములు, హృద్దాహమునకు 20 దినములు, చిత్తవిభ్రాంతమునకు 21 దినములు, శీతాంగమునకు 15 దినములు, తాండ్రకమునకు 21 దినములు, లేకున్న 7 దిన

ములు, కంఠకుబ్జమునకు 13 దినములు, కణ్ఠకమునకు 2 నెలలు, భగ్న
నేత్రమునకు 30 దినములు, రక్తక్షేపికి 10 దినములు, ప్రలాపమునకు 10
దినములు, జిహ్వకమునకు 16 దినములు, అభిన్యాససంధికి 15 దినములు.

69 సప్తవిధ దోషములకును నిదానము.

తరుణజ్వరాదులలో అపథ్యము చేయుటచేత సప్తవిధములగు
దోషములు పుట్టును.

70 సన్నిపాత హేతువులు.

పులుసు, చేదు, కారము, వగరు, పరిమళద్రవ్యములు, శైత్యో
పచారములు, స్త్రీసంగమము, కోపము, దూరమార్గగమనము, మొద
లగు అపథ్యములచేత నవజ్వరములలో నేదేని దోషము జనించును.

71 జ్వరమునకు హేతువులు.

శ్రీగంధము, కర్పూరము, పూవులు, విడెము, పోకలు, ఎర్ర
కోకలు, నెయ్యి, బెల్లము, కస్తూరి మున్నగుపరిమళద్రవ్యములు భోజ
నము, దూదిపరుపు నూత్నవస్త్రములు, గాలిదూరుయిండ్లు, స్త్రీస్పర్శ,
ఇవి జ్వరాధిక్య హేతువులు.

72 నాశి దొరకనివారు.

తొందపాటు, మూర్ఛ, ద్రవ, దప్పి, అన్యత ప్రలాపములు,
రొమ్మునొప్పిగానుండుట, ఇవి అసాధ్యములు.

73 విషమదోష నిదానము.

తరుణజ్వర మధ్యమున స్త్రీసంగమమువలన దోషముఘ్ననచో
శరీరమునొచ్చుట, దేహముగంపించుట, రొమ్ముమంట, అన్యతప్రలాప
ములు, లేచిలేచిపోవుట, కరపాదములు శీతలములగుట, కల్పముగడుట.

74 విషమదోష నిదానము.

జ్వరము, తాపము, నాశితీవ్రమై వక్రగతిగనడుచును, కడుపులో
మంట, చెమ్మట, మూర్ఛగల్గినచో విషమదోషము.

75 విషమశీతనిదానము.

దినమునకు 2, 3, సార్లు చలి వణకుపుట్టుట, శిరస్సుబాధ, జిహ్వకఠినమై, ముళ్ళుగల్గియుండుట.

76 పిత్తజిహ్వనిదానము.

జిహ్వ పచ్చబడి తడియారుట, నాలక ముళ్ళుగల్గియుండుట, జ్వరము, భ్రమ, మూర్ఛగల్గి దగ్గు తెగిపడును.

77 రక్తజిహ్వకదోషము.

జిహ్వ ఎర్రబడి, ముండ్లుగల్గి తడిగానుండుట, జ్వరము, దాహముగల్గుట.

78 కర్ణికజిహ్వకనిదానము.

జిహ్వ నల్లనై పిడుకవలె ముండ్లుగల్గియుండుట, లేచిపోవుట, భ్రమగల్గుట, ఉబ్బనము, స్వేదముగల్గుట.

79 పై 7 దోషములకు నిదానము.

15 దినములు 7 దినములు ఈరెండును ఈదోషాలకు ప్రమాణము.

80 అతిసారనిదానము.

అతిసారము, గురు, తీవ్రద్రవ్యములవల్లను, వేడివల్లను, కారమువల్లను, శీతలద్రవ్యములవల్లను, శాకములవల్లను. మాంసమువల్లను, ఉడుకునీళ్ళవల్లను, పచనదోషములవల్లను, అతిసారములు పుట్టును. దీనికి లక్షణము—మలముమరుగుగట్టిపడును. కడుపునను, బొడ్డుక్రిందను నొచ్చుట, కొంతగట్టిమలము వెళ్ళును. ఇది అతిసారము.

81 వాతాతిసారనిదానము.

మలము ఎఱ్ఱగానుండును. నురుగులుగట్టి విడుచుట, అప్పుడప్పుడు కొంచెము జగురుతో వెళ్ళును.

గృహవైద్యచికిత్సారత్నము.

82 పిత్తాతిసారనిదానము.

మలము ఎర్రగాను పచ్చగాను ఉండును. నురుగుకట్టను. జిగురుపడును. దాహముగల్గును, కడుపుకుట్టును. దాహము తరుచుగా అగును. స్వేదముగల్గును, మూర్ఛగల్గి పెదవులెండును.

83 క్షేష్ణాతిసారనిదానము.

నురుగుతోకూడిన చిక్కని తెల్లనిమలముగల్గును. దగ్గువచ్చును. ఎగపోతగానుండును. సరిగారాకుండును. సన్నగాకటుపుకుట్టును.

84 జ్వరాతిసారనిదానము.

జ్వరమువచ్చుట, తాపముగల్గుట, కడుపులోనొప్పి, అరుచి, రోత, పారుట, బంకగాని రక్తముగానిపడుట.

85 దోషాతిసారనిదానము.

అంతర్దాహము, బహిర్శీతము, చేతులుకాళ్లు చల్లగానుండుట, మృషాలాపములు, వాంతి, వెక్కిళ్లు, దగ్గు, పారుట, దేహకంపనము, ఉబ్బు, అలసట, నిద్రాభావముగాని, నిద్రగాని, నెత్తురు, ఇంకపడుట, కుట్టుగల్గుట, చెమ్మటఉండదు.

86 రక్తాతిసారనిదానము.

మలము ఆముదమువలెగాని, అతిరక్తముగాగాని, మాంసము వలెగాని, తేనెవలెగాని, దుర్గంధమువలెగాని, వెళ్ళినచోఅసాధ్యము.

87 అసాధ్యాతిసారనిదానము.

మలము మిశ్రోవర్ణముగాగాని, అతిరక్తముగాగాని, తేనెవలెగాని, కంపుగాగాని ఉన్నచో అసాధ్యాతిసారము.

భస్మములు,

88 లోహభస్మము.

శుద్ధియైన రావడినూరి నేరేడు చెక్కతో తీసిన రసమున 2 జాములు వండవలెను. పిదప ఉసిరికపప్పురసమున, చింతాకురసమున, ములగ జిగురురసమున, ఆపుపంచితమునను, ఈ రసాల నొక్కొక్కచారి నూరి ఉడుకబెట్టవలెను. పిమ్మట వాని నన్నిటిని, కలియచూరి మూసలో పోసి గజపుటము పెట్టినచో భస్మమగును.

89 లోహసిందూరము.

శుద్ధియైన లోహము కరక, తాడి, వుసిరికలరసముతో మర్చించి గజపుటముపెట్టి, పిదప మర్చిపాలతో మర్చించి, జిల్లేడుపాలతో 7 దినములు మర్చించి గజపుటంపెట్టవలెను. ఇట్లు 7 పుటములు పెట్టినపిదప, లోహసిందూరభస్మమగును.

90 నాగభస్మము.

ఒక పెంకులో సీసముబోసి, అడ్లసరపు ఆకురసముపోసినను, అడ్లసరపుకట్టెలను వేయించినను సీసము భస్మమగును.

91 నాగసిందూరము.

పై సీసభస్మము అడ్లసరపు ఆకురసమును, వామురసమును, బాడలపాకురసమునను 10 మారులు వేయించి తమలపాకులరసాన 10 సార్లు వేయించి ఒక గజపుటము పెట్టితే సిందూరమగును.

92 వంగభస్మప్రకారము.

ఉత్తరేశికట్టెలను, తగరమును మంగలములో వేయించినచో తగరభస్మమగును. ఆభస్మమును, నిమ్మపండ్లపులుసున మర్చించి 3 గజపుటములు పెట్టినట్లయిన, సిందూరమగును.

93 ఇంకొకకిరీము.

శుద్ధియైన తగరమును రేకులుగాచేసి, మోదుగచెక్కరసముతో అరదళం మెత్తగానూరి, తగరపురేకులకుపూసి, వజ్రమూసలో 1 పుటముపెట్టితే భస్మమగును. ఆభస్మం సీసమువలెవేయించినయెడల సిందూరమగును.

94 తామ్రభస్మము.

శుద్ధియైన రాగిరేకులను, సరిగాగంధకం, జిల్లేడుపాలతోనూరి దానిని రాగితో సమముగానుంచుకొని, రాగిరేకులకుపూసి మూకుడులోనుంచి, చీరమన్నుతో, 1 పుటమువేయగా భస్మమగును. ఆభస్మము ఆవుపాలను, ఆవునేతిని, కలబందరసానను, త్రిఫలకషాయమునను, మర్చించి మరి 4 గజపుటములు పెట్టినచో, ఛర్ది దాహాలుమున్నగుతామ్రదోషములు నశించును. శుద్ధభస్మము చిక్కును.

95 స్వర్ణభస్మము.

శుద్ధియైన బంగారపురేకులు వేసి, నిమ్మకండ్లపులుసు, హేమాక్షికమున మర్చించి పలుచని ఆరేకులు మూకుడులోపెట్టి, మూతవేసి చీరమన్నుతో 1 గజపుటం.

96 సువర్ణసిందూరము.

వైవిధమున తయారయిన భస్మమును, జిల్లేడు పాలను రావిచెక్కరసముతోను మర్చించి, సువర్ణభస్మముతో సమమైన, మెత్తగానూరిన యింగిలీకమును, దూలదామర పేళ్ళరసమునను, హంసపాదాకురసమునను, 4 సార్లుమర్చించి ఏరువిడకలతో 5 గజపుటములు పెట్టినయెడల సువర్ణసిందూరమగును.

97 ఇంకొక విధము.

శుద్ధియైన సువర్ణమును రేకులుగాజేసి, చెరుకురసముతోసి, గంధకమునూరి, రేకులకు పట్టించి వాని నెండబెట్టి, ఇట్లు 7 సార్లు పూసి

యెండబెట్టవలెను. తరువాత ఆ రేకులు మూకుడులోనుంచి, రెండు కోకమన్నులు పూత పూసి, గజపుటంపెట్టిన వెనుక మర్దనా చేసి, అందు 4 వపాలు, గంధకముముప్పెట్టి వెనుకటివలెనే గంధకం చెరుకు రసమున నూరి పూసి, ఈ చెప్పిన తీరుగనే 3 గజపుటములు పెట్టిన, సువర్ణభస్మముగును. అది క్షయరోగముల కిచ్చేది.

98 రజతభస్మము.

శుద్ధిచేసిన వెండి రేకులుగా చేసి, కాకమాక్షికం నూరి, మెత్తగా నూరిన కాకమాక్షికం. వెండిరేకులకు ఆరగా ఆరగా పూసి, ఆ రేకులు వజ్రపుమూసలో పోసి, ఏరుపిడకలను 1 గజపుటం పెట్టినచో రజతభస్మముగును. ఇది కాక స్వర్ణభస్మమువలె చేసిన నురజతభస్మముగును.

99 రజతసిందూరము.

పైనతయారుచేసిన రజతభస్మమునకు సమమగు ఇంగిలీకముప్పెట్టి తుమ్మచెక్కపాయమున మర్దించి పిదప జిల్లేడుపాలను మర్దించి తరువాత, మర్రిపాలను మర్దించి పిదప దూలతామర వేళ్ళరసమున మర్దించి పిదప పానకపునీళ్ళను మర్దించి ఒక్కొక్కమారు కొలిమినిగాని, గజపుటములుగాని గజపుటములు పెట్టవలెను. ఇట్లు 7 పుటములు పెట్టగా రజతసిందూరముగును. అది అఖిల క్షయరోగములకు నివారకము.

100 కంచుభస్మము.

శుద్ధియైన కంచును రేకులుచేయించి, కత్తిరించి, 6 మార్లు జిల్లేడుపాల నొడించి, వజ్రపుమూసయందిడి, 7 పుటములు యేరుపిడకలతో నుంచి పుటము పెట్టవలెను.

101 కంచుసిందూరము.

ప్రవిధముగా తయారైన భస్మములో సగభాగము ఇంగిలీకము పెట్టవలెను. ఇంగిలీకమున సగము గంధకము పెట్టవలెను. గంధకము సగము శుద్ధిచేసిన రసము పెట్టవలెను. మర్రిపాలతో మర్దించవలెను.

తరువాత హంసపాది ఆకురసముతో మర్దించవలెను. పిదపరావిచెక్క-
కషాయమున మర్దించవలెను. తరువాత మోదుగ చెక్కరసముతోను
దూలదామరవేళ్లరసముతోను నిమ్మపండ్లపులుసుతోను కృమముగా
మర్దించవలెను. పిదప మూసలోనుంచి 7 గజపుటములు పెట్టినచో
కంచుసిందూరమగును.

102 కాంతభస్మము.

శుద్ధియైనకాంతమునకు 4వ పాలు గంధకం వేసి, జిల్లేడుపాలతో
మర్దనచేయవలెను. తరువాత కొమ్మునపిండి పసరుతో మర్దనచేసి, పిదప
మోదుగ చెక్కరసముతో మర్దించి, ఒక్కొక్క మర్దనాకు ఒక్కొక్క
పుటముచొప్పున 3 గజపుటములు పెట్టినచో కాంతభస్మమగును.

103 కాంతసిందూరము.

పైభస్మములో సగం ఇంగిలీకంపెట్టి, దూలదామరవేళ్లరసము
నమర్దనాచేసి, ఎర్రమన్నుతో మూసచేసి, అందులో మర్దనాచేసిన
కాంతంపెట్టి పిదప కోకమన్ను వేసి, 3 గజపుటములు పెట్టవలెను.

104 ప్రవాళభస్మము.

శుద్ధియైన పగడములు, జిల్లేడుపాలలో 3 రోజులు భావనచేసి
1 గజపుట మిడవలయును.

105 మాక్తికభస్మము.

శుద్ధియైన ముత్యములు తెల్లములగపండ్లరసమున భావనచేసి
మూకుడులోపెట్టి కోకమన్నులిచ్చి 1 పుటంపెట్టగా శుద్ధభస్మమగును.

106 వజ్రభస్మము.

శుద్ధియైన వజ్రములు నల్లేరురసమున 1 దినము నానవేసి,
వజ్రపు మూసలోనుంచి కోకమన్ను వేసి ఏరుపిడకలతో 1 పుట
మియ్యవలెను.

107 మరకత భస్మము.

నేలగుమ్మడి దుంపలో మరకతిము ఉంచి, కోకమన్నులిచ్చి కుక్కుట పుటముపెట్టి సాంగశీతలాన ఉంచవలెను.

108 నీలభస్మము.

శుద్ధియైన నీలములు లక్ష్మీవంజి ఆకురసమున 8 రూములు నాననిచ్చి వజ్రపుమూసలో ఉంచి కొలిములో ఉడవలెను.

109 రత్నభస్మము.

శుద్ధియైన రత్నములు జిల్లేడుపాలలో 3 రోజులు భావనచేసి, మూకుటబోసి 3 చీరచున్నులిచ్చి ఏరుపిడకలతో పుటముపెట్టవలెను.

110 పుష్కరాగభస్మము.

శుద్ధియైన పుష్కరాగములు కొమ్మునపిండి, ఆకురసముననాన నిచ్చి, మూకుటబోసి, వేరొక మూకుడుమూసి, కోకమన్నులిచ్చి, కొలిమిని ఉడినచో భస్మమగును.

111 గోమేధిక భస్మము.

శుద్ధియైన గోమేధికములు నల్లఉమ్మిత్తాకు రసములోనాననిచ్చి కొలిమిని ఉడవలెను.

112 వైడూర్యభస్మం.

శుద్ధియైన వైడూర్యములు కొమ్మునపిండి ఆకురసమున మద్దించి కొలిమినికాల్చి, వజ్రపుమూసను వేసి, మంచి అగ్నిలో 1 గజపుట మిడ వలయును.

అభ్యక్తములు.

113 అభ్యక్త సాధనము.

అభ్యక్తము పార్యతీదేవి వీర్యము వలన జనించినది. ఇది 4 విధములు.

1. మంఢాకాభ్యక్తం. 2. వజ్రాభ్యక్తం. 3. నాగాభ్యక్తం.
4. పినాకాభ్యక్తం.

114. అభ్యక్తముల సోదాలు.

మంఢాకాభ్యక్తం అగ్నిపైవేసిన ఎగసి ఎగసి కూలును, వజ్రాభ్యక్తము అగ్నిపైవేసిన పొగసిపోవును. నాగాభ్యక్తం అగ్నిపైవేసిన పామువలె నగును. పినాకాభ్యక్తము అగ్నిపైవేసిన ఎట్టివైకాలును.

115 అభ్యక్తగుణవివరము.

1. మంఢాకాభ్యక్తము—రోగకారి.
2. వజ్రాభ్యక్తము—సర్వరోగహరము.
3. నాగాభ్యక్తము—శ్లేష్మకారి.
4. పినాకాభ్యక్తము—వాతకారి.

116 అభ్యక్తముల 4 వర్ణములకు గుణములు.

1. సర్వైభ్యక్తము—వాతకారి.
2. శ్వేతైభ్యక్తము—ఉష్ణకారి.
3. పీతైభ్యక్తము—శ్లేష్మకారి.
4. కృష్ణైభ్యక్తము—సర్వరోగహరి.

117 అభ్యక్తసవనీతము.

కలిలో 3 దినములుదాక కృష్ణైభ్యక్తమును నాననిచ్చి ఎండబెట్టి రోట దంచి, చూర్ణముచేసి దానిని తిరిగి కలిలో నాననిచ్చి, మూతి

వెడల్పుగల క్రొత్తబాసతెచ్చి, క్రొత్తకోకతోవాసినగట్టి, దానిమీద వాసబోసిన అభ్రకము పెట్టి దానికి సగముదాక కలిపోసి మర్దించిన క్రిందికిదిగి అభ్రకసవనీతమగును.

118 అభ్రకసిందూరము.

అభ్రకసవనీతము ఆపునేతియందును, ఉలవకట్టులోను, జిల్లేడు పాలలోను, మట్టిపాలలోను, మర్దనాచేసి, ఒక్కొక్కటే 3 పుటాలు పెట్టిన తరువాత తులసి, దుప్పపు, గానుగు, ముల్లుగోరంటు, జిల్లేడు ముల్లుమోదుగుచెక్క, రావిచెక్క, పొన్నగంటి, గజ్జేరి, పిల్లిపెసర, నేల తాడిదుంప, ఉత్తరేణి, మర్రిపాలు, పిన్నసర్పాక్షి, వాకుడు, నల్లకలువ దుంప వావిలికకు, బోడసరం, అడ్లసరం, పెన్నేరుదుంపలు, కలబంద కలివెందాకు, నేలగుమ్మడి, తెల్లపుప్పి, మా రేడుగింజలతైలము, మునుగువేరుచెక్క, తొగరుదుంపరసం, వీనిని మర్దించుచు ఒక్కొక్కరసము నకు ఒక్కొక్కటిగా, 32 పుటములు పెట్టి, మర్రిఊడల రసము, అల్లపు రసము, నిమ్మపండ్లరసము, తుంగమునైలరసము, పసుపు, ఉస్తికూర రసము నూరిఉంచి దానితో 10 గజపుటములు పెట్టవలెను.

119 అభ్రకసాధనం.

శుద్ధియైన అభ్రకం జిల్లేడాకురసముతో మర్దించి వజ్రపు మూస లో ఊది, జిల్లేడాకు రసముతో నూరి తిరిగి ఊదవలెను.

శుద్ధులు.

120 తామ్రశుద్ధి:—రాగిని సన్నరేకులుగా కత్తిరించి ఎర్రగా కాలనిచ్చి ఉలవకట్టులో చల్లాచ్చి కలబాదరసముతో చురల చేయవలెను. పిదప ఇంకొకనారికాచి చితాకురసమున చల్లాచ్చి పులిచల్లలో

చల్లార్చవలెను. పిదప పొన్న గంటి ఆకు రసమున చల్లార్చవలెను. ఒక్కొక్క దానిలో 7 సార్లు తాడింపగా తామ్రము శుద్ధియగును.

121 సువర్ణ శుద్ధి:—సువర్ణమును ఎర్రమంటిలో పొదిగి కాల్చిన శుద్ధియగును.

122 రజిత శుద్ధి:—రేకులుగా చేయబడిన మెండిని గొప్పకాక రాకు రసమున 7 సార్లు కాల్చి చల్లారనియవలెను.

123 కంచు శుద్ధి:—చింతాకు పసరుతో కంచును 3 సార్లు దాలన చేసి ఉలవక్కతో చల్లార్చవలెను.

124 కాంత శుద్ధి:—కాంతం నిమ్మపండ్లపులుసుతోను, కల్పి, పులి చల్లలోను ఒక్కొక్కమారు నాననిచ్చి రెండేసి గడియలు ఎండబెట్టవలెను.

125 విద్రుమ శుద్ధి:—పగడిములు నిమ్మపండ్లపులుసులో 1 బాము భావన చేయవలెను.

126 మాత్రిక శుద్ధి:—మూత్యములు తెల్ల వుప్పిపండ్ల రసమున నైనను, కుంకుమపండ్ల రసమున నైనను, చింతపండు పులుసున నైనను 2 రోజులు నానబెట్టవలెను.

127 వజ్ర శుద్ధి:—వజ్రములను అశ్వమూత్రమున 3 దినములు ఎండించవలెను.

128 మరకత శుద్ధి:—మరకతమును నేలగుమ్మడిదుంపలోనుంచి కోకమన్నులిచ్చి కుక్కుటపుటముపెట్టి సాంగశీతలాన నుంచవలెను.

129 నీల శుద్ధి:—నీలములు గాడిదిగంతతోపోసి పూర్తిగా 1 దినము భావన చేయవలెను.

130 మాణిక్య శుద్ధి:—మాణిక్యములను అశ్వమూత్రమున 3 దినములు ఎండబెట్టవలెను.

131 పుష్కరాగ శుద్ధి:—పుష్కరాగములను మేకపుచ్చలో 1 జామునాననీయవలెను.

132 గోమేధిక శుద్ధి:—గోమేధికములను అశ్వమూత్రమున 3 రోజులు నాననిచ్చి పిదప నేలగుమ్మడిమంప రసమున నాననీయవలెను.

133 వైహార్య శుద్ధి:—వైహార్యములకు 1 దినం అశ్వమూత్రమున నాననిచ్చి గుమ్మడికాయరసమున నాననీయవలెను.

134 అభిజిత్ శుద్ధి:—కృష్ణాభిజిత్మును ఎర్రగా 7 నాల్గు దాకలో వేయించి మూత్రమున చల్లార్చుచుండవలెను.

135 మశిల శుద్ధి:—మశిలమును సన్న శోకలో మూటగట్టి, మేకపూడిరసమున 3 నాల్గు శోలాయుత్రమున చుడవలెను.

136 హరిదళ శుద్ధి:—సన్నగా కత్తిరింపబడిన హరిదళమును గుల్లెపుముసలగట్టి, గోమూత్రమున నైనను, కలితో నైనను, 3 రోజులు సన్నమున వేసి శోలాయుత్రమున వండవలెను.

137 కఫరి శుద్ధి:—పొడిగా చేసిన కఫరిని, గుడ్డను ముడి వేసి నరమూత్రమున 7 జాములు ఉడికించిగాని, గోమూత్రమున 2 జాములు వండినగాని సుద్ధియగును.

—: ఇంకోక ప్రక్రియ :—

నెయ్యి గరిటలో పోసి 7 పొంగులు పొంగి చువలెను.

138 విమళిన శుద్ధి:—విమళినమును పగులగొట్టి సన్నబట్టరు మూటగట్టి, గొత్తెపంచితము, కలి, అరటిపండు వీటిలో ఒక్కొక్కటి 4 జాములు శోలాయుత్రమున ఉడికించవలెను.

139 మాక్షిక శుద్ధి:—మాక్షికమును ప్రేవతో పిష్టముగునట్లు మర్చించి జములుగుడ్డను మూటగట్టి, ఒకనాడు ఉలవకట్టునను, ఒకనాడు ఆప్రపంచితమునను, ఒకనాడు, కలితో 3 రోజులు, శోలాయుత్రమున వండవలెను.

140 ఉల్లిపాపాణము శుద్ధి:—ఉల్లిపాపాణము చూర్ణముగా చేసి, గుడ్డలోకట్టి, సున్నపునీళ్లతో 1 దినం షోలాయంత్రమున వండవలెను.

141 గోరీపాపాణము శుద్ధి:—గోరీపాపాణమును నిమ్మరసముననూరి, ముద్దగాజేసి, జములుగుడ్డలోగట్టి, సున్నపునీళ్లతో షోలాయంత్రమున 2 జాములు వండవలెను.

142 ఇంగిలీకముశుద్ధి:—ఇంగిలీకమును చనుబాలతోగాని, నిమ్మపండ్లరసమునగాని మర్దించవలెను.

143 వెలిగారముశుద్ధి:—నిప్పులమీద వెలిగారం పొంగించిన శుద్ధియగును. అట్లుకానిచో కలిపోసియైన నూరవచ్చును. లేదా నిమ్మపండ్లరసమున మర్దించవచ్చును.

144 మైలతు త్తంశుద్ధి:—మైలతు త్తములో పెరుగుపోసి నూరి పెంకులో వెచ్చచేయవలెను.

145 పాలతు త్తంశుద్ధి:—పాలతు త్తం పొడిచేసి, మూటగట్టి, సున్నపునీళ్లతో షోలాయంత్రమున వండవలెను.

146 గంధకం శుద్ధి:—గంధకం ఆముదముపోసి, ఇనుపచిప్పలో ఉడికించినగాని, మేకపాలతో ఉడికించినగాని శుద్ధియగును.

147 నాభిశుద్ధి:—క క్రిరించిననాభిని, గోమూత్రమున గాని, మేకమూత్రమునగాని, 3 రోజులు భావనచేసి ఎండబెట్టవలెను.

148 నేపాళముశుద్ధి:—వైనపొట్టుతీసివేసి అప్రపేక్షను 1జాము వ్రుడికించి, వానినితీసి, లోహల ఉన్నఆకులను ఒలిచివేసి నేతిలో వేయించి పిదప అప్రపాలలో ఉడికించినశుద్ధియగును.

149 అమిదెలశుద్ధి:—అమిదెలు కొబ్బరి కాయనీళ్లలో పోసి ఒకజాము వండవలెను. ఇది నేపాళము వలెకూడ శుద్ధియగును.

150. పుల్లిపాపాణముశుద్ధి—తేనెతో 1 జాము ఉడికించవలెను

151. గుగ్గిలము శుద్ధి—గుగ్గిలము గుడ్డనుకట్టి, త్రిఫలకషాయమున కాచి, 2 జాములు డోలాయంత్రమున ఉడికించవలెను.

152. సైంధవలవణశుద్ధి—కలితో భావన చేసినను, మేకపంచితమున ఇగురునట్లు ఉడికించినను సైంధవలవణము శుద్ధియగును.

153. సవర్పలవణశుద్ధి—ఆవుపంచితమున నాన్చి ఉడికించవలెను.

154. బిడాలవణశుద్ధి—చల్లతో తడిపి, ఎండించినగాని, గోమూత్రమున తడిపి ఎండించినగాని శుద్ధియగును.

155. సద్యతౌరశుద్ధి—సద్యతౌరము కలిపొసి 3 గడియలు మద్దనాచేసినగాని, మేకపంచితమున 3 గడియలు మద్దనా చేసినగాని శుద్ధియగును.

156. యవతౌరశుద్ధి—పసిగడుగున మద్దించి 1 గడియఎండించవలెను.

157. కాచలవణశుద్ధి—చింతాకు రసమున తడిపి ఎండబెట్టవలెను.

158. శిలాజిస్తుశుద్ధి—శిలాజిస్తు కలువదుంప రసముపొసి 1 జాము మద్దించి ఎండబెట్టవలెను.

159. కర్పూరశిలాజిస్తుశుద్ధి—తామర తూండ్లరసమున గాని, కలబంద రసమునగాని, 1 జాముసేపు మద్దనాచేయవలెను.

160. బోళకశుద్ధి—చల్లబోళంగాని, తెల్లబోళంగాని, 1 జాము కలితో మద్దనాచేసి ఎండబెట్టవలెను.

161. ఇంగువశుద్ధి—తామరాకురసమున, 1 జాముమద్దించి ఎండ బెట్టవలెను.

162 మ సకిశుద్ధి—నిమ్మపండ్ల పులుసున గాని, నూనవపంచితమునగాని, 1 జాము మర్దించవలెను.

163 గజపిష్టశుద్ధి—కలితోగాని, గొర్రెమూత్రముతోగాని, 1 జాము భావనచేయవలెను.

164 ఉమ్మెత్త గింజలశుద్ధి—నిమ్మపండ్ల రసమున 1 జామునానవేయవలెను.

165 ముషికి గింజలుశుద్ధి—చిరివేళ్ల రసమున 1 జాము ఉడికించవలెను.

166 శొంఠిశుద్ధి—శొంఠియొక చెక్కుతీసి, రాతిపన్నముపూసి ఎండబెట్టవలెను.

167 పిప్పలిశుద్ధి—చిరిమూలపు వేళ్లరసమున 1 జామునాననిచ్చి ఎండబెట్టవలెను.

168 మిరిమూలశుద్ధి—పులిచల్లలోనాన్ని పెంకులోవుడికించవలెను. లేదా 1 జాముపులిచల్లలో నానబెట్టవలెను.

169 వామిశుద్ధి—సున్నపునీళ్ళలో 1 జాము నాన్నవలెను.

170 జీలకర్రశుద్ధి—నల్లజీలకర్రగాని, తెల్లజీలకర్రగాని, 2 జాములు ఎండబెట్టి, కొంచెము వేడిచేయవలెను.

171 లోహశుద్ధి—పొడిగా రాచి, అరవడినూనెలో ఉడికించిపిదప నీళ్ళలో కడిగి, తుమ్మచెక్కరసాన వండి 1 జాము ఎండబెట్టవలెను.

172 నాగనంగశుద్ధి—నూనెలో 7 సార్లు, ఆవుపంచితమున 7 సార్లు, కలిలో 7 సార్లు, ఉలవకట్టులో 7 సార్లు, జిల్లేడుపాలలో 7 సార్లు, మేకపాలలో 7 సార్లు, కరిగిపోయవలెను.

173 రససింధూరము చేయువిధము

శుద్ధిచేసిన రసం 1 పాలు, గంధకం 1 పాలు, ఈరెంటికిన్ని 4 పాలు నవాసాగరం పేసి చూర్ణముగా మర్దించవలెను. ఆ చూర్ణము గాజ

కుప్పెలో పెట్టి, రాతిబలవపు దిమ్మచేసి గాని, ఇసుక నూరి దిమ్మగా చేసిగాని కుప్పికి పెట్టవలెను. దానిమీద చీరమున్ను లియ్యవలెను. క్రొత్తకడవ తెచ్చి అడగున వెండిటంకమంత రంధ్రము చేయవలెను, రంధ్ర సమీపమున కొప్పిపెట్టి, ఆకుప్పిమూసి, దానిచుట్టూ ఒకమానెడు ఉప్పుపోసి, దానిపైనఁగా ఇసుకపోసి, కడవకు వానినవేసి కోకనున్న లిచ్చి తామరపువ్వుత మంటవేసి 12 జాములు వండవలెను. గాలిలేని చోట పొయ్యిపెట్టవలెను.

174 ఇంకొక ప్రక్రియ.

రసగంధకములను శుద్ధిచేసి, సమభాగములుకూర్చి, హంస పాది ఆకురసమున రిజాములుమ్రోచి మాత్రలుగాచేసి ఎండనిచ్చిగాజు కుప్పెలోపోసి అందుకుకోకనున్ను ఇచ్చి, ఒకకొత్త కడవకు క్రిందుగా వెండిటంకమంత రంధ్రముచేసి, కుప్పిపెట్టి, కుప్పిచుట్టను ఉప్పుపోసి, దానిపైన ఇసుకపోసి, కడవమూతిమూసి, కోకనున్ను లిచ్చి, 12 జాములు తామరపువ్వు ప్రమాణపు మంటతో పొగ వేకుండ వండవలెను. సాంగశీతలముననుంచి జ్వేషధమునకు రిన పాలు శుద్ధిచేసిన నసనాభిపెట్టి, నాభికి సమమైన ఎత్తు మీరియాలుపెట్టి, చూర్ణముచేసి, అనుపానమతో గురివెందగింజ ఎత్తువాడవలెను.

175 దశవిధాగ్ని కుమారముల పేర్లు.

1 రసభూపతిరాజాగ్ని కుమారము 2, నవలోహాగ్ని కుమారము 3 రత్నాగ్ని కుమారము 4 సింధాగ్ని కుమారము 5 లఘుగ్ని కుమారము 6. మహదగ్ని కుమారము, 7. ప్రతాపాగ్ని కుమారము, 8. త్రాణాగ్ని కుమారము, 9. దివ్యాగ్ని కుమారము, 10. ఉత్తమాగ్ని కుమారము.

176 రసభూపతి రాజాగ్ని కుమారరసము.

శుద్ధిచేసినరసము, గంధకము, నాభి, ఉక్కురాపాడి, రాగి రేకులు, నలిగాచేసి, సమాంశాలు కూర్చి, హంసపాదాకురసంతో 3 రోజులు మర్దనాచేసి, దానిని గాజుకుప్పెలోపెట్టి, కుప్పెకు చీరమన్నులిచ్చి, కుండలోనుంచి క్రిందమీద ఇసుక పోసి, మధ్య కుప్పెపుంచి, సన్నమంటచేసి, 12 జాములు వండి, సాంగశీతలంగాడించి అల్లపురసంతో మర్దించి కణికగట్టి అల్లపురసముతో మినపగింజంత ఇవ్వవలెను. సన్నిపాత జ్వరములు నివారించును.

177 నవలోహాగ్ని కుమారరసము.

శుద్ధిచేసిన పాదరసం, బంగారం, వెండి, తగరము, సీసము, రాగి, కంచు, ఇత్తడి, సత్తు, వీని భస్మములు సరిగా తూచి, జిల్లేకు వేళ్ళ కషాయముతో 5 రోజులు మర్దించవలెను. తరువాత గాజుకుప్పెలో ఉంచి, కుప్పెకు చీరమన్నులిచ్చి, వాలుకాయత్రమున సన్నమంటమీద 12 జాములు వంటచేసి సాంగశీతలముగాడించి చూర్ణముగా నూరి, గుంపెందగింజంత అరుపాన విశేషములతో పుచ్చుకోవలెను.

178 రత్నాగ్ని కుమారరసము.

శుద్ధిచేసిన పాదరసం, సముద్రపుపువ్వు, కాచలవణము, బిడాలవణము, సైంధవలవణము, నవరత్న భస్మములు, సమభాగములు చేసి, పులిమిరి చెక్కరసముననున్న చిక్రమూలపు వేల్లరసమునను 2 రోజులు మర్దనాచేసి, గాజుకుప్పెలోఉంచి, కోకమన్ను యిచ్చి వాలుకాయత్రమున 6 జాములువండి, సాంగశీతలమున వుంచి, అరుపానములతో ఇవ్వవలెను. ఇది సర్వరోగహారి.

179 సిద్ధాగ్ని కుమారరసము.

శుద్ధిచేసిన పాదరసమును, అమరశిలగంధకమును, వెలిగారమును, సమభాగములుకూర్చి జిల్లేడాకు వసరున మర్దనాచేసి, చిన్న పుండలుగాచేసి, వజ్రపుమూసలో పోసి 7 చీరమన్నులిచ్చి ఆమూసను చిన్న చట్టిలోఉంచి, క్రిందను ఇసుకపోసి, మూకుడుమూసి, కోకమన్నుచ్చి నేలలోగుంటచేసి పిడకలతోనింపి, అచట్టిని అందులోపుంచి, గజపుటము వేయవలెను.

180 లఘ్వగ్ని కుమారరసము.

శుద్ధిచేసిన పాదరసమును, వెలిగారమును, అమరశిలగంధకమును, హరిదళమును, మణిశిలను సమభాగాలుచేసి హంసపాదిఆకురసమునమర్దించి గాజుకుప్పెలోఉంచి కోకమన్నులిచ్చి వాలుకాయంత్రమున 6 జాములు వంటచేసి, సాంగశీతలానదించి, అనుపానములతో గురివిందగింజ ఎత్తుమాత్రము ఇవ్వవలెను.

181 మహదగ్ని కుమారరసము.

శుద్ధిచేసిన పాదరసము, వసనాభి, అభ్రకము, గంధకము, తాళకము, ఇంగిలీకము, పుల్లిపాపాణము, తామ్రభస్మము వీనిని, సమముగ గుంటగలిజఆకు రసమునమర్దించి గాజుకుప్పెలోనుంచి, చీరమన్నులిచ్చి వాలుకాయంత్రమున సన్నమంటను, 1 దినమువండి సాంగశీతలముగాదింపి, శైవగ గింజలంత అనుపానముతో సేవించవలెను.

183 ప్రతాపాగ్ని కుమారరసము.

శుద్ధిచేసిన పాదరసము, తామ్రభస్మము, వసనాభి, మిరియాలు శొంఠి, సద్యతౌరము, సముద్రపు ఉప్పు, సవర్చలవణము, సైంధవలవణము, బిడాలవణము, కాచలవణము, వీనిని, సమభాగములుకూర్చి అల్లపురసమున మర్దనాచేసి, గాజుకుప్పెలోనుంచి, చీరమన్ను

లిచ్చి, వాలుకాయంత్రమున సన్నమంటమీద 1 రోజువండి, 10 పాళ్ళు శుద్ధి చేసిన వసనాభిడంచినూరి, గురివిందగింజంత, అనుపానములతో పుచ్చుకొన్నచో ఇదిసర్వరోగ హారి.

183 దివ్యాగ్నికుమారరసము

నాభి, రసము, అభ్రకము, గంధకము, వీనినిసమభాగములుగాకూర్చి, పర్పాటకమున 3 జాములు మర్దనాచేసి మాత్రలుకట్టి వజ్రపుమూసలో వేసి 1 భూపుటంపెట్టి, సాంగశీతలానతీసి, కల్వములో ఉంచి చేపచేదున్ను, నెమలిచేదున్ను, పెట్టి మర్దించి అనుపాన విశేషాలతో పుచ్చుకొన్నచో సర్వరోగహారి.

184 ఉత్తమాగ్ని కుమారరసము.

శుద్ధిచేసిన పాదరసము, అభ్రకభస్మము, కాంతభస్మము, లోహభస్మము, తామ్రభస్మము, వసనాభి, ఇవి సమానముగా హంసపాది ఆకురసమున మర్దనాచేసి, మాత్రలుకట్టి ఆరినపిదప గాజకుప్పెలో ఉంచి, చీరమన్నులిచ్చి వాలుకాయంత్రమున 4 జాములు వండి, చల్లారనిచ్చి, మర్దనాచేసి, మినపగింజలంత అనుపానములతో 13 సన్నిపాతములకు ఈయవచ్చును, ఇచ్ఛాపథ్యము, దాహమునకు కొబ్బరినీళ్లు, చెరుకు, బెల్లపుపానకము, ఇయ్యవలెను.

185 భూతేశ్వరరసము.

శుద్ధిచేసిన పాదరసము, వసనాభి, గంధకము, నేపాళాలు, ఇంగిలీకం, సమాంశాలుకూర్చి, చిత్రమూలపు వేళ్ళకషాయమున మర్దించి 1 దినము ఉోలాయంత్రమున పక్వముచేసి, చేపచేదుకట్టున 1 రూము మర్దనాచేసి, పిదప బ్రహ్మజెముడుపాలలో మర్దించి కరాటానపెట్టి, అల్లపురసమున మినపగింజలంత పుచ్చుకొన్నచో జ్వరహరము. జిల్లేడువేళ్ళకషాయము అనుపానముచేసి యిచ్చినచో సన్నిపాతములు హరించును. దాహమునకు అవుమజ్జగ. పథ్యం, పెరుగువంటకం.

186 త్రిపురాంతకరసము.

రసం, గంధకం, అభ్రకం, ఈమూడున్నూ సమభాగములుగా చేసి కల్వములో గుంటగలగరాకుతో మర్చనాచేసి, మాత్రలుచేసి, ఆరబెట్టి, నజ్రపు మూసలోపోసి, కుక్కుటపుటముబెట్టి, సాంగశీతలా నతీసి ఆతరువాత చేపచేదుకట్టతోను, మేకచేదుకట్టతోను, అడవి పంపిచేదుకట్టతోను, ప్రతిచేదున జాములు మర్చనాజేసిన సకల జ్వర మాలు నశించును. పథ్యం, చల్లవంటకం, దాహము పంచదార పాన కము.

187 కాలకంధరసము

రసగంధకాలు, వెలిగారం, పిప్పళ్లు, ఉమ్మైత్తవిత్తులు, మణిశి ల నసనాభి, సమాంశములుగాకూర్చి హంసపాది ఆకుతో మర్చించి, మూకుటఉంచి, వైన వేరొక మూకుట మూసి, చీరమన్నులిచ్చి 100 ఏరుపిడకలతో పుటముబెట్టి, సాంగశీతలాన గ్రుచ్చి, బ్రహ్మజె ముడపాలతో, 1 జాము మడించి, గురిజప్రమాణము అనుపానము లతో పుచ్చుకొన్నచో సన్నిపాతములు శాంతించును. ఇచ్చా పథ్యం.

188 తాంధవీరసము.

శుద్ధయైన పాదరసము, గంధకము, వెలిగారము, కరక్కాయ లు, ఆముదపువిత్తులు, నేపాళములు, సోరీపాపూణము, సమానభాగ ములుగా కల్వములోనుంచి, నిమ్మరసమున కి రోజులు మదకనాచేసి మూకుట్లోపోసి, మీద యింకొక మూకుట మూతమూసి కోకమ న్నులిచ్చి ఒక్క కుక్కుటపుటమిచ్చి, సాంగశీతలాన గ్రుచ్చి, ఆముద ముపోసి మదకనాచేసి, 10 వ వంతు మిరియాలువేసి, మిరియాలలో సగం నాభివేసి కలయనూరి గుంజప్రమాణం అనుపానములతో పు చ్చుకోవలెను. ఇది దోషజ్వరహరి. పథ్యం, పెరుగు వంటకం, దా హం కొబ్బరినీళ్లు.

189 భద్రకాళిరసం.

శుద్ధిచేసిన పాదరసము, వసనాభి, అభ్రకము, శొంఠి, పిప్పలు, మిరియాలు, గంధకం, వెలిగారం. ఉమ్మెత్తగింజలు, సైంధవలవణం, సమానముగానూరి, వజ్రపుమూసలోపోసి వాలుకాయంత్రమున రెండు జాములు వంటజేసి, సాంగశీతలానగుచ్చి చేపచేదుకట్టున నూరి, మినపగింజంత అనుపానములతో ఇచ్చినచో దోషజ్వరములు హరించును.

190 భువనేశ్వరీరసము.

గౌరీపాషాణము, వసనాభి, పాదరసము, నేపాళములు, మణిశీలసమానముగా కాకరాకు రసమున కలయనూరి, కుక్కుటపుటాన వండి, సాంగశీతలానగుచ్చి, 2 జాములు మర్దనాచేసి, చూర్ణమైనపిదప కరాటానపెట్టుకునేది, అదిగుంజా ప్రమాణం అల్లపురసమున నైనను, తిక్రకటుకరసమున నైనను పుచ్చుకొన్నచో సన్నిపాతములు శాంతియగును.

191 ఉమానుషేశ్వరరసము.

శుద్ధియైన పాదరసం, అభ్రకము సమానముగా, వెలమసంఘికషాయమున ఒక్కరోజు మర్దించవలెను. దానిని డోలాయంత్రమున 2 జాములువండి తరువాత 1 జాము నెమలిపిత్తాన మర్దనాచేసేది, కోడిపిత్తానకూడ 1 జాము మర్దించి మినపగింజంత అల్లపురసమున ఇచ్చినచో జ్వరములు మానును.

192 నారసింహ రసము.

రసగంధక నేపాళాలు, వసనాభి సమానములుగా 3 జాములు జిల్లేడువేళ్ళ కషాయమున మర్దించి డోలాయంత్రమున 1 జాము వండి గుంజాప్రమాణము అనుపానములతో ఇచ్చిన జ్వరహరి.

193 విశ్వేంద్రరసము.

శుద్ధిచేసిన పాదరసము, ఇంగిలీకం, అభ్రకం, వసనాభి, హరిదళంసమానముగా హంసపాదాకు కషాయమున 2 రోజులు మర్దనాచేసి,

కుక్కుటపుటంపెట్టి తరువాత తాబేలు, అడవిపంది చేదులునును, చేపపిత్తమునందును 3 రోజులు మర్దనాచేసి అనుపానములతో మినపగింజంతిచ్చిన, దోషజ్వరసన్నిపాతములు నివారణమగును, ఇచ్ఛాపథ్యం చేరుకులు నారికేళజలం పానకం దాహమునకు.

194 గరుడధ్వజరసము.

రసగంధకాలు త్రికటుకం ఇంగిలీకరసం సైంధవలవణం లవంగాలు అధ్రకం వసనాభి పిప్పలిమూలం ఇవిసమానముగా హంసపాదాకు రసమున 1 రోజు మర్దనాచేసి కుక్కుట పుటముపెట్టి సాంగశీతలానతీసి చూర్ణముచేసి దానిని మినపగింజంతి అనుపాన విశేషములతో ఇచ్చిన జ్వరములుహరించును.

195 భార్గవీరసము.

రసగంధకాలు నేపాళాలు సమానములుగా రావిచెక్క కషాయముతో మర్దనాచేసి 1 జాము షోలాయంత్రమున వండి సాంగశీతలాన గురిగింజపిత్తు పిప్పళ్లు పంచదారతో ఇచ్చిన విషమజ్వర సహిత సన్నిపాతములు హరించును.

196 నారాయణరసం.

అధ్రకం కటకరోహిణి హరిదశం త్రికటుకం సమానముగా పంచకూల కషాయమున 2 రోజులు మర్దనాచేసి వజ్రపుమూసలో నిడి కోకమన్నులిచ్చి భూపుటమిడి సాంగశీతలాన బుచ్చి నక్క, చేపవీని పిత్తములతో 2 రోజులు మర్దనాచేసి గురిగింజంత తమలపాకుల రసముతో ఇచ్చిన సన్నిపాతములు దోషజ్వరములు హరించును.

197 వైష్ణవీరసం.

శొంఠి పిప్పలి మిరియాలు సమానముగా చిత్రిమూల కషాయమున మర్దించి 1 జాము షోలాయంత్రమున వండి చల్లారిన పిదప

మినపగింజంత అల్లపురసమున ఇచ్చినచో ద్వంద్వ జ్వరాలు పురాణ జ్వరాలు సన్నిపాతములు మానును.

198 లక్ష్మీనారాయణరసం.

గంధకం తుత్థం వెలిగారం హరిదళం ఇవిసమానముగా గజ్జేరు వేళ్ళరసమున 3 జాములు మద్దించి దోలాయంత్రమున 1 జామువంశి 2 గురివిందల ప్రమాణం అనుపానములతో పుచ్చుకొన్నచో జ్వరాలు సామాన్య జ్వరాలు నివర్తించును.

199 హిరణ్యగర్భరసము.

సువర్ణ రజితతామ్ర పగడభస్మములు రసగంధకాలు మశిశిల హరిదళం కటకరోహిణి సమానములుగా కూర్చి మేకపాలతో మర్దనాచేసి అనుపానములతో 2 వడ్లగింజల ప్రమాణం ఇచ్చినచో వాత వైత్య శ్లేష్మజ్వరములు హరించును. ఇచ్చా పథ్యం.

200 కమలాసనరసము.

అభ్రకం రసం గంధకం లోహతామ్ర భస్మాలు సమముగా వేసి వేప ఈనెల రసమున 2 రోజులు మర్దనాచేసి ఆగుళికలు గాజు చిప్పలో ఉంచి 7 చీరమన్నులిచ్చి 6 జాములు నాలుకాయంత్రమున సన్ననిమంటమీద వంటచేసి సాంగ శీతలానగుచ్చి మెత్తగా మర్దనా చేసి కరాటాన ఉంచి 1 వరిగింజంత అనుపానములతో పుచ్చుకొన్నచో దోషజ్వరాలు సన్నిపాతములు నివర్తించును.

201 భారతీ రసం.

రసగంధకాలు అభ్రకం వస వసనాభి సమముగా బోడతరపాకు రసమున రోజు మద్దించి వజ్రపుమూసతో ఉంచి 1 భూపుటమిచ్చి ఊర పిచ్చుకలవైత్యాన 2 సినాలుమద్దించి కరాటాన ఉంచి గురుగింజవత్తు అను పానాలతో పుచ్చుకున్నచో జ్వరములు హరించును.

202 ఆనంద భైరవరసము. (శీతాంగ సన్నికీ.)

లోహ తామ్ర వంగ నాగ భస్మాలు వెలిగారం ఇంగిలీకం గంధకం పాదరసం హరిదళం సమముగా త్రిఫలరసాన మర్దనాచేసి త్రికటుక కషాయమున షోలాయత్రిమున 1 దినంపక్షముచేసి పాము పైతృమున మద్దిచి గుంజమాత్రాలు అనుపానములతో పుచ్చుకొన్న చోశీతాంగ సన్ని నివారించును. పథ్యం చల్లవంటకం.

203 పీతమహారసము.

రసం వసనాభి ఇంగిలీకం కటుకరోహిణి లోహరాగి చిట్టపు భస్మములు హరిదళం సమానములుగా చేర్చి జలేషు వేల్లకషాయమున మర్దనాచేసి గురికలు గాజుకుప్పెలో వేసి కోశమున్నులిచ్చి వాలుకాయంత్రమున 2 బాములు వండి చల్లారనిచ్చి గుంజమాత్రము అనుపానములతో పుచ్చుకొన్న రోగి స్వరసన్నిపాతములు హరించును.

204 కల్యాణరసం.

గంధకం హరిదళం శంఖచూర్ణం సమానముగా నిమ్మపండ్ల పులుసున మర్దనాచేసి 1 దినం షోలాయత్రిమున వంటచేసి సాంగశీతలానగుచ్చి 2 వడ్లగింజల ఎత్తు అనుపానములతో సేవించిన సర్వజ్వరములు హరించును.

205 భూతభైరవరసం (సంధిక సన్నిపాతములకు)

శుక్లయైన రసం గంధకం తామ్రధన్యం సమముగాకూర్చి చిత్రమూలపు కషాయమున మర్దనాచేసి వజ్రపుమూసలో 1 దినం వాలుకాయంత్రమున వంటచేసి పిల్లిపైతృమునను నక్కపైతృమునను 2 బాములు భావనచేసి గురిగింజఎత్తు అనుపానములతో సేవించిన సంధిక సన్నిపాతము హరించును. పథ్యం పెరుగువంటకం దాహం కొబ్బరినీళ్లు.

206 త్రివిక్రమరసం.

రసం నాభి తాళకం సమభాగాలుగా 2 బాములకాలం గుంట గల గరాకురసాన మర్దనాచేసి వజ్రపుమూసలో తీవ్రాగ్నిని వాలు

కాయంత్రమున 2 జాములు వంటచేసి, సాంగశీతలాన గుచ్చి చూర్ణముచేసి 2 వండ్లగింజలుత వావిలికను రసాన సేవించిన సన్నిపాత శాంతియగును,

207 వీరవిక్రమరసం.

రసగంధకాలు వెలిగారం ముషిణిగింజలు, సైంధవలవణం చిత్రమూలము ఇంగువ సమానముగా చూర్ణముచేసి 1 జాముసేపు డోలాయంత్రమున వంటచేసి పండిచేసిన మర్దనాచేసి గురిగింజలెత్తు అను పానములతో సేవించిన సన్నిపాతములు శాంతించును.

208 విజయ విక్రమరసం.

వసనాభి మణిశిల హరిదళం గంధకం వెలిగారం సమానముగా నిమ్మపండ్లరసముతో 3 రోజులు మర్దనాచేసి 1 జాము డోలాయంత్రమున వండి సాంగశీతలాన గుచ్చి చూర్ణముచేసి 1 దినం చేపపిత్తమున భావనచేసి గుంజమాత్రము సేవించిన సన్నిపాతములు హరించును.

209 శరభేశ్వర రసం.

గంధకం వసనాభి పాదరసం ఇంగిలీకం వెలిగారం సమభాగములుగా చిత్రమూలపు కషాయాన మర్దనాచేసి వజ్రపుమూసలో 2 జాములు వాలుకాయంత్రమున వంటచేసి సాంగశీతలాన గుచ్చి మెత్తగానూరి గురిగింజలెత్తు శొంఠిపిప్పలి మిరియాలతో సేవించిన జ్వరాలు సన్నిపాతాలు నివారించును.

210 స్వచ్ఛందభైరవ రసం (కంతకుబ్బసన్నిపాతమునకు)

పాదరసం గంధకం వాభి వెలిగారం వంగభస్మం ఇవి సమానములుగా 2 దినములు త్రిఫల కషాయమున మర్దనాచేసి డోలాయంత్రమున 1 జాము మందాగ్నిని వంటచేసి పండిచేయన మర్చి చి గుంజా

మాత్రము అల్లపురసముతో సేవించవలెను. పథ్యం పెరుగు వంటక దాహమునకు చల్లనీళ్ళు.

211 మదనభైరవరసం. (చిత్తవిభ్రామ సన్నిపాతమునకు.)

రసగంధకాలు సైంధవలవణం తామ్రభస్మం సమానములుగా ములగపంటి రసాన మర్దనాచేసి ఉండలుకట్టి వజ్రపుమూసలో వేసి వాలుకాయంత్రమున భూపుటంపెట్టి 3 జాములుంచి సాంగశీతలాస గుచ్చి ఆవ్రపిత్తమున మర్దనాచేసి సెనగగింజలంత కొబ్బరినీళ్లతో గాని త్రికటురసానగాని యివ్వవలెను.

212 విజయభైరవరసం (అత్తికసన్నిపాతమునకు)

పాదరసం వసనాభి వంగ నాగ అభ్రకభస్మాలు సమముగా 1 దినం త్రికటురసాన మర్దనాచేసి వాలుకాయంత్రమున 2 జాములు వండి సాంగశీతలాసగుచ్చి కోడిపిత్తాన మర్దనాచేసి సెనగగింజలంత కొబ్బరినీళ్లతో ఇచ్చిన అత్తికసన్నినివారణముగును.

213 సంగరభైరవరసం (హృద్వాహసన్నిపాతమునకు)

తామ్ర లోహభస్మములు, సద్య, యవతొరములు, రసము సమముగా పంచకోలకషాయమున 1 దినము మర్దనాచేసి, డోలాయంత్రమున 1 జామువండి కోడిపిత్తమున భావనచేసి 2 మినపగింజలంత, తేనె, పిప్పళ్లు అనుపాసముతో సేవించిన హృద్వాహసన్నిపాతము శాంతియగును.

214 మనోభైరవరసం (తాంత్రికసన్నిపాతమునకు)

సద్యయవతొరములు, పంచలవణములు రసం, తామ్రభస్మము సజ్జకారమున్ను, సమముగాజిల్లేడు వేళ్ళ కషాయమునవిదినములు మర్దించి, వజ్రపుమూసనుంచి, కోక మన్నులిచ్చి 1 దినం వాలుకాయంత్రమున వండి, సాంగశీతలాసగుచ్చి, గాఢభపిత్తమున మర్దనాచేసి, మినపగింజలంత తేనెతో సేవించవలెను.

215 కల్యాణ భైరవం (కర్ణికసన్నిపాతమునకు)

నాభి, పాదరసం, సర్పవిషం, గంధకం, పిప్పళ్ళు, సీస, వంగ భస్మములు, సమముగా చిత్రిమూలము వేళ్ల కషాయముతో మర్దనా చేసి, మాత్రలుచేసి వజ్రపుమూసలో 1 దినం వాలుకాయంత్రాన వంటజేసి చేపచేదుకట్టిన మర్దనాచేసి, సెనగగింజంతమాత్రా అనుపానముతో సేవించవలెను. పక్ష్యము. పాయసము నెయ్యి చెరుకులు పంచదార పక్ష్యం.

216 విదారణభైరవము (భగ్న నేత్ర)సన్నిపాతమునకు)

పాదరసం, తామ్రవంగభస్మములు, గంధకం సమముగా జిల్లే డుపాలతో మర్దనాచేసి, 1 జాము షోలాయంత్రమున వంటచేసి, చల్లారినపిమ్మట, ఇరిచేదుకట్టిన మర్దనాచేసి, గుంజామాత్రము శొంఠి, పిప్పలి, మిరియాలు, అనుపానముచేసి యివ్వవలెను. పక్ష్యం ముక్కటం పోసేది.

217 వాతభైరవం (రక్తేష్టి సన్నిపాతమునకు)

రసం, నాభి, అభ్రకం, గంధకం, సీసభస్మం, సమానములుగా మర్చిపాలతో 1 దినం మర్దనాచేసి షోలాయంత్రమున వంటచేసి, మినుచేదుకట్టినను, ఎనుబోతు చేదుకట్టినను, నెమలి చేదుకట్టినను ఒక్కొక్క చేదుకట్టిన ఒక్కొక్కరోజు మర్దనాచేసేది. 2 మినపగింజలంత పిప్పలి కషాయమున సేవించవలెను.

218 కారుణ్యభైరవం (ప్రలాపసన్నిపాతమునకు)

అభ్రకం, శుద్ధియైన పాదరసం, సమానముగా, గుంటకలగరాకు రసమున మర్దనాచేసి, వజ్రపుమూసలో ఉంచి, వాలుకాయంత్రమున 1 జామువండి, సాంగశీతలాన అడివిపందిచేదుకట్టిననూ నెమలి చేదుకట్టిననూ మర్దనాచేసి, అనుపానములతో మినపగింజంత సేవించవలెను.

219 కరచాలభైరవరసం (అభిన్యాస సన్నిపాతమునకు)

సద్యతారం, యవతారం, సజ్జకారం, ఇంగువ, పాదరసం, శొంఠి పిప్పలి మిరియాలు గంధకం, సముద్రలవణం, బిడాలవణము, సవర్చలవణము కాచలవణము, సైంధలవణము, సమానముగా చిత్రమూలపువ్వుతోను వరగోగు వేళ్ళును జిల్లేడువేరు సాగ పుల్లగుమ్మడి దుంపలు కరక్కాయచెక్కలు, తాడికాయచెక్కలు, ఉసిరికపప్పు వసనాభి సమానముగా చేర్చి జిల్లేడువేళ్ళ కషాయమున 2 రోజులు మర్దించి, నజ్రపురూపలో ఉంచి, వాలుకాయంత్రమున 2 జాములు వంటచేసి సాంగశీతలానబుచ్చి. కుక్కచేమన మర్దించి, 2 గురిజెల ప్రమాణం కొబ్బరినీళ్ళతో సేవించేది. పథ్యం పెరుగువంటకం, అనుపానముతో ఇచ్చిన జ్వరాలు శాంతించును.

220 సిద్ధభైరవము (జిహ్వక సన్నిపాతమునకు)

హరిదళం, పాదరసం సమభాగములుగా కలబాదరసాన మర్దనాచేసి 1 జాము డోలాయంత్రమున వండితీసి చేపచేమన మర్దనాచేసి 2 సెనగగింజలంత తేనెపిప్పలితో సేవించవలెను.

221 రసేంద్రరసము.

రసగంధాలు అభ్రకం తామ్రభస్మము వసనాభి సమానములుగా జిల్లేడువేళ్ళ కషాయమున మర్దనాచేసి మూసలో ఉంచి నాలుకాయంత్రమున 1 దినము మందాగ్నిమీద వంటచేసేది. సాంగశీతలానబుచ్చి మినపగింజలంత అనుపానముతో సేవించిన జ్వర సన్నిపాతాలుమానును.

222 మహేంద్రరసము.

గరళం రసం నాభితాళకం మణిశీల దోష్ణిపాషాణము సమానముగా ఉమ్మెత్తాకురసమున మర్దనాచేసి డోలా యంత్రమున ఒకదిన

ము సన్నమంటమీద వంటజేసి మెత్తగానూరి గురిజపెత్తు అనుపానముతో సేవించవలెను.

223 లోకేంద్రరసము.

ఇంగిలీకం హరిదళం రసం వసనాభి సమానముగా వేమురసాన మర్దనాచేసి వజ్రపు మూసలోవుంచి కోకమన్నులిచ్చి వాలుకాయంత్రమున 2 జాములు పక్వముచేసి సాంగశీతలానబుచ్చి మేకచేడున మర్దించి గుంజమాత్రము అనుపానములతో సేవించేది.

224 రసరాజరసం.

సాదరసం మణిశిల తుత్తం గంధకం ఇంగిలీకం వసనాభి సమానములుగా వేపఈనెలరసమున మర్దనాచేసి ఒకకుక్కుటపుటమిచ్చి సాంగశీతలానబుచ్చి మేక ఎనుబోతుచేప చేదులతో మర్దనాచేసి గుంజమాత్రము త్రికటుకములతో సేవించేది.

225 మహాభైరవరసం.

తామ్రరస లోహ అభ్రక కాంత భస్మములు సమానములుగా సాంసపాదాకురసమున మర్దనాచేసి గాజుకుప్పెలో ఉంచి కోకమన్నులిచ్చి వాలుకాయాత్రమున ఒకనాడువండి సాంగశీతలానబుచ్చి పంది చేకున తాననచేసి గుంజప్రమాణం అనుపానములతో సేవించిన 13 సన్నిపాతములను నివృత్తియగును.

226 శృంగారభైరవరసం

ఇంగిలీకం వసనాభి మిరియాలు వెలిగారం పిప్పళ్లు సమానముగా నిమ్మపులుసున 3 దినములు మర్దించి షోలాయంత్రమున 1 జాము పక్వముచేసి మినసగిజంత అల్లపుగసాన సేవించిన సన్నిపాతములు ఆతిసారములు మానును.

227 కాలభైరవరసం.

అరదళం గంధకం అధ్రకం రసం వెలిగారం త్రిక్షారములును సైంధవలవణము బోలు మిరియాలు సమానముగా చూర్ణముచేసి మడించి డోలాయత్రమున ఒకనాడునాడి చేపచేదు పుడిచేదు ఎనుబోతుచేదు తాబేటిచేదు మదనాచేసి అల్లపురసాన మినపగింజంత సేవించిన సన్నిపాతములు హరించును, పథ్యం పెరుగువంటకము, దాహశాంతికి కొబ్బరినీళ్లు పంచదార పానకము చేసుకులు.

228 సూతికాముఖము.

గంధకం తాళకం మణిశిల మయిలతుత్తం సాలతుత్తం నేపాళాలు వసనాభి వెలిగారం ఇంగిలీకం సావర్నలవణం అధ్రకం సైంధవలవణం సమముగా చేర్చి విడికి సరిగా పాదరసం కూర్చి ఇప్పగింజల నూనెతో 3 రోజులు మదనాచేసి డోలాయత్రమున పక్వముచేసి నల్లత్రాచుచేదున 2 దినములు భావనచేసి కరాటానడించి నిమ్మపండ్ల పులుసున మదనాచేసి బ్రహ్మరంధ్రము గొరిగి కత్తివాల్లువేసి గురివెద గింజంత సేవించినయెడల సన్నిపాతములు మానును. శోఫ పైత్యము కంపము తిగిప్పు హిక్క చేయుదు మూగగుణాలు కల్గిన రోగమున్నూ మానును.

229 వృత్త్యంజయరసము.

రసగంధకాలు తామ్ర అధ్రక భస్మాలు తాళకం సముద్రఫేనము సమముగా పొత్తిదుంపరసాన నూరి మూసలో 1 గజపుటం పెట్టి సాంగశీతలానడించి నెమలి మేక చేపల చేదులను 4 జాములు మర్పించి అనుపానములతో 2 వరిగింజలవత్తు ఇచ్చిన సన్నిపాతములు హరించును.

230 సూతికాభరణము.

అధ్రక వైకృత పువ్వు లోహ తామ్రజిత సీస తగరభస్మములు వసనాభి పాదరసం గంధకం సమానముగా కూర్చి వావిలిరసా

సమర్థనాచేసి పిదప గుంటకలగర గజ్జేరు చిత్రమూలం అష్టసరం తిప్ప తీగె తులసి బోడసరం నిమ్మపండ్లరసము పొత్తిదుంపలు కలబంధ కా కరాకురసాలతో మర్దనాచేసి గాజుకుప్పెలోపోసి కోకమన్నులిచ్చి 1 దినం నాలుకాయత్రమున పక్ష్యముచేసి మూర్ఛము గానూరి చేప అడవిపంది తాబేలు దున్నపోతు నువ్వి కప్ప గుత్తము వీని చేకులతో మర్దించి సూదిమొ కు అంకితంశ అనువానములతో సేవించిది.

231 ప్రాణేశ్వరసము.

రసగంధకాయ హరిదళం అభ్రకం సమముగా నేలతాడిగడ్డల కషాయమున 2 రోజులు మర్దించి గాజుకుప్పెలోఉంచి వాలుకాయం త్రమున 1 దినం పన్నుని మంటమీద వండి సాంగళీతలానవుంచి ఉమ్మెత్తగింజలతైలమున 1 దినం చుడించి త్రికటుకతైలముతో ముడించి నల్లేరు కాసర తక్కిలి అగిశ కళివింద కోట్టు అంగారదుంప తిప్పతీగ చేపపొబ్బ త్రిఫలాలు గుంటకలగర రసములతో ప్రత్యేక మర్దనాచేసి చేప ఎనుబోతు మేక పంది నెమలిచేమలతో 5 రోజులు మర్దనాచేసి గురిజప్రమాణం సేవించిన 13 సన్నిపాతములు హరించును.

232 మృతోద్ధాపన రసము.

సద్య యవ తొరములు సజ్జకారము రసం పంచ లవణములు ఇంగిలీకము ఉల్లిపాషాణము గౌరీపాషాణము మణిశిల హరిదళము గంధకం వసనాభి మస్తకి చంగల్వకోట్టు తామ్ర అభ్రక లోహధన్యములు సమానముగా త్రికటుకతైలమున మర్దనాచేసి కుప్పెచు బెట్టి వాలుకా యంత్రమున 2 జాములు పక్ష్యము చేసి సాంగళీతలముగా ఉంచి ఉల్లితైలమున నూరి పిదప నేపాళపు విత్తుల తైలమున నూరి అపిదప చిత్రమూలపు కషాయమున 3 రోజులు మర్దనాచేసి నెమలి పాము తాబేలు ఎనుబోతు మేకల చేదున ఒక్కొక్క

జాము భావనచేసి గురిగింజ ప్రమాణం కర్పూరంబోగాని పంచదార పానకంతోగాని ఇచ్చినచో సన్నిపాతములు మానును. చావసిద్ధమైన వాడైనచు బ్రతుకును.

233. బ్రహ్మోత్తరసము.

మైలతుత్తం పాలతుత్తం ఉల్లిపాషాణం శారీపాషాణం దొడ్డిపాషాణం మణిశిల వసనాభి నేపాళాలు గంధకం అభ్రకం ఇంగిలీకము సైంధలవణం మిరియాలు బిడాలవణము సద్యతౌరము యనతౌరము సజ్జికారము వెలిగారము ఇంగువ సమముగాకూర్చి వీటికి సరియైన పాదరసంపెట్టి జ్యోతిష్కృతీశైలమన నే రోజులు మర్చించి డోలాయంత్రమున 1 దినం పక్షముచేసి కల్వములోఉంచి నెమలి దున్నపోతు చేప అడవి పంది మేక పాము కుందేలు నక్క కుక్క వీనిచేదులతోమర్దించవలెను. గుంజాప్రమాణం నిమ్మపండ్లరసమున నూరి బ్రహ్మరంధ్రం కత్తివాట్లు వేయించి ప్రయోగించినచో అసాధ్యసన్నిపాతములు సయితము నశించును.

234. పాశుపతాస్త్రరసము.

శారీపాషాణం ఉల్లిపాషాణం దొడ్డిపాషాణం మైలతుత్తం పాలతుత్తం నేపాళాలు హరిదళం వసనాభి వీటికి సమానముగ పాదరసము పెట్టి జిల్లేడుపాలుపోసి మెత్తగానూరి జాముడోలాయంత్రమునపాకముచేసి పాముచేదుపోసినూరి గుంజాప్రమాణము బ్రహ్మరంధ్రం గొరిగించి ప్రయోగించినచో అసాధ్యసన్నిపాతములు నశించును.

235. అఘోరాస్త్రరసం.

రసగంధకాలు వసనాభి హరిదళము ఉల్లిపాషాణం నేపాళాలు మైలతుత్తం సమానముగా చూర్ణముచేసి డోలాయంత్రమున 1 దినం వంటకముచేసి పాము ఎనుబోతు చేదులతో 1 దినం మర్చనాచేసి వాడవలెను.

236, ప్రళయానలరసము.

వసనాభి ఇంగిలీకం వెలిగారం సద్యతౌరము పాదరసం యవ
తౌరము సజ్జికారము పంచలవణములు వామం నల్లజీలకఱ్ఱ ఉక్కు-
తామ్ర భస్మములు సమానముగా త్రికటుక కషాయమున మర్దనాచేసి
మూసలోనుంచి వాలుకాయంత్రమున 6 జాములువండి సాంగశీతలాన
బుచ్చి పాముచేదుకట్టిన గురిజయెత్తు అనుపానములతో ఇచ్చినచో 13
సన్నిపాతములు నివారించును.

237. రోగవిదారము.

రసగంధకాలు వెలిగారం వసనాభి పిప్పళ్ళు హేమాక్షికం హరి
దళం అభ్రకం ఉల్లిపాషాణం కౌరీపాషాణము దొడ్డిపాషాణము సైంధవ
లవణము సమానముగా గుంటకలగర ఆకురసమున 3 జాములు మర్దనా
చేసి 1 దినం డోలాయంత్రమున వంటకముచేసి త్రికటుక తైలముననూరి
పిదప జిల్లేడువేళ్ళు భూపుటమున తైలము తీసి దానిలో 2 జాములు
మర్దనాచేసి గుంజాప్రమాణము అనుపానముతో ఇయ్యనలెను.

238. వీరప్రతాపరసము.

ఇంగువ వసనాభినద్యతౌరము యవతౌరము త్రికటుకం తామ్ర
సువర్ణప్రవాళ మౌక్తికభస్మములు పాదరసం సమానముగా త్రిఫల
కషాయమున 3 దినములు మర్దనాచేసి మూసలోనుంచి గజపుటనుడి
సాంగశీతలానగుచ్చి చేక వెనులి ఎనుబోతు అడవిపండి వీచి చేకలను
5 జాములు మర్దనాచేసి గురివింజయెత్తు అనుపానములతో నిచ్చినచో
సన్నిపాతములు నివారించును. ఇచ్ఛావధ్యము.

239. పరంజ్యోతిరసం.

స్వర్ణ, రజిత, వంగ, పగడ, మౌక్తిక, భస్మములును రసగంధక
ములును, అభ్రకం ఇవి సమానములుగ, గంజాయి ఆకు రసమున

మర్దనాచేసి, మూసలోపెట్టి, వాలుకాయంత్రమున, 1 దినం సన్నని మంటమీద వండి, సాంగశీతలమునగ్రుచ్చి, చూర్ణముచేసి మర్దించి, గుంజప్రమాణము చలిసిటితో సేవించినచో, కఫము, అపస్మారము, ధనుర్వాతము, మున్నగు గుణములుగల సన్నిపాతములు హరించును. ఇచ్ఛాపథ్యము.

240. రాజవిరాశేశ్వరీ రసం.

రసగంధకాలు, హరిదళం, సద్యతౌరము, యనతౌరము, ఇంగువ, హేమాక్షికం, వామము, సమానముగా చిత్రమూలపు వేళ్ళ కషాయమున 2 దినములు మర్దనాచేసి మూసలోనుంచి, కోకమన్నులిచ్చి, వాలుకాయంత్రమున 2 బాములువండి, సాంగశీతలానగ్రుచ్చి, చేపచేదున మర్దించి, గురిగింజప్రమాణం అనుపానములతో సేవించిన 13 సన్నిపాతములును నివారించును.

241 గండభేరుండ రసము,

ఇంగిలీకం 2 పాళ్ళు; నాభి 1 పాలు; కటకరోహిణి 4 పాళ్ళు చన్నీళ్ళతో మర్దనాచేసి, గుంజప్రమాణము ఉండలుచేసి, అల్లపురసాన వాడినచో జ్వరములు శాంతించును.

242 అమృతసంజీవ రసము.

శుద్ధియైన పాదరసము వసనాభి ఇంగిలీకము గంధకం కటక రోహిణి సమానములుగా గుంటకలగరాకు రసముతో 3 రోజులు మర్దనాచేసి మిసపగింజంత మాత్రలుకట్టి ఆరనిచ్చి అల్లపురసాన నిచ్చినచో 13 సన్నిపాతములు నశించును.

243 జగన్నాథరసము.

తామ్ర వంగ భస్మములు సమానముగా వ్రలిమిరిచెక్కరసమున 1 దినం మర్దనాచేసి వజ్రపుమూసలో ఉంచి కుక్కుటపుటము

పెట్టి సాంగశీతలాన బుచ్చి అడివిపందిచేదున మర్దనాచేసి 2 వరిగింజులంత అల్లపురసమున వాడినచో సన్నిపాతములు నశించును పథ్యము గంజ.

244 కాలాగ్నిరుద్రరసము.

పంచలవణములు యవసజ్జతౌరములు సజ్జకారము నాభి పాద రసము సమముగా త్రిఫలకషాయమున 3 దినములు మర్దనాచేసి మూసలోనిడి 1 దినం వాలుకాయంత్రమున పక్వముచేసి సాంగశీతలాన బుచ్చి చేప నెమలి ఎనుబోతు మేక అడవిపంది నాగుబాము చేదులతో మర్దించి గుంజప్రమాణము అనుపానములతో సేవించిన సన్నిపాతములు హరించును. ఇచ్ఛాపథ్యము.

245 ధన్వంతరీ రసము.

స్వర్ణ లోహ మాత్రిక వంగ భస్మములున్నూ శద్య యవతౌరములున్నూ సజ్జకారము హేమాక్షికం ఇంగిలీకం పిప్పలిమూలము రసం నాభి సమానముగా చిత్రమూలపు కషాయమునను హంసపాదాకురసమునను జిల్లేడువేళ్ళ కషాయమునను గుంటకలగరాకు రసమునను పంచకోశకషాయమునను 3 దినములు మర్దనాచేసి గాజుకుప్పిలోఉంచి కోకమన్నులిచ్చి వాలుకాయంత్రమున 3 జాములు వంటచేసి సాంగశీతలానబుచ్చి చేప ఎనుబోతు మేక నెమలి అడవిపందిచేదులతో మర్దనాచేసి మినుపగింజంత అనుపానాలతో సేవించిన సమస్తరోగాలు హరించును. 13 సన్నిపాతములు మానును, పథ్యం-గంజ పంచముష్టి గంజయున్నూ.

246 ఫణిధర రసము.

శుద్ధియైనసీసము తగరము సమభాగములు పెంకులోపోసికరగ బిచ్చి వానితూనికరసం కరిగిన దానిలోపోసి కలియబెట్టి సాంగశీతలాన

బుచ్చిచేపచేకున మర్దనాచేసి గురిజెత్తు అనుపానములతో ఇచ్చిన సన్నిపాతములు హరించును. పథ్యం-పంచముష్టిగంజి.

247 రోగభంజన రసము.

శుద్ధిచేసిన పాదరసము అభ్రకము తామ్రభస్మము వసనాభి-
సమానముగా నిమ్మపండ్లరసమున 2 జాములు పక్వముచేసి డోలా-
యంత్రమున 1 దినం వండి నెమలిచేకున మడించి 1గుంజమాత్రప్ర-
మాణము అనుపానములతో సేవించిన సన్నిపాతములు హరించును.

248 ఏకమూర్తిక రసము.

శుద్ధిఅయిన ఉల్లిపాషాణము తేనెతో 1 జాము వండి సాంగశీ-
తలానబుచ్చి బాగుగా మదనాచేసి పంచదార అనుపానముపెట్టి సెన-
గగింజంత మాత్రలుకట్టి ఇచ్చినచో వాంతియగును. వాంతిఅయినపిదప
పెసలునూకలు వేసి గంజిపోసిన శీతజ్వరాలు మానును.

249 ద్విమూర్తిక రసము.

మైలతు త్రము పాలతు త్రము ఉల్లిపాషాణము సమానముగా-
తేనెతో మదనాచేసి కాకరాకు రసాన మడించి డోలాయంత్రాన
1 జాము వండి సాంగశీతలానబుచ్చి ఉమ్మెత్తాకుర గాన మడించి గుం-
జప్రమాణం అనుపానాలతో సేవించిన శీతజ్వరాలు హరించును. పథ్యం-
పెరుగు గంజి.

250 త్రిమూర్తిక రసము.

ఉల్లిపాషాణము నేపాళాలు మైలతు త్రము అరిదశము సమాన-
ముగా కలబందరసాన 2 జాములు మదనాచేసి డోలాయంత్రమున
1 జాము పక్వముచేసి చేపచేకున మడించి సెనగగింజప్రమాణం-
పాలతో సేవించిన ఆహిక అస్తిగతజ్వరములు శాంతించును. పథ్యం-
పెసలు బియ్యం వేయించి గంజిచేసి యివ్వవలెను.

251 శీతభంజనరసము.

శీఠి ఉల్లిపాషాణము మిరియాలు పాదరసం మైలతుత్తం పాలతుత్తం సమముగా కాకరాకురసాననూరి మూసలోపెట్టి కోకమన్నులిచ్చి కుక్కుటపుటమువేసి, సాంగశీతలానబుచ్చి చేపచేదున మర్దించి గుంజప్రమాణం చక్కెరతో సేవించిన శీతజ్వరాలు హరించును. పథ్యం-పెసరకట్టు.

252 చండభాస్కరరసము.

1 పాలుమైలతుత్తం 2 పాళ్లు హరిదళం 4 పాళ్లు రాతిసున్నం కలబందరసాననూరి కుక్కుటపుటమిచ్చి సాంగశీతలానబుచ్చి 2గురివెండగింజలప్రమాణం జీలకర్ర అనువానముతో సేవించిన శీతజ్వరాలు నశించును. పథ్యం-పెరుగు గంజ.

253 వసనాభ రసము.

వసనాభి మైలతుత్తం పాలతుత్తం పాదరసం ఉల్లిపాషాణము దొడ్డిపాషాణము హరిదళం గంధకం సమానముగా వెల్లుల్లిరసాననూరి షోలాయంత్రమున 1 దినం వంటచేసి నక్కచేదున మర్దించి 1గుంజ ప్రమాణం మేకపాలతో సేవించిన శీతజ్వరాలు మానును. ఇచ్చాపథ్యం.

254 నాగార్జునరసము.

శ్రీగంధం రక్తచందనం ఉల్లిపాషాణం మైలతుత్తం సమానముగా కలబందరసాననూరి చేపచేదున మర్దించి గుంజప్రమాణం సేవించిన శీతజ్వరాలు నయమౌను. పథ్యం-పెసరకట్టు.

255 సూర్యపావకరసము.

ఉల్లి దొడ్డి గౌరీపాషాణములు మైలపాలతుత్తము నేపాళాలు హరిదళం సమానముగా ఉమ్మెత్తాకురసాననూరి కోకమన్నులిచ్చి

మూసలో 1 పుటపెట్టి సాంగశీతలానబుచ్చి అడవిపండిచేమనమర్దించి గురిజప్రమాణం జీలకర్రతో సేవించిన శీతజ్వరాలు హరించును.

256 శీతగజాంకుశం.

రసం 1 పాలు నాభి 2 పాళ్ళు మైలతు త్తం 3 పాళ్ళు ఉమ్మెత్తా కురసాన నూరి, డోలాయంత్రమున 1 జామువండి చూర్ణమునూరి గుంజాప్రమాణం జీలకర్రతో సేవించిన శీతజ్వరాలు శాంతించును.

257 షోడశశుద్ధరసము.

ఉల్లిదొడ్డి గారీపాపాణములు హరిదళం మైలతు త్తం రాతిసున్నం నేపాళం సమానముగా పంచదారపానకముతో నూరి డోలాయంత్రమున 1 జామువండి ఎలుకచేదుపోసి మర్దనాచేసి పంచదార అనుపానముతో 1 గురిజప్రమాణం సేవించిన శీతజ్వరాలు హరించును.

258 విష్ణుపరాక్రమరసం.

రసగంధకాలు వెలిగారం వసనాభి సద్య యవతారాలు సజ్జక్తారం సైంధవలవణం సమానముగా ఉమ్మెత్తాకురసాననూరి మాత్రలుచేసి 1 కుక్కుటపుటమిచ్చి సాంగశీతలానబుచ్చి పండి, చేపచేదులతో మర్దించి మినపగింజంత సేవించిన విషమ శీతజ్వరాలు శ్వాసలు సంధీమూగ తాళము కఫము ధనుర్వాతము హరించును.

259 పెట్టుమందుకు.

నల్లేరువిత్తులుగావి వేల్లుగాని చల్లతోనూరి త్రాగిన పెట్టుమందువిరుగును. 2 వెలగపంటివిత్తులు నల్లజీలకర్ర నిమ్మకాయంత పంచదార కలుపుకొని త్రాగిన పెట్టుమందు విరుగును.

260 వీర్యవృద్ధికి.

పెన్నేరుగడ్డ, నల్లనువ్వులు, నాగబలమినువులు, జీలకర్ర, బెల్లము, సమముగానూరి చలిసీళ్ళతోపుచ్చుకొన్నచో వీర్యవృద్ధికలుగును.

261 కుష్టుగజాంకుశం.

దుంపకారుకచ్చ, తగిరిన, కషకంటకపు, గుంటకలగర, ముషిణివిత్తులు చూర్ణము ఇంగిలీకం గంధకం, వెలిగారం, పాదరసం, మణిశిల, రసాంజనం గ్రంధితగరం, హరిదళం, రావోటిత్రిఫలాలు, మైలత్తుత్తం, నీలాంజనం, కవిరి, హియ్యవళిదుంపలు, సమానముగా కరివేపాకురసాన త్రిఫలకషాయమున మణింబి వైనపూసినచో అప్తాదశకుష్టులు మానును.

262 నేత్రోగ చికిత్స.

80 నువ్వుపువ్వులు, 16 మిరియాలు, 50 జాజిపూవులు, 60 పిప్పలివిత్తులు, నీళ్ళతోనూరి కణికలుగాచేసి, నీళ్ళరాచి కళ్ళకువేసిన సకల నేత్రోగములు హరించును. శంఖం చనుపాలతో అరగదీసి రాచినచో కనుపొరలు పోవును.

263 ఫణిభూషణరసము.

వంగ, నాగ, అభ్రకభస్మములును, ఇంగిలీకం, సమముగాకలిపి వీనికి సమానముగా పాదరసంవుంచి, వాణిలాకురసాన మర్దనాచేసి, మూసలోవుంచి బిజాములకాలం వాలుకాయంత్రాన పక్వముచేసి పాంగశీతలానబుచ్చి చేప తాబేలు ఎనుబోతు అడవిపంది నెనులి వీని పిత్తములతో ప్రత్యేకముగా మదనాచేసి 2 వరిగింజల ప్రమాణం అనుపానములతో సేవించిన సన్నిపాతములుహరించును. ఇచ్ఛాపథ్యం

264 దవానలరసము.

నాగవంగభస్మములు యవ సద్యతౌరములు సజ్జకారము హరిదళ గంధకాలు పంచలవణాలు నాభి గౌరీపాషాణం సమభాగాలుగా వేపయినెలరసముతో మర్దనాచేసి తీవ్రాగ్నివైన వాలుకాయంత్రాన పక్వముచేసి పాంగశీతలానబుచ్చి నెనులి పాము మేకచేదులతోనూరి

మినహరింజంత అనుపానాలతో సేవించిన దోష జ్వరాలు హరించును పథ్యము పెరుగు వంటకం.

265. ధర్మేశ్వర రసము.

1 పాలు వసనాభి 3 పాశు మిరియాలు ఏరుపిడకల బూడిద 16 పాశు చూర్ణముచేసి సేవించవలెను. సన్నిపాతహరి.

266. అర్మేశ్వర రసము.

1 ఫలం ఏరుపిడకలబూడిద 7 సార్లు జల్లేడుపాలతో భావనచేసి 4వ పాలు మిరియాలు వుంచి బాగుగానూరిన నస్యము సన్నిపాతములు హరించును. 267 కళికేశ్వరరసము.

సైంధవలవణం పిప్పళ్ళు ఇంగువ ఆవ్రనేతితో సమానముగా మర్చనాచేసి కన్నులకు రాచినచో సన్నిపాతములు హరించును.

268 విఘ్నంజనము.

సైంధవలవణం మిరియాలు ఆముదపు పలుకులుగోమూత్రము న సమముగానూరి మాత్రలుచేసి నిమ్మపండ్లపులుసున కన్నులకుంచిన సన్నిపాతములు హరించును.

269 శాలసూర్యోదయము.

పొగడ గింజులు మిరియాలు సైంధవలవణం గోమూత్రము సమాంశాలుగానూరి మాత్రలుగాచేసి గోమూత్రముననే అరగదీసి కళ్ళకురాసిన సన్నిపాతములు హరించును.

270 ఛర్దిగంఢూషము.

శర్కర కరక్కాయ శొంఠి వెలిగారము పటికి సురేశ్వరము తేనె నిమ్మరసానకలిపి గంఢూషముచేసినచో వాంతిమానును.

త్రికటుకం సైంధవలవణం ఇంగువ వెలిగారం సవర్చలవణం సమముగానూరి మాదీపండ్లరసమునను అల్లపురసముననుకలిపి గంఢూషము చేసినచో సన్నిపాతములు హరించును.

271 సన్నిష్ఠాతములకు అనుపానము.

త్రికటుకం సెంధవలవణా వాచిలాకు ములగ వేరుచెక్క జీల్లేడు వేరుచెక్క యవక్షౌరం వరగోగు చిత్రమూలం అల్లం మంచి ఆవాలా వెల్లులి లవంగాలు పంచకోలం దశమూలం అష్టాదశమూలం మున్నగు కషాయాలు

272 దాహము హరించేకషాయము.

వట్టివేళ్ళు కురువేళ్ళు ముగిగంధం తుంగము సైలు కొత్తిమీరి జీలకర్ర తుంగము సైలు పంచదార కర్పూరం చెంగల్వకోష్ఠం ఇష్టిమధుకం తామరతూళ్ళు పంచపల్లవములు హంచత్వక్కులు ఉపిరికాయలు తిప్పతీగ ఈమున్నెస అనుపానాలు దాహహరాలు.

273 నేత్రవ్యాధులకు ఆనందభోజనము.

ఇంగిలీకం నాభి త్రికటుకం గంధకం వెలిగారం ఒక్కొక్కటి 3 గ వంతున నిమ్మపండ్లరసముతో 4 జాములునుచ్చించి గురివిందగింజ ప్రమాణం మాత్రలుచేసి నీడను ఎండనిచ్చి జ్వరాలకు అల్లపురసమునను అజీర్ణాలకు గలిజేరాకు రసమునను మిగతవ్యాధులకు తమలపాకు రసమున ఈయవలెను. పాము కరచినచో కంటికి వేయవలెను. తేలు కుగూడ ఇదేవిధం. విషములు నివారించును.

274 రాజమృగాంకం.

రస తామ్ర ఉక్కు, అధ్రక నవరత్నభస్మములు కాంతసిందూరం చిట్టపుమార్లములన్నీ 1 గ మోతాదున చిత్రమూలం కలబంద అల్లం హంసపాదిరసములునూ మూలికలున్నూ మర్దనాచేసి మాత్రలు కట్టి 3 రోజులు వాలుకా యంత్రమునవండి సాంగశీతలానబుచ్చి నేల తాడిమంప కొబ్బరిగుంజ వెలిగారం బూరుగుజగురుగ ఎత్తు మార్లము చేసి మినపగింజంత మాత్రలుకట్టి నేతితో సేవించేది. తరువాత చల్ల తాగవలెను. ఇందువలన వింశతి మేహములు బహుమూసములు అను

పానములతో ఇచ్చిన శుక్లమేహములు జ్వరాలు మేహములు సన్ని పాతములు నివారణమగును.

275 మహాజ్వరాంకుశం.

రసం నాభి ఒక్కొక్కటి 1X మాత్రమున్నూ గంధకం వెలి గారం ఒక్కొక్కటి 2 X మాత్రమున్నూ మిరియాలు 5 $\frac{1}{4}$ X మాత్రమున్నూ నేపాళాలు 6 X నీటితో మర్దనాచేసి మిరియపుప్రమాణం మాత్రాలుచేసి అల్లపురసముతో ఒక్కొక్కమాత్ర సేవించినచోజ్వరాలు హరించును. ప్రీదోషాలకు పంచకోలకషాయముతో యివ్వవలెను.

276 శీతగజాంకుశం.

రసం 1 X ఉల్లిపాషాణం 2 X పాలతుత్తం 4 X పైడిడిమ్మెత్తాకు రసమునను గురివిందాకురసమునను మర్దనాచేసి మాత్రలు కట్టేది.

277 న్వచ్ఛందభైరవరసము.

రసగంధకాలు నాభి జాజికాయ ఒక్కొక్కతులం వీనికిసరిగా పిప్పలిచెట్టతోనూరి ధాన్యపుటమందు 3 మండలములుంచి 2గురివింద గింజలంత అల్లపురసముతోగాని తమలపాకు రసముతోగాని శొంఠిజీలకర్రతోగాని ఇచ్చినచో దోషాలు హరించును.

278 సన్నిపాత భైరవరసము.

రసగంధకాలు తాళకంఠశీల వెలిగారం ఒక్కొక్కతులం వస నాభి మూడుతులాలు ఇంగిలీకం 1X చిత్రీమూలపుకషాయమునను నిమ్మపండ్లపులుసునను అల్లపురసమునను మర్దనాచేసి గురువింద గింజంతమాత్రాలుచేసి నీడను ఎండబెట్టి అల్లపురసమున ఇచ్చిన సన్నిపాతములును శొంఠితో ఇచ్చిన అతిసారాలును నివారించును.

279 మహాజ్వరాంకుశము.

ఇంగిలీకం నాభి వెలిగారం మిరియాలు ఒక్కొక్కతులం నిమ్మ పండ్లకషాయ 1 జాములు చూరక పండించిన చూరకముకాలు చేసినీడనెండి

చి అనుపానవిశేషాలతో శీతజ్వరాలకు అల్లపురసముతోను త్రిదోషాలకు త్రికటుకముతోను సన్నిపాతమునకు వావిలాకురసమునను జ్వరాతిపారాలకు జీలకర్రతోను కడుపుజబ్బులకు శొంఠితోను మేహమునకు తంగేడుపువ్వుల అగురుతోను ఇచ్చినచోగహరమాను.

280 వసంతకుసుమాకరము.

బంగారం గ 2 ఎత్తు మెడిక 2 నంగభస్మంగ 3 కాంతంగ 3 నాగభస్మంగ 4 రసముగ 4 పగడభస్మంగ 4 ముత్యపుభస్మంగ 4 ఆపుపాలు అడ్డసరపుఆకురసం వేళ్లతోను వట్టికేళ్ళు మానుపసుపు మంచిపసుపు బూరుగువేళ్ళు వీరిరసాలతో ప్రత్యేకంగా ఏడేసి పర్యాయాలు భావనచేయవలెను అనుపానము పంచదార తేనె నెయ్యి.

281 వృంగాంకము.

రసభస్మము గంధకం సువర్ణభస్మం 3 గ ప్రమాణంతామ్రభస్మం 1 గ ప్రమాణం తాళకంఠునిశిల 2 గ ప్రమాణం శుద్ధిచేసి చూర్ణముగానూరి పచ్చగవ్వలలోపోసి ఆగవ్వలమీద వెలిగారం మేకపాలు పోసి నూరి మూసలో వ్రంచి ఆమూసమీద పెంకుమూతవేసి కోకమన్నిచ్చి పుటముపెట్టి గవ్వలలో నూరుకోవలెను,

282 నారసింహరసము.

నేపాళం గంధకం అన్యుతం పాదరసము సమానముగాచూర్ణముచేసి గుంజమాత్రము పంచదారతో ఇచ్చేడి.

283 సంచీవినీరసం.

రసగంధకాలు నాభి పిప్పళ్లు ముషిణిపళ్ళరసానమర్దించి గురివిందగింజలం తేసి వటుకాలుచేసేడి. గరిటెడు అల్లపురసమున వావిలాకురసాన గరిటెడు వంటకముపెట్టి ఇచ్చేడి.

284 కనకసుందరరసము.

ఇంగిలీకం అన్యుతం మిరియాలు వెలిగారం పిప్పళ్లు సమానముగామర్దించి గుంజమాత్రము తేనెతోఇచ్చిన జ్వరము మానును.

285 మదన కామేశ్వరరసము.

గుంటకలగర ఉల్లి గంజాయి లింగపొట్లవిత్తనాలున్న చంగల్వ కోట్టు వైడిఉమ్మెత్తగింజలు యాలకులు జాపత్రి జాజికాయలుచూర్లముచేసి 1 భాగముయెత్తు కర్పూరము వేయవలెను. తరువాత కొబ్బరి నీళ్లుపారబోసి అందులోవినివేసి పుటంపెట్టి తెంకాయనీళ్ళతోనూరి పోకలతమాత్రాలుచేసి సేవించవలెను.

286 శీతమాతంకేశ్వరము.

రసగంధకాలు హరిదళం మాక్షికం తుత్తం సమానముగా కాకరాకురసాన మర్దనాచేసి రాగిచిప్పలడుగున ఆముదముపట్టించి పుటముపెట్టి తీసిమర్చించి గుంజమాత్రము తమలపాకురసముతో సేవించిన జ్వరములు హరించును.

287 విద్యాధరరసము.

త్రికటుకం త్రిఫలాలు రసగంధకాలు సైంధవలవణా వెలిగారం వీనికిసమముగా నేపాళాలుఉంచిచూర్లముచేసి గుంజమాత్రమిచ్చిన జ్వరాలుహరించును.

288 త్రిగోకరక్షామణీరసం.

రసగంధకాలు నాభి వెలిగారం ఇంగిలీకం హరిదళం తామ్రభస్మము నేపాళాలు సమానముగా అల్లపురసాననూరి గుంజమాత్రము అల్లపురసానసేవించిన నన్ని పాతములు హరించును.

289 అగ్నికుచారరసము,

రసగంధకాలు వెలిగారం వసనాభి తామ్రభస్మము మిరియాలు సమముగా జిల్లేడుపాలతోనూరి వజ్రపుమూలోఉంచి ఆమూసను 12 భాములు వాలుకాయంత్రమునవండి మర్దనాచేసి గుంజప్రమాణం వరగోగుచెక్కతో ఇచ్చేది.

290 దినార్థజ్వరమునకు.

పాలునాభి 2 పాళ్లురసం 3 పాళ్లువెలిగారం 4 పాళ్లునేపాళాలు
5 పాళ్లుఇంగిలీకం వేడినీళ్ళతో మర్దనాచేసి గుంజమాత్రము వటుకాలు
చేసి ఒక్కొక్కటి శర్కరతో ఇవ్వవలెను. విషజ్వరములకు అల్లపు
రసముతో ఇవ్వవలెను.

291 శూలబడబానలము.

ఇంగిలీకం మైలతు త్తం అమృతం గంధకంరసం ఉమ్మై త్తగింజలు
సమానముగా ఉమ్మై త్తాకురసాననూరి 3 జాములు కలబందరసాన
వేర్వేర మర్దనాచేసి సెనగగింజంత ఉండలుకట్టి ఒక్కొక్కఉండ
గచ్చుపప్పు పెరుగు నూనెతో యిచ్చిన శూలలుహరించును.

292 మృత్యుంజయరసము.

రసగంధకాలు నేపాళాలు తాళకం మణిశిల హేమాక్షికం
నాభి తామ్రభస్మంసరిగా నేలతాడిదుంపల రసానమర్దించి రాగికుప్పె
లోఉంచి వైన తమలపాకులుపరచి ఆవైన మన్ను మెత్తి కుక్కుటపుట
మీయవలెను. గంధకపువాసనరాగానే దింపవలెను. పిడకనూరి కరా
టానవంచి పంచదారతో గుంజమాత్రము ఇచ్చిన తాళజ్వరాలు
శాంతించును. వేడినీళ్ళచల్లార్చి త్రాగించి గంజిపోయవలెను.

293 వ్యాధిగజకేసరము.

రసగంధకాలు తామ్రభస్మము లోహభస్మము యాలకులు
లవంగాలు ఆకుపత్రిక ముస్తలు త్రికటుకం తిఫిలాలు చిత్రమూలం
రేణుకలు విశంగనారాలు లవంగకుసుమం భారంగి ఇవిసమానముగా
చూర్ణముచేసి సగముయెత్తు పాంత్రించెరకడంబెట్టి మర్దనాచేసి గుంజ
మాత్రం అనుపానములతో సేవించిన సర్వరోగములు హరించును.

294 శీతజ్వరముఖబాణము.

కారీపాషాణం 1 పాలు కఠిర 2 పాళ్లు తాళకం 4 పాళ్లు రాసు
నం 4 పాళ్లు మాచిరాకుపసరుతో మర్దనాచేసి గుంజమాత్రమువటు

శాలుచేసి చలివెంకులకు ఒకటి జీలకర్రతోను వేడినీళ్ళచుమర్చినాచేసి ఇచ్చినచో జ్వరములు హరించును. పెరగఁజి యివ్వవలెను.

295 సింధూరయోగము.

గంధకం X3 స్వర్ణభస్మం X3 తామ్రభస్మం X1 మణిశిల X2
గంధకం X2 తాళకం X7 శుద్ధిచేసి చూర్ణముచేసి పచ్చగవ్వలోఁజంచి
వానిపై వెలిగారము మేకపాలుపోసి నూరి ఎండనిచ్చి ముఠలోబెట్టి
దానిపైన పెంకుమూతవేసి కోకమున్నులిచ్చి పుటంబెట్టి గవ్వలతో
నూరవలెను.

296 సింధూరయోగము 2.

రసగంధకాలు ఒక్కొక్కపాలు నిమ్మపండు కలబంద చిత్రమూ
లము తులశి త్రిఫలములు హంసపాదముకు సహదేవిఆకు పారిధద్రగో
రింటాకు వీనిరసములతోను తేనెతోను భావనచేసి నీడ నెండించి గాజు
కుప్పెలోపోసి కోకమున్నులిచ్చి వాలుకాయంత్రమున కుప్పెప్పెమ్మా
కుడుమూసి సవ్వదీపాన 3 రోజులువండి సాంగశీతలానగుచ్చి తీయ
వలెను.

297 సర్వజ్వరాంతకరసము.

తాళక లోహ తామ్ర కాంత నాగ భస్మములును అభ్రకం
ఉల్లిపాపాణం గలిజేరువేళ్ళు కఫరి సమానముగా కలుంగర కళివెండ
గలిజేరువేళ్లు బారిజపాకురసాలతో మర్చనాచేసి ముద్దగాచేసి మూసలో
వుంచి వాలుకాయంత్రమునవండి అనుపానములతో పేవించిన జ్వరా
లుహరించును.

298 దినార్ధరసము (ఇంకొకప్రక్రియ.)

1 పాలురసం 2 పాళ్లుగంధకం 4 పాళ్లు నేపాళాలు 3 పాళ్లు
ఇంగిలీకం వజ్రదంతివేళ్లరసాన మర్చనాచేసి గుంజమాత్రం పంచదార
తో పేవించిన 2 పూట కు జ్వరముశాంతించును.

299 కనకసుందర రసము (ఇ. కోకవిధము)

నాభి ఇంగిలీకం గంధకం పిప్పళ్ళు వెలిగారం ఉమ్మెత్తవిత్తులు మిరియాలు సమానముగా గంజాయికరసముతోగాని అకళికపాయముతోగాని 2 జాములుమ్మినాచేసి సెనగగింజలంశ మాత్రముసేవించిన గృహణులు శ్లేష్మాలు అక్షీమములు జ్వరాతిసారాలు శ్వాతిచును.

300 పూర్ణచంద్రోదయము.

స్వర్ణం 1 పాలు రసం 8 పాళ్ళు గంధకం 16 పాళ్ళుపయిడిపత్తి గింజలకపాయానమర్చనాచేసి తరువాత కలబందరసాన మర్దించేది. ఇది గాజుకు ప్పెలోవుంచి బలపపుకణికెరుబెట్టి దానికి 7 కోకమన్నులిచ్చి వాలుకాయంత్రాన రాత్రింబగళ్లు 3 రోజులువండిన సిందూరించును. దానికిసరిగా కస్తూరి కర్పూరమునుబెట్టి మర్దించవలెను. అనుపానము కస్తూరి శొంతి పిప్పలి మిరియాలు కర్పూరం యాలకులు లవంగాలు జాజికాయ జాపత్రి నాగకేసరాలు.

301 రససింధూరయోగము.

1 భాగం పాదరసం 2 భాగములు అమృతసారగంధకం 1 భాగము నాగభస్మము వీనినిశుద్ధిచేసి గాజుకు ప్పెలోఉంచి కోకమన్నులిచ్చి 3 దినములు వాలుకాయంత్రమున సాధువగు అగ్నినివండేది.

302 సింధూరయోగము.

రసగంధకాలు సీసభస్మము సమముగా శుద్ధిచేసి పాన్నగంటి చిత్రమూలము హంసపాది గలిజేరు కలబంద కామంచితకు రసములతోప్రత్యేకముగా మర్దనాచేసి గాజుకు ప్పెలోఉంచి కోకమన్నులిచ్చి వాలుకాయంత్రమున సన్నని మంటమీద 30 జాములువండిన సింధూరించును.

303 ఆనంద భైరవము.

త్రికటుకం అమృతసారగంధకం ఇంగిలీకము వెలిగారము వీనిని శుద్ధిచేసి నిమ్మపండ్లరసమునను అల్లపురసమునను మాషప్రమాణం వటుకములు చేసికొనవలెను.

304 సన్నిపాత భైరవము.

రసగంధకాలు తాళకం నాభి మణిశిల వెలిగారం ఇంగిలీకము సముముగా శుద్ధిచేసి చిత్రీమూలము నిమ్మపండ్లు అల్లము వీనిరసములతో 3 దినములు ముద్దించి మాషమాత్రీము వటుకాలు చేసి పుంచుకొని రోగములననుసరించి అనుపానములతో మాత్రీలుచొప్పన సేవించేది.

305 స్వచ్ఛంద భైరవి.

రసగంధకాలు నాభి జాజికాయ పిప్పళ్లు శుద్ధిచేసి తమలపాకులు అల్లము రసాలతో ముద్దించి మాషమాత్రీపువటుకాలు చేసికొనవలెను.

306 విజయ భైరవం.

1 పలం నేపాళముగింజలు 4 పలాలు శుద్ధిచేసి నిమ్మపండ్లరసము ముద్దించి సెనగింజలంత మాత్రీలుచేసేది.

307 పీఠవికృమరసం.

రసం 8 అమృతసారగంధకం 13 మణిశిల 4 తాళకం 6 శుద్ధిచేసి వానిమ్మపూవులరసాన మర్దనాచేసి గాజకుప్పెలో ఉంచి కోకమన్నులిప్పి వాలుకాయంత్రీమున సన్న మంటమీద 3 రోజులు వంటచేసేది.

308 రామబాణరసయోగము.

శుద్ధిచేసిన ఉల్లిపామాణము 1 మైలతుత్తం 2 పాలతుత్తం 4 కాక గాకురసాన మర్దనాచేసి మాషమాత్రీపువటుకాలుచేసి 11 దినములదప 1 మాత్రీచొ॥ శీతజ్వరాలకు ఇవ్వవలెను. గంజిపోయవలెను.

309 గ్రహణికి.

ఇంగిలీకం సాంబ్రాణితో పొదిగి నేతితో ఇచ్చేడి.

310 చంద్రహాసరసము.

పాదరసం 2 పాళ్ళు అమృతసారగంధకం 6 పాళ్ళు ఇంగిలీకం 2 పాళ్ళు వెలిగారం 4 పాళ్ళు నాభి 2 పాళ్ళు మణిశిల 2 పాళ్ళు శుద్ధి చేసి 4 పాళ్ళు సురేకారం త్రికటుకములు 16 పాళ్ళు లవంగాలు 2 పాళ్ళు యాలకులు 3 పాళ్ళు జాజికాయ 2 పాళ్ళు ఇన్నిటికీ సమముగా దంతిబీజములు పెట్టేడి. నిమ్మపళ్ల రసమునను గుంటగలగ రాకు రసమునను అల్లపురసమునను వాణిలాకు రసమునను త్రిఫల రసమునను మాషమాత్ర వటుకముగా చేసి ఎండించివాడేడి. అనుపానము రోగముననుసరించి ఉండును.

311 రామబాణ రసయోగము.

మైల తుత్తం 2 పాలతుత్తం 5 ఉల్లిపాషాణము, ఇవిశుద్ధిచేసి కాకరాకు రసాన మర్దనాచేసి వటుకాలుచేసి 11 దినాలు దాటినపిద ప శీతజ్వరాల కిచ్చేడి.

312 ఇంకొకవిధము.

1X పాదరసం 1X వసనాభి 1X లవంగాలు 1 గంధకం 2X మిరియాలు 1X జాజికాయ శుద్ధిచేసి చింతపండురసాన మర్దించి మాషమాత్రము వటుకాలు చేసి పురాణజ్వరాలకు ఒక్కొక్కటియివ్వవలెను.

313 షహాబాల సూర్యోదయము

గంధకం 3పాళ్ళు రసము 3పాళ్ళు నాభి 3పాళ్ళు తామ్రధస్మం 2 పాళ్ళు లోహధస్మం 2 పాళ్ళు గవ్వల ధస్మం 4 పాళ్ళు అధికధస్మం 1పాళ్ళు వీనికి సమముగా మిరియాలు వేసి తమలపాకురసముతోను శొంఠికషాయముతోను చిత్రమూలపు రసముతోను మర్దనాచేసి పిదపసిడను ఆరనిచ్చి మూకుటఉంచి కోకమన్నిచ్చి సన్నమంటను పు

టము పెట్టవలెను. చల్లారి న దానిని చిత్రమూలపు రసముతో మర్దించి పూట 1కి అడ్డగెత్తు మాత్ర సేవించిన జ్వరాలు శ్వాసలు దగ్గులు వాంతులు పాండువ్యాధులు శూలలు మేహాలు మూలశంకలు హృద్వాస్యధులు స్త్రీహ గుల్మయోని క్షయ వ్యాధులు పీనసలు మందాగ్ని అరుచి శ్లేష్మవ్యాధులు లింగదోషాలు మూత్రకృచ్ఛములు మున్నగు వ్యాధులు నిశ్చేషమగును.

314 లోహరసాయనములు.

గంధకం 4పాళ్ళురసం 4పాళ్లు లోహపురజను 11పాళ్లు ఇవి కలబందరసముతోను హంసపాదాకు రసముతోను చిత్రమూల రసముతోను మర్దనాచేసి మూసలోపుంచి కోకమన్నులిచ్చి సన్నమంటను 3 బాములువండి సాంగశీతలాన తీసి హంసపాదాకు రసముతోను చిత్రమూలపురసముతోను సంబరేణి ఆకురసముతోను గుంటకలగరాకురసముతోను అడ్డసరపు ఆకురసమున చెముడుక పాయముతోను మర్దనాచేసి పూట 1కి అడ్డగెత్తు ఔషధము అనుపానములతో సేవించినచో శ్వాస కాసలు వాంతులు పాండువులు హృదయ వ్యాధులు కామిలు పీనస మృత్పాండువులు శోభలు హరించును.

315 శీతాంశు రసము.

తాళకంతు 1½ మణిశిల తు 1½ శొంఠి తు 1 పిప్పళ్లు తు 1 మిరియాలు తు 1 అల్లపురసముతోను నిమ్మపండ్ల రసముచేతను 3 దినాలు మర్దనాచేసి పూటకు చిన్న మెత్తున అనుపానాలతో సేవించినచో శ్లేష్మములు శ్వాసలు వగర్పులు పైత్యములు సర్పులు కర్ణరోగములు నాసారోగములు గళరోగములు వ్రణరోగములు నేత్రరోగములు మొదలగు రోగములు నశించును.

316 అగ్నికుమార రసము. (శూలలకు)

శుద్ధియైన రసగంధకాలు వెలిగారం సమముగాను నాభి 3భాగములు శంఖ భస్మము 2 భాగములు మిరియాలు 8 భాగములు ఇవి

యన్నియు చూర్ణము చేసి నిమ్మపండ్ల రసముతో మర్దించి 2 గురిగింజల ప్రమాణము మాత్రలుచేసి ఉపయోగించిన సర్వశూలలు నివారించును.

317 మహావాత విధ్వంసి మాత్రలు.

రసగంధకాలు నాగవంగ భస్మాలు లోహం అభ్రకం తామ్రభస్మం నాభి త్రికటుకం తాడికాయచెక్కలు ఉశిరికపప్ప ఇంగిలీకం వెలిగారం సమానముగా చిత్రిమూలము నిమ్మపండ్లు అల్లము వావిలాకు జిల్లేడు వేళ్ళు గుంటకలగరాకు వెల్లుల్లి ములగ చెక్కరసాలతో వేరు వేరుగా ఒక్కొక్క దినం మర్దించి పిదప కుప్పెకట్టకొని సెనగ గింజలంత మాత్రలు వాడినచో వాతములు హరించును.

318 వాతవిధ్వంసి మాత్రలు.

రసగంధకాలు తామ్రలోహ మాక్షిక భస్మాలు నేపాళం తాళకం త్రికటుకాలు సమానముగా 2 భాగములుగా చేసిచూర్ణముచేసి వావిలాకు కంద జిల్లేడు గుంటకలగరాకు తక్కెడు ఉమ్మెత్తరసములందు 7 సార్లు మర్దించి 2 గురిజలంత మాత్రలుచేసి మిరియాల చూర్ణముతో సేవించవలెను. మోకాళ్ళపిక్కలు తొడలు వెచ్చపాదములు చీలమండలు పెదవి తల వీనిలో నొప్పి పెడతల పెద్దనరమును దవడలు వెన్నుక్రింద భాగము వీనియందు స్తంభనము శుష్కవాతము జిహ్వ స్తంభవాతము బాహు స్తంభము జతర స్తంభము అధో భాగమునపుట్టిన వాయువు సర్వవాయువులు నశించును.

319 కోష్ఠవాతమువకు స్వచ్ఛందమాత్రలు.

రసం నాభి గంధకము శుద్ధియైన నేపాళం సమముగా అతివసచిత్రిమూలములతో చూర్ణముచేసి జిల్లేడు వేళ్ళ కషాయముతో 1 బాము మర్దనాచేసి డోలాయంత్రమున 1 బామువండి గురిజలంత సేవించిన కోష్ఠవాతములు వాతములన్నియు హరించును.

320 రసానంద భైరవిమాత్రలు.

నాభి ఇంగిలీకం రసకర్పూరం రససిందూరము త్రికటుకాలు
వెలిగారం లవంగాలు సమముగా చూర్ణముచేసి నిమ్మపండ్ల రసాన
13 జాములు మద్దించి సెనగగింజలంత మాత్రలుచేసి పుచ్చుకొన్నచో
సమస్తవైత్యములు మరియు అనేక రోగము నివృత్తియగును.

321 ఆనంద భైరవి మాత్రలు.

త్రిఫలాలు త్రికటుకం ఇంగిలీకము నాభి వెలిగారం సమముగా
చూర్ణముచేసి నిమ్మరసమున నూరి సెనగగింజలంత మాత్రలు ఇవ్వ
వలెను.

322 వస్త్రికుమారమాత్రలు.

రసగంధకాలు శంఖ భస్మము పేర్చినవెలిగారం సమముగాను
శుద్ధిచేసిన నాభి 3 భాగములు మిరియాలు 8 భాగములు ఇవిగుంట
కలగరాకు రసాననూరి సెనగగింజలంత మాత్రలు సేవించేది.

323 తరుణార్క రసమాత్రలు,

అభ్రకభస్మం నాభి గరళం రక్తచందనం వాగభస్మము వెలిగా
రం ఇవి సమానముగా చేర్చి 3 దినములు మద్దించి ఆనగింజలంత మా
త్రలు అనుపానములతో సేవించినచో వర్ష జ్వరములు వారించును.

324 రసానంద భైరవి. (మరొక విధము.)

పాదరసం ౧ భాగం నాభి ౧ భాగం గంధకం ౧ భాగం జాజి
కాయ ౫ తులాలు పిప్పళ్ళు భాగం 3 ఈవిధములు చూర్ణముచేసి తేనె
తమలపాకు రసమున మద్దనాచేసి గురిజప్రమాణం మాత్రలుచేసి అల్ల
పురసము తమ్మిపూల రసము అనుపానములతో సేవించిన సకలజ్వర
ములు అజీర్ణము వాంతి శిరోరోగములు అగ్నిమాంద్యము జలుబు
నివారణ మగును. చంటిపిల్లలకు పెసరగింజలంతచాలును.

325 సావీరసంజీవమాత్రలు.

నాగవార ఆకుజెముడు రసములు 3 సోలలు మూకుట్లో వుండి 1 తులం సావీరం పొడిచేసి పైరసములలో నుంచి సన్ననిమంటపై పుడికించి గురిజంతమాత్రలుచేయవలెను. శొంఠి తేనెతో బాగుగా మారి మాత్రలకు మాటుచేసి యిచ్చేది నాయువులకు 6 మాత్రలు పిన్ని పాతములకు 3 మాత్రలు సవాయికి 9 మాత్రలు. శశ్యము వెదురుబియ్యపు అన్నము, జొన్నఅన్నము వేయించిన ఉప్పు ఆవుమజ్జిగ ఉష్ణము పొంగినచో కాచు తుమ్మాకు పటికె తమలపాకులతోడి మెలు 3 సోలలనీళ్ళలో వేసి 8 భాగం మిగిలేవరకు కాచి వడపోసి ప్రోద్దునపూట 3 రోజులు యివ్వవలెను. ఉష్ణము పొంగనిచో కషాయమక్కరలేదు.

326 స్వచ్ఛందమాత్రలు. (వాతములకు.)

శుద్ధియైన రసం లోహభస్మము స్వర్ణమాక్షిక భస్మము గంధకం తాళకం కరకపిండెలు ఆముదపుగింజలు వావిలి త్రికటుకం వేచిన వెలిగారం శుద్ధియైన నాభి సమముగా వావిలాకు రసాన 1 దినం మర్దనాచేసి బోడతరరసముతో 1 దినం మర్దించి 2 గురిగింజలప్రమాణం మాత్రలుచేసి వాడవలెను. అనుపాసం దుంపరాష్ట్రం తిప్పతీగె దేవ దారుచెక్క శొంఠి ఆముదపు వేరు వీనికషాయముతో గుగ్గిలపుచూర్ణమున్నూ పుచ్చుకొన్నచో వాతములు హరించును.

327 స్వచ్ఛందమాత్రలు. (కోష్ఠవాతములకు)

నాభి గంధకం రసం నేపాళం శుద్ధిచేసినదిన్ని సమముగా అతి వసచిత్రమూలము ఆపై చెప్పిన 6 వస్తువులునూ చూర్ణముచేసి జిల్లేడు వేళ్ళ కషాయముతో 1 జాము మర్దించి, డోలాయంత్రమున 1 జామువండి గురిగింజలప్రమాణం సేవించిన కోష్ఠవాతములు హరించును.

328 లఘుసూర్యావర్తిమాత్రాలు.

2 తులాలభృగ భస్మము 2 తు శుద్ధియైననాభి 2 తు తిప్పసత్తు 2 తు వెలిగారం తు $\frac{1}{2}$ మాక్తికభస్మం తు $1\frac{1}{2}$ సత్తుభస్మం తు $1\frac{1}{2}$ లవంగాలు తు $1\frac{1}{2}$ వీనికి సయానముగా ఇంగిలీకము ఉంచి అన్నిటిని చూర్ణముచేసి నిమ్మపండ్లు ద్రాక్షపండ్లు దానిమ్మ పెద్ద పుసరిక చింతపండు అల్లము మాదిఫలము పులిచెంచలాకు జీలకర్ర ఆరంజి పండ్లు నారదబ్బపండ్లు వీనిరసాలతో వేరువేరుగా మర్దనాచేసి మృదువైన పానకమువచ్చేవరకు మర్దనాచేసి కుప్పి చెట్టునీడను ఆరనిచ్చి వెదరుగొట్టములోదాచి సెనగగింజలం తేసి మాత్రాలుచేసి వాడవలెను దీనివలన ఉన్మాదాలు పైత్యాలు నివర్తించును. ఇది శ్రేష్ఠయోగము.

329 వాతరాక్షసం. (కుప్పెకట్టు)

తగర సీస కాంత సువర్ణ రజిత భస్మాలు శుద్ధిచేసిన నాభి ఇంగిలీకము వెలిగారము పాలతుత్తనేపాళాలు సమముగా చేర్చి త్రికటుకముల కషాయముతో 1 దినం మర్దనాచేసి నీడను గుళికలు ఎండబెట్టి కాశీకుప్పెకు కోకమన్నులిచ్చి వాలుకాయంత్రాన మందాగ్నిని 2 జాములువండి సాంగశీతలానబుచ్చి అనుపానములతో అడ్డిగ ఎత్తు సేమించి న సకల వ్యాధులు నివారణమగును.

230 శీతాంశురస మాత్రాలు.

మణిశిల తాళకం శొంఠి ఒక్కొక్కతులం మిరియాలు 2 తు లాలు చొప్పన 3 రోజులు నిమ్మపండ్లరసాన మర్దించి సెనగగింజలం తమాత్రాలుకట్టి తేనె అల్లము ధనియాలరసముతో వేడినీళ్ళతో సేవించినచో పైత్య శీత జ్వరములు పైత్యవాతములు నివారణమగును.

ఈమందు నీళ్ళతోగాని నిమ్మరసముతోగాని కంటికి వేసినచో సకల శిరోభారములును నివారించును.

331 పైత్యవాయువులకు మాత్రాలు.

2 పాళ్లు గాడిదగడపాకు 1 పాలు ఉప్పు మంగలానవేసి బూడిదచేసి వలసినప్పుడు నీటితో కుంకుడుగింజంత తేనెతో సేవించిన ఆ కలివయమగును.

332 వాయువు మాత్రాలు.

రసకర్పూరము వాయువిశంకాలు ఒక్కొక్కపలు చొప్పున కూర్చి 125 పాపటకాయలరసముతో మర్దనాచేసి మిరియాల పృమాణం మాత్రాలుకట్టి తిప్పలీగ అకునూరి చేర్పవచ్చును, ఇచ్చాపధ్యము.

333 ఆనందభైరవిమాత్రాలు.

తిరికటుకం వసనాభి ఇంగిలీకం నిమ్మకాయపులుసుతో మర్దించి పెసరగింజంత మాత్రాలుకట్టి నీడను ఎండించి కాకకు ముది మిరియాలకషాయముతో సేవించేది. పైత్యవాయువుగానున్నచో తమల పాకులతో ఇవ్వవలెను. ఇచ్చాపధ్యం.

334 మేహంతకరసాయనమాత్రాలు

1 తులం ఇంగిలీకం 1 తులం రససిందూరము 2 తులాల శిలాజతు 3 తులం లవంగాలు 5 కర్పూరపుపళ్లు కషాయముపెట్టి దానితో మర్దనాచేసి మాత్రాలు కట్టవలెను.

335 అజీర్ణహర మాత్రాలు.

రసకర్పూరము చనుపాలలో శుద్ధిచేసి శొంఠిపొడి వస్త్రగా శితంపట్టి 2 పాళ్లను చనుబాలతో మర్దనాచేసి పెసరగింజంత మాత్రాలు కట్టుకోవలెను.

336 శీతలహర మాత్రాలు.

మిరియాలు కరక్కాయ సన్నరాష్ట్రము పసుపుసమముగాదంచి వస్త్రఘాతించేసి పటికబెల్లపు పానకముతో మర్దించి కుంకుడుగింజంత మాత్రాలు చేయవలెను. జలుబుచేసే వస్తువులు లేని పథ్యం.

337 కస్తూరి మాత్రాలు.

2 గురిగింజలయెత్తుకస్తూరి 4గురిగింజలయెత్తుగోరోజనము 4 గు
ఎత్తు పావుదార త్రియాచారం 0—0—6 ఎత్తు రసకర్పూరం రససిం
దూరం కుంకుమపువ్వు పచ్చకర్పూరం చందనంత్రికటుకంత్రిఫలాలు
శుద్ధిచేసిన యింగిలీకం ఇవి రకానికి 1 క ఎత్తు సదాపాకు 0—0—6
ఎత్తు జున్ను 5 గురిజలయెత్తు బాగుగా నూరి ఆకుజెముడు కర్పూరవల్లి
గుంటకలగరాసు పుల్లజెముడు కృష్ణతులసి రసములతో నూరి మాత్ర
లయ్యే పాకమయ్యే సమయాన 1 గు ఎత్తు పురుగువేసి కలిపి మా
త్రాలు కట్టవలెను.

338 వాయుహర మాత్రలు.

వేద్రపుచ్చకాయను ఎండబెట్టి, త్రికటుకం త్రిఫలాలు దినుసు
కొక్కొక పలం చొప్పునవేసి కలిపినూరి నిమ్మకాయలు వావిలాకు
రసముతో మ్రించి మాత్రాలు కట్టుకోవలెను.

339 పచ్చనెగకు చూర్ణము.

కన్నెకుమారి 9 డబ్బుల ఎత్తు చూర్ణముచేసి యాలకులు 1 తు
లవంగాలు తు1 నల్లజీలకర్ర తు1 జాపతి తు1 జాజికాయ తు1 పంచ
దార $\frac{1}{2}$ శేరు సైదినుసుల చూర్ణముతో పంచదార కలిపి పూటకు
తు4 చొప్పున 2 పూటలుగా 13 రోజులుసేవించేది ఇచ్ఛాపథ్యము.

340 జోగిరసము.

రసగంధకాలు వసనాభి పాముగరళము ఉల్లిపాషాణం అభ్రకం
వెలిగారం హరిదళం ఇంగిలీకం అతివస నిర్విషం గజపిప్పళ్లు వస మైల
తుత్తం యష్టిమధుకం కటకరోహిణి దొడ్డిపాషాణం గోరీపాషాణం
గంటభారంగి ఖండిమణిశిల రక్తమణిశిల సద్యతౌరం యవతౌరం
ఫజ్జికారం సముద్రీలవణం సైంధవలవణం సౌవర్చలవణం బిడాలవణం
కాచలవణం శిలాజిత్తు కర్పూర శిలాజిత్తు తెల్ల జీలకర్ర నల్లజీలకర్ర

తీక్ష్ణకటుకం నేపాళాలు చిత్రీమూలం ములగచెక్క వులిమిరిచెక్క వర
 గోగుచెక్క చాగగడ్డలు యాలకులు లవంగాలు ఆకుపత్తి పటిక సురే
 కారం విశంగం చాగల్వకోళ్లు కర్కటకశృంగి తక్కోలం జటూ
 మాంసి ముషిణిచిత్తులు ఉక్కుభస్మము తామ్రభస్మము అయస్కాత
 భస్మము నాగభస్మము స్వర్ణభస్మము రజితభస్మము కంచుభస్మము మా
 త్రికభస్మము పగడభస్మము కెంపుభస్మం గోమేధికభస్మం పుష్కరాగ
 భస్మం పచ్చలభస్మం వైడూర్యభస్మం వజ్రీభస్మం మరకతభస్మం వీనిని
 సమభాగములుగా ఉంచుకొనవలెను. ఉక్కు శ్ల అడ్డసరం చంపి
 చెక్క ప్రతిజకు ఆముదపాకు చిత్రీమూలా దొండాకు పల్లిసుంప
 కారవేళ్ళు తుంగముస్తలు చిన్నములగ పెన్నములగ చిల్లములగ
 పల్లెరు మాండుకబ్రహ్మి బోడసరం బ్రహ్మనండి దూలదాచురవే
 ళ్లు మునగఆకు గుంటకలగరాకు విషముష్టికకు కేసరనల్లెరు గజ్జెరు
 నిమ్మపండ్లపులుసు జిల్లేడుపాలు కొడిసెచెక్క కాకరఆకు చేదుపొట్ల
 తక్కలఆకు వెదురాకు వావిలాకు చింతాకు గిలిగిచ్చ మరీపాలు
 రావిచెక్క జువ్విచెక్క వంగఆకు వేపయూనెలు దిరిసెనపుఆకు మా
 మిడిచెక్క పొన్నపువ్వు పనసఆకు పొగడఆకు రేలాకు కలిగొట్టవే
 ళ్ళురేగాకు ద్రాక్షపళ్ళరసము త్యాగవేళ్ళు పేంఖణపు పువ్వు గురి
 విందపువ్వు మల్లెపువ్వు మొల్లపువ్వు దుష్టుపు ఆకు బలుసుకూర కల
 ఖండ సర్పాక్షి ఆరెపువ్వు వెలమనంధి వులిమిరి ఉత్తరేణిఆకు ఉసిరిక
 పప్పు నేలపుసిరికె తాడికాయలు కర్రకాయలు చెముడుబాలు పిల్లిపిస
 రవేళ్ళు గొలిమిడిఆకు నల్లగొలిమిడిఆకు బూరుగువేళ్ళు మోదుగుచెక్క
 మరాటిమొగ్గలు పిన్నముత్తువపులగము పెద్దముత్తువపులగము చిట్టిపా
 ట్లవిత్తులు విష్ణుక్రాంత రేగడిదూల యీతాకు టెంకాయనీళ్లు అరటి
 దుంప తాటియాకు తుమ్మికవేళ్ళచెక్క తామరాకు కలువదుంప నట్టి
 వేళ్ళు నాచురసం కురువేళ్ళు పులవ ఆకు మినపఆకు సెంగఆకు నల్ల

గల్లేరు తెల్లపుప్పివేళ్ళు పెన్నేరుగడ్డలు నేలగుమ్మడిగడ్డలు నేలతంగే
డాకు దింతినవేళ్ళు గానుగ వేళ్ళు జడినూనె గొల్లజీడాకురసం బిళ్ళా.
కురసం పొన్నగంటికూర చాతరాసిఆకు చక్కవర్తిఆకు కొత్తిమీరి
చామాకు అడివికంద నారదబ్బపండ్ల పులుసు దబ్బపండ్లపులుసువావి
లికూర గుమ్మడిపంటిరసము వీనిరసములుపోసి మర్దించిన విత్తులుగల్గిన
చెట్లనిత్తులతైలములు తీసిపోసి మర్దనాచేసి ఒక్కొక్క తైలమునఒక్క
కరోజు మర్దనాచేసిన శరువాత దానిని గాజుకుప్పెలోపుంచి చీరమన్ను
లిచ్చి వాలుకాయంత్రమున ముందాగ్నియందు ఒకదినము ఉత్తమాగ్ని
యందు ఒకదినమువండి సాంగళితలానగుచ్చి ఖల్వమునంచుకొని
దానియందు నెమలి బల్లి కుక్క నక్క ఎనుచోతు తొండ తోడేలు
జుక పులి ఏనుగు యెలుగు గుట్టు గాడిద మీను మేక అడవిమనిషి
కోడి పాము ఎలుక ఊసరవిల్లి గడ్డ కాకి పిచ్చుక గువ్వ బబ్బలుగు
ఎద్దు కూడేలు కోతి కొంగ కప్ప గడ్డ గోరువంక లకుముకి గబ్బిలము
యేటిగిరి కోవెల వైడికంటె పాలపిట్ట చిలుక చాతకము పాలపిట్ట
తేలు చిలుక మొదలగు జలచర భూచరములగు జంతు వక్షి జాతుల
న్నింటి చేదుకట్లను తీసి మొసలి చొర అలుగు నీటిపాము ఆరికిపీత
మొదలగువాని పైత్యములుపోసి మర్దనాచేసి తయారుచేసినబొషధము
పెసరగింజంత కర్పూరము అనుపాసముతో సూదిమొనకు వచ్చినంత
మందును సేవించినచో ఏరోగమైనను మానును, నూనెతో అభ్యం
జనముచేయవలెను. పెరుగు వంటకం పథ్యము. కర్పూరం శీగంధం
వట్టివేళ్ళున్నా మర్దనాచేసి శరీరముపై ఆరగా ఆరగా పూయుచు
కొబ్బరినీళ్లు దాహమునకు పుచ్చుకోవలెను. అదికానిచో పానకమైనను
యీయవచ్చును. చెరుకుముక్కలుతినిపించవలెను. ఈశ్రేష్ఠమైనయో
గము చింతామణిలోనిది.

341 తలవెండుకలు ఊడకుండుటకు.

ఆవుపాలు 2కుంచములు గేదెపాలు 1కుంచము కలిపి బాగుగా మరగనిచ్చి 4 పాళ్ళు ఊడుగలిత్తుల పొడుమును 1 పాలు చిత్రమూలపు వేళ్ళపొడుమును ఆకాగినపాలలోపోసి తోడువెళ్ళి మనుసతినా డాపెరుగును తరచగావెళ్ళిన వెన్నకాచి ఆనెయ్యి 12దినములు తలఅంటుకొని నువ్వులపిండితోగాని ఉసిరికపిండితోగాని తలకడుగుకొనిన ఊడిపోయిన వెండ్రుకలు మరల మొలిచి ఊడిపోవనున్న కేశములను గట్టిపరచును.

342 స్వచ్ఛందశైరవసము.

రసం నాభి గంధకం జాజికాయ ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్కతులం చేర్చి వీనికి సమానముగా పిప్పలిచెల్లు ఖజ్జలిగా మర్దనాచేసి ధాన్యపు టమునందు 3 మండలములుంచి 2 గురిజలంత అల్లపురసముతో నైనను తమలపాకులరసముతో నైనను శొంఠి జీలకర్రలతో నైనను ఈయవలెను.

343 (1) సిందూరయోగము.

3 గ గంధకం 3 గ స్వర్ణధస్మం ౧ గ తామ్రధస్మం ౨ గ మణి శిల ౨ గ తాళకం వీనిని శుద్ధిచేసి ఒకటిగానూరి పచ్చగవ్వలలోపోసి, దానిమీద మేకపాలు వెలిగారంపోసి మెత్తగానూరి ఎండబెట్టి ముంతలోనుంచి పెంకుమూసి చీరనున్నులిచ్చి పుటంపెట్టి తీసి గవ్వలతోకూడనూరుకోవలెను.

343 (2) సిందూరయోగము.

రసగంధకాలు చెరివకపాలు నిమ్మపండ్లరసముతోను కలబంద రసముతోను చిత్రమూలపు రసముతోను తులసిఆకు రసముతోను తిగ్గలాలరసముతోను తేనెతోను హంసపాదిఆకు రసముతోను సహదేవిఆకు రసముతోను పారిభద్ర రసముతోను గోరంటాకు రసము

తోను భావనచేసి నీడను ఎండబెట్టి గాజుకుప్పెలోబోసి కోకమన్నులిచ్చి నాలుకాయంతమున కుప్పెబెట్టి మూకుడు పైనమూతవేసి యంతరించి పొయ్యిమీదదీపాగ్నిని 3 దినములువండి సాంగశీతలానగ్రుచ్చి న ఇంద్రగోపచ్ఛాయగానుండును.

344 కఠినవ్యాధి హరమాత్రలు.

శంఖుపాషాణమును సహదేవి ఆకుపసరున 7 దినములు ప్రతిదినం ఉదయంనూరి సాయంత్రంవఱకు ఎండనిచ్చి మరుసటిరోజు తిరిగి ఆపసరుతోనే నూరవలెను. 8వ దినమునను ఆపసరుచేతనే మర్దించి పెసరగింజకన్న చిన్నమాత్రలు చేసేది. అనుపానం చనుబాలుగాని తేనెగాని వాడవలెను. పులుసు మద్యం గంజి అన్నం తినవలెను.

345 పార్శ్వవాయువులకు మాత్రలు.

కఠక్కాయపొడుమును వస్త్రగాళితంచేసి ఆపొడి 14 తులాలున్నా వస్త్రగాళితంచేసిన శింఠిపొడి 1 తులముఎత్తున్నా మిరియాలు పొడి 1 తులంఎత్తున్నా వేడిచేసిన పిప్పళ్లు 1 తులం ఎత్తున్నా ఆవాలు 1 తులం చిత్రమూలం 1 తులం సురేశకారం 1 తులం బెల్లం 1 తులం వామం 0-2-0 ఎత్తు పాపటకాయ బోపలిగుంజ 1 తులం ముసాంబ్రం రెండుతులాలన్నర వాలించిన తెల్లపాయలు 20 ని కొద్దిగా నూనె బెల్లము యీవస్తువులను ఖల్వములో మెత్తగానూరి బెల్లపునీళ్ళను అందులో పోయుచు మాత్ర అయ్యేపర్యంతం మర్దించి పెద్దసెనగగింజలంతేసి మాత్రలు చేయవలెను.

పథ్యం—పులుసు—మద్యం.

జలుబు వాయువు వస్తువులు కూడను.

అనుపానం—కృష్ణతులసి మిరియాలు నూరి ఆ మిఠునతోగాని కృష్ణతులసిముద్దతోగాని పుచ్చుకోవలెను.

346 అప్పటం కస్తూరిమాత్రలు.

జన్ను కస్తూరి గోరోజనం పావుదారు దినుసునకు 4 గురిజల ఎత్తుకుంకుమపువ్వు పచ్చకర్పూరం చందనందినుసునకు 2 గురిజల ఎత్తు త్రియాచారం అర్థణాయెత్తు సదాపాకు అర్థణాయెత్తు పై రసములలో మద్దించి పుటంవేసి మాత్రలు కట్టఁకోవలెను.

347 గోక్షీరాదిమాత్రలు.

16 ఫలములసీశ్యలో 28 ఫలముల సమూలమైన పల్లెరువేసి చెరిసగం ఇగురునట్లు కాగనిచ్చి కాచి వడకట్టి అందులో 2 ఫలముల గుగ్గిలము పొడుమువేసి గుడపాకము వచ్చుదనుక కాగనిచ్చి త్రిఫలాలు త్రికటుకములు తుంగమునైలు జాతికి 1 ఫలముచొప్పున చూర్ణము చేసి కలిపి కుంకుడుకాయంత మాత్రలుగా కట్టి సేవించేది. ఇది సేవించినందువలన బహుమాత్రము మాత్రకృచ్ఛము మాత్రఘాతము వాతరక్తము వాతరోగములు శుక్లదోషములు శాంతించును. ఇవి 40 దినములు రోజుకు 2 పూటల చొప్పున పూటకొక మాత్రగా సేవించవలెను.

348 సంజు వాపు రసవట్లకు కీశ్వనోష్పలకు మాత్రలు

బాగుగా పుటములు పడ్డ కటారిలోహం 1 తులం రసకర్పూరం 1 తులం పిష్టం $\frac{1}{2}$ తులం తమలపాకులరసముతో మర్దనాచేసి కుంకుడుగింజంతచూరలు పూటకు 3 చొప్పున 2 పూటలున్న 3 దినములు సేవించవలెను. మాత్రను తేనెలోముంచి అంగుటిలోపలికి వేసుకొనేది. అన్నిగానిచో మాత్రలను పిప్పళ్ళు తమలపాకురసముతో మెత్తిగానూరి ఆరబెట్టి సేవింపవచ్చును. మాత్రలు వేసికొన్నతోడనే పదితమలపాకులు కరక్కాయపేడుతో నమలి మ్రింగవలెను. ఈవిధముగా ప్రతిపూటా చేయవలెను. వీనివలన 1, 2 విరేచనములగును. వర్షం కందిపప్పు కందిపప్పు చింతపాపా ధనియాలకారము ఆవు చల్ల ప్రాతచింతి కాయపచ్చడి మొ॥

349 అజీతికిమాత్రము.

మిరియాలు వాము సుగంధకాల్పు రసకర్పూరం సమభాగాలు
గుంటకన్నాకురసాన మద్దించి గురుగింజంత మాత్రముచేయవలెను.

350 వాయుహరభేది మాత్రము.

రసం నాభి గంధకం వెలిగారం శొంఠి పిప్పలి తాళకం మిరి
యాలు తాడికాయలు ఉసిరికపవ్వు ఇవి సమపాళ్ళు నేపాళాలు 8 పా
ళ్ళ నిమ్మకాయరసాన మద్దించి మాత్రము కట్టవలెను.

351 ఉబ్బసమునకు.

బెల్లమును తెల్లజల్లేడు పూవులోవుంచి నూరి చిన్నగచ్చకా
యంత మాత్రముచేసి 7 పూటలు యివ్వవలెను.

352 వాంతిని నిలుపుటకు.

జల్లేడుపూతలో నల్లమందును నూరి కుంకుడుగింజంత మాత్ర
చేసి సేవించవలెను.

353 మదనకామేశ్వర రసము.

ఉల్లి గుంటగలగర గంజాయి లింగపొట్ల వైడి ఉమ్మెత్త వీనివి
త్రనములును ఏలకులు జాజికాయలు చంగల్వకోష్టు జాపత్రియును
చూర్ణముగానూరి వీనిలో 1 భాగమెత్తు కర్పూరము వేయవలెను. వీ
నిని కొబ్బరికాయ నీళ్ళుపారబోసి కాయలోపోసి పుటంవేసి చల్లార్చి
తీసి కొబ్బరినీటితోనూరి పోకలంతంత గుళికలుగాజేసి ఒక్కొక్కగుళి
కచొప్పున సేవించవలెను.

354 తిప్పనత్తు తీసేక్రమము.

తిప్పతీగపైనుండు బెరడుతీసివేసి బెత్తెడుముక్కలుగా ఖండించి
రోటదంచి బానలో చన్నీటవేసి కలిపి విడిచి పిప్పిని తీసివేసి యిం
కొక బానలో నడియకట్టవలెను. అది తేనెకొన్న పిదప నీళ్ళువాడు
స్తూవచ్చినయెడల అడుగున తెల్లనిసత్తు నిలుపును. దానిలోకలిబోసికలి

పి తేరనిచ్చి వడియకట్టవలెను. అడుగున తేరిన తిప్పసత్తునుమూకుట్టో
 ఉంచి ఎండబెట్టవలెను. పిమ్మట ఆకుపత్రికం చంగల్వకొట్టు గగ్గింధి
 కూర వేళ్ళు దివిశపప్పు కుంకుమపువ్వు నాగకేసరాలు ద్రాక్షపండ్లు
 యాలకులు కర్పూరం శ్రీగంధం చందనం శిలాజిత్తు త్రికటుకం య
 ప్తిమధుకం పెన్నేరుగుంప పిల్లిపీసర నేలగుమ్మడి పల్లెవేళ్ళు కర్కా
 టకసన్నిజాజికాయలు తక్కిలపుట్టు కచ్చారాలు నినిని కర్షప్రమా
 ణాల చొప్పుననూ వీనికి రెట్టింపు తిప్పసత్తు పెట్టి చూర్ణమునూరి తే
 నె శర్కర ఆవ్రనేతులతో దేనితోనైనను సేవించినచో గుణమిచ్చును.

కీరే మదనకామేశ్వరము.

యాలకులు లవంగాలు ఆకుపత్రి నాగకేసరాలు ద్రాక్షపండ్లు
 చంగల్వకొట్టు కచ్చారాలు సదాపవిత్రులు యప్తిమధుకం జావతి
 భిర్యూరపుపండ్లు దూలగొండిగింజలు తిప్పసత్తు పిల్లిపీసరవేళ్ళు నేలతాడి
 మంపలు పెన్నేరుగుంపలు ఉత్తరేణిగింజలు, నేలగుమ్మడిమంపలు
 సముద్రపాలగింజలు త్రికటుకాలు చారపప్పు రాన్నమొతులు జాజి
 కాయలు అక్కలక్కరి వాయువిడంగాలు చివుకు వెలగవేళ్ళు చిత్ర
 మూలపువేళ్ళు బూసుగుబంక అభ్రకం తక్కిలపుపొట్ట దామెర
 దుంప కుంకుమపువ్వు నల్లజీలకర్ర గంటుభారంగి జీడిపలుకులు కొ
 డిసెపాలు ముత్తునపులగపువేళ్ళు భూచక్కెరదుంప పచ్చిపులుసు
 తాటిగుంజ ఉసిరికపప్పు సుగంధిపాలవేళ్ళు కస్తూరి ప్రింఖణపుపువ్వు
 వెదురుబియ్యము గుంటగలగరగింజలు గొబ్బిగింజలు పెద్దముత్తువపు
 లగంవేళ్ళు పిన్నముత్తువపులగంవేళ్ళు తెల్లనువ్వులు బొబ్బరలు మి
 నుములు సమానభాగాలుగాచేర్చి చూర్ణముగావించి దానికి సమ
 ముగా గంజాయిచూర్ణముచేర్చి కొబ్బరినీళ్లతో ఖల్వాన 7 దినములు
 భావనచేసేది. తరువాత 2 దినములు అరటిదుంపరసముతోను 3 దిన
 ములు పిల్లిపీసరవేళ్లరసముతోను 1 దినం పన్నీటితోను భావనచేసి

ఎండిచి ఎండినచూర్ణమునకు సమముగా శర్కరపెట్టి లేతపాకానికి రానిచ్చి చూర్ణము కలిపి దించి దొండకాయలంతమాత్రాలు తేనెతో సాయంత్రములందు సేవించి మధురాహారములు తినవలెను.

356 బాలసూర్యోదయము.

నాభి రసం గంధకం 3 పాళ్ళున్ను తామ్ర లోహభస్మాలు 2 పాళ్ళున్ను గవ్వలభస్మం 4 పాళ్ళున్ను అభ్రభస్మం 7 పాళ్ళున్ను కలిపి వీనికి సమముగా మిరియాలు వేయవలెను. దానినిశొంఠిక మాయము తోను చిత్రిమూలపురసముతోను తమల పాకులరసముతోను ఖల్వమున 3 దినములు మద్దించి పిదప నీచెను ఆరనిచ్చి మూకుటమూసి చీరమన్ను లిచ్చి సన్నమంటలో పుటంవేసేది. దింపి చల్లార్చి ఆ ఔషధమును తిరిగి చిత్రిమూలపురసమున నూరి పూటకు అడ్డిగ చొప్పనసేవించినచో జ్వరాలు శ్వాసలు వాంతులు దగ్గులు శూలలు పాండురోగములు మూలశంకలు మేహములు హృదయవ్యాధులు స్త్రీహవ్యాధులు గుల్మ వ్యాధులు క్షయలు యోనిరోగములు పీనసలు మందాగ్ని అరుచి శ్లేష్మవ్యాధులు లింగదోషములు మూత్రక్రిచ్చలు మున్నగు రోగములు అనుపాన భేదములచే శాంతిపొందును.

357 శీతాంశురస మాత్రాలు.

తాళకం మణిశిల శొంఠి ఒక్కొక్కతులమున్ను మిరియాలు 2 తులములున్నూ చూర్ణముచేసి 3 దినములు నిమ్మపండ్లరసముతో మర్దనాచేసి సెనగగింజలంతమాత్రాలు కట్టి ధనియాలరసం తేనె అల్లపురసం ఉష్ణోదకాల అనుపానముతో సేవించవలెను. ఇందువలన వైత్య జ్వరములు శీతవైత్యములు వైత్యవాతములు హరించును.

ఈమందును నిమ్మపులుసుతోనైనను నీళ్ళతోనైనను చాది కంటికి వేసినయెడల సకలశిరోవ్యధలు హరించును. ఇది బహుశ్రేష్ఠమైన కలికము.

358 వైత్యాంతకము.

లవంగాలు యాలక్కాయలు జీలకర్ర ధనియాలు జాపత్రి నిమ్మతోలు తెల్లచక్కెర వీనిని దినుసుకొక పలము చొప్పున తేనె లో మర్చించి పెద్దసెవగగిజాత మాత్రలు కట్టి సేవించేది.

359 జోగిరస సంచీవసుఖమాత్రాలు.

రసం నాభి అమరశిలగంధకం వెలిగారం తాళకం త్రికటుకా లు తాడికాయ ఉసిరికపప్పు నేపాళాలు ఒక్కొక్క తులం గుంటకలగ రాకు రసాన మర్చించి గుజప్రమాణం మాత్రలు కట్టి కోవలెను.

360 చచ్చు తిమ్మగులకుమాత్రాలు

త్రికటుకాలు సైంధవ సౌవర్చనవనాలు సుశీలకర్ర ఇంగువ సమముగాచేర్చి తెలగ ప్లతో బాగానూరి మాత్రలు చేసుకోవలెను.

361 కరక మాత్రాలు.

ఇంగిలీకం 1తు చాపత్రి 2తు ముచి 3 మ్మైతిగిజాను పిత్త నల్ల ముందు 5 తు నాము 6 తు గిజాను 7 తు బొప్పినిశ్శో 1 కాము లునూరి మిరియపుప్రమాణం మాత్రలు చేసుకోవలెను.

అనువాంతు ఆప్రవాంతుగాని శేక్కురగాని పంచదారగాని అను వానముచేసి చాత్రిపూట 1 మాత్ర యివ్వవలెను. ఇచ్ఛాపస్యము వీర్యవృద్ధియగును.

362 బాలర స్వేచ్ఛాపాకు మాత్రలు.

వాతాధిగమ్యసి వాతాధిగమ్యసం కితాంశురసం స్వేచ్ఛాపస్యపిర సం సన్నిపాతజ్వరాదుకుని ఇది కావలసిగలత సమభాగాలుచేర్చి దాని లో కొంచెము గరళముచేర్చి గుంటగల రాక్షర పాన ముచేర్చి పెసర గింజ ప్రమాణం మాత్రలు చేసుకొనవలెను. సమభాగాలకూ చ నుబాలతో పయస్సనసుగరించి యివ్వవచ్చును. పెద్దలకుకూడా ఉప యోగించును.

363 సర్వవిధరోగములకు నొప్పలకు.

గొడ్డుశియును నాభియును 3 రోజులకాలం గోమూత్రముతో కొత్తకొత్తగాపోసి ఊరినతరువాత నాభినివేరుగా తీసివేసి దానిని ముద్దార్చింగుతో సమభాగంగావేసి మిరియాలు ముడిలవంగాలు 2 పాళ్లు వేసియుంచి నిమ్మరసంతోనూరి మాత్రలుచేయవలెను. దీనికి పులుసు తగులకూడదు.

364 పరిమళ మాత్రలు.

యాలక్కాయలు లవంగాలు చలవమిరియాలు జాజికాయలు జాపత్రి తెల్లకాయ వట్టివేరు సుగంధిపాలవేళ్లు నలుపు అక్కలకర్పి మువ్వబిడ్డ కడుగుపచ్చ సనుచుకు 1 పలమువొచ్చిన పచ్చకర్పూరం కు. కునుపూర్తి కనుచుకు పానలాయెత్తు కలిపి నూరి వత్త్రగాకితు పుట్టి పన్నుట ముగిసినను మాత్రచేసి నీడను ఆరబెట్టవలెను. ఈమాత్రలు తాంబూలముతో నాడవచ్చును.

365 భేదిమాత్రలు.

కొండ ఆకుదప్పుగింజలు బాగుగానూరి పెసరగింజ ప్రమాణ పు మూర్తిగా చేసేది భేదినిశేషముగా నైనవీరప తియ్యం పప్పుకల సిన పులగం యిచ్చేది. ఇచ్చాపధ్యము

366 భేదినుండు మాత్రలు.

8 పాళ్ళనేపాళ్ళాల 3 పాళ్ళశొంఠి 1 పాలుమిరియాలు 1 పాలు వెలిగారం 1 పాలురసం 2 పాళ్లు గంధకం శొంఠి ఉపరసంతో నూరి గురిగింజప్రమాణం మూర్తిగా చేసుకొనవలెను. ఇ దుకు పులుసు మధ్యము కుప్పిండ్రాకు మిరియాలు తెల్లపాయలు నూరి చింతగింజలంత మాత్రలు ఇచ్చినయెడల భేది చక్కగా అగును. విశేష భేదులయినచో పెరుగు అన్నం పెట్టవలెను.

367 ఇంకొక విధము.

1 పనేపాళపుగింజలు 5 ఖర్జూరపుపండ్లు తెచ్చిలోపలనున్న గుంజుతీసివేసి పండు 1 కి 2 -3 నేపాళపు గింజలుచొప్పన వుంచిదారముతో కట్టి తేనె గరిటిలో వేసి బాగా ఉడుకనిచ్చి నూరి మాత్రలు చేసి పూటకొక్క మాత్రవాడుచు చారు అన్నం పెట్టవలెను.

368 కాళింగాదిభేదిమాత్రలు.

ఎండబెట్టిన వెరిపుచ్చకాయ పన్నీరుపువ్వు యిందుప్పు రకమునకు 2 ఫలములు చొప్పన శొంఠి పిప్పళ్లు మిరియాలు తిరిఫలాలు రకమునకు 1 ఫలముచొప్పన చేర్చి నిమ్మరసములో మర్దనాచేసి మాత్రలు కట్టవలెను.

369 అన్ని వాయువులకు చల్లులకు ధృతి.

కృష్ణాభ్రకపురాయియున్నా గంధకమున్నూ నూరికలిపి వత్తులుగాచేసి ఆవునేతితో నాననిచ్చి పట్టుకారుతో పట్టి దీపముముట్టించి పళ్ళెము క్రింద వుంచవలెను. మిగతనెయ్యి విసర్జించి పళ్ళెమున వడి పిననెయ్యిమాత్రము సీసాలోవుంచుకొని తమలపాకుల తొడిమలరసములో పూట 1 కి 3 బొట్లుగా 20 రోజుల వరకూ యివ్వవలెను. ఇచ్చాపథ్యము.

370 గండమాలాబంధన రసమాత్రాలు.

శుద్ధియైన రసం 1 తులం గంధకం 1 తులం తామ్రధస్తం 1 తులం మాండ్వారం 3 తులాలు శొంఠి 2 తులాలు పిప్పళ్లు మిరియాలు 2 తులాలు సైంధవలవణము 1 తు దేవకాంచనపుచెక్క పొడుము 3 పలాలు శుద్ధియైన మైసాక్షి గుగ్గిలము 3 పలాలు వీనిని ఖల్వములో ఏకముగానూరి ఆవునేతితో మర్దనాచేసి 3 మాషముల ఎత్తు మాత్రలు కట్టేది. ఇవి సేవించినయెడల అసాధ్యగళగండములు గండమాలలు శాంతిపండును.

371 వజ్రమోడుమాత్రలు.

త్రికటుకాలు తెల్లగలిజ వేరు తెగడ వాయువిశంగాలు దేవదారు పసుపు చెంగల్వకోట్టు మానిపసుపు చిత్రమూలము త్రిఫలాలు దంతిమూలములు చవ్యము కొడిశపాల కటకరోహిణి మోజ తుంగమునైలు కరకపువ్వు నల్లజీలకర్ర వాము కాయఫలములు దినుసు 1కి ఒకపలము చొప్పున వేసి నూరి 8 రెల్లు గోమూత్రం చేర్చి గురుపాకంగా వండి కుంకుడుగింజలంత మాత్రలు చేసి మజ్జిగతో నై నను తేనెతో నైనను సేవించేది.

372 వీర్యవృద్ధికి.

యష్టిమధుకం తేనె నెయ్యి కలిపి మండలంగోజులు పుచ్చుకోవలెను. ఆవుపాలు త్రాగవలెను.

373 కామములేనివారికిమందు.

తొత్తడివేరు 7 మిరియాలు పిన్నసుగంధివేరు కలిపినూరి 7 దినములు గచ్చకాయంతమాత్ర సేవించవలెను.

374 వైదానికే ఇంకొకస్రక్రియ,

చవ్య ఆకుపత్రికం తవాక్షీరి ద్రాక్ష పెన్నేరు నారుచుంపలు సుగంధివేల్లు యష్టిమధుకం కర్కాటకశృంగి తామర అగరు పుక్కిత విత్తులు ఖర్జూరం రెండేసి మాడలు పక్షిశ్లేశముగా పిప్పలిపొడి ౨ పశ్చాంతి ౨ పలముల చూర్ణముచేసి లోహమున కలిపి ౧ పలాల తేనె అందులోకలిపి లేహపాకమైన పిదప ధాన్యపు పాకమున 3 గోజులు ఉంచి పోడినము పుచ్చుకొనుచు ఆకు పులుసు వజ్జించి మధుర పదార్థములు తినుచుండవలెను.

375 ఇంద్రియపుష్టికిమాత్రము.

పై బెరడు తీసివేసి తొర్రలుచేసిన 10 జాజికాయలలో 1 తులం ఎత్తు నల్లమందువుంచి వేపచెట్టు తొరటలోపూడ్చి 10 దినములుఉంచి సేరుపాలలో ఈకాయలను తంగేడుకట్టెతో పాలు ఇనుకునట్లు ఉడక బెట్టి దానినినూరి పెసరగింజలంత మాత్రాలు కట్టుకోవలెను. వేడి వస్తువులు వర్జించవలెను. నేయి పాలు వెన్న గసగసాలు బాదంకాయలు చక్కెర ఇట్టివి ఎన్నివాడిన అంతవిశేషము.

376 చెకిడి జాడ్యమునకు మాత్రాలు.

శొంఠి దుంపరాష్ట్రము వాము మిరియాలు దినుసునకు తు $\frac{1}{2}$ న్నూ గింగరేగుచెక్క 3 ఫలాలు బెల్లం 3 ఫలాలు నన్నూ మూర్జము చేసి బెలంకలిపి గురుభిస్కం కొంచెము కలిపి గిచ్చగాయిలంతేసి మాత్రము కట్టుకోవలెను, పులుసు ముడిరాదు.

377 ఆకాము వెలుకులకు జాచినిగురుముడు.

నూహమాయి నమగింజ పోసూలు కొబ్బరినూనెలో కలిపి 2, 3 గోళాలు రాయవలెను.

378 ధూపపుష్టి.

గొబ్బిగింజలు పోసూలు నూనె దూలగొండి నేలతాడి పిల్లిశే గలు బూరుగుబాక పసిప ప చదార ఆస్త్రకలితోకలిపి సేవించినపిదప అరసాలెడు ఆస్త్రపాలుత్రోగవలెను.

379 శనగలస్వేద.

గి తులకల నెంకలను రాత్రివేళ గిద్దెపిస్త్రంలో పెనవేసి తెల్లపొరగట్టి నన్నగుడ్డనుముడిచేసి వేల్పాడేయవలెను. నిరువడసిపోవును. ఆస్తికతో శుద్ధిచేసిన తేనె 2 తులాలుకలిపి మండలమువాడిన చో నంభోగశక్తి అతిశయించును.

380 స్తంభనమాత్రాలు.

కుంకుమపువ్వు జాపత్రి జాజికాయ లవంగాలు అక్కలకర్ర
మోడుగుబంక బూరుగుబంక గోరింటగింజలు వీనిని సమముగాచూర్ణ
ముచేసి ఆమీద పన్నీరుపోసి మర్చింది శనగగింజలంత మాత్రాలుచేసి
భోజనపూర్వం 1మాత్రచొప్పన సేవించవలెను. నిమ్మరసం విరుగుడు.

381 శుక్ల స్తంభనకు.

పల్లెరు మునిగొబ్బి దూలగొండి వీనినిత్తులున్నూ మిరియాలు
నేలతాడిదుంప ప్రితేగదుంపలు సమానభాగాలు మదనాచేసి
పాలతో సేవించవలెను.

382 శీర్షవృత్తికి.

నీరునిశాచులు తెల్లనితెచ్చి కుమ్ముబ్బెక్కి నెయ్యి శర్కర పెరు
గు అంగురొత్తిపి 7 గిన్నాలు సేవించవలెను. మరియు రెక్కవారి
నానబలాను ఉసులు విప్పుకేసి 1 గామునానబెట్టి ఎండించవలెను.
ఈరీతిగా పిదప చూర్ణించిపంచదారతో సేవించవలె
ను. నేయి మట్లగా వాడేది.

383 బీజబంధు.

రామములగింజలు లవంగాలు నల్లమందు కుంకుమపువ్వు
జాజికాయ సమాన భాగాలు ఆపునేతితోమర్చినాచేసి శనగగింజలంత
మాత్ర భోజనానంతరం సేవించి పాలుత్రాగవలెను దీనికి నిమ్మరసం
విరుగుడు.

384 పెన్నేరు లేహము.

త్రికటుగాలు యాలకులు లవంగాలు ముప్పదాప్త్రం కళింగరా
ప్త్రం అక్కలకర్ర తాళిపెత్తి తాజికాయలు రవాక్షిరి భూచక్రగడ్డ
పెన్నేరు కన్నకోమలి పాలసుగంధి నేలతాడి పటికెల్లం ద్రాక్షపండ్లు
తేనె ఆపునెయ్యి ఇవి తూగినంతవత్తు పెన్నేరుదుంప పెట్టి చూర్ణము

చేసి వస్త్రగాళితంచేసి చెరుకుబెల్లం తగినంతవేసి పాకముబట్టి చూర్ణములందులోవేసి శేహంతయారుచేసి దానినొక నెలరోజులు ధాన్యపు టమంచుంచవలెను. పిమ్మటతీసి ఉసిరికాయపూణం సేవించేది. ధాతుపుష్టి వీర్యవృద్ధికల్గును, జ్వరాలునిశ్శేషమగును, శ్వాసలుమానును. ఇచ్ఛాపథ్యము నేయి మజ్జగ వాడవలెను.

సుఖరోగచికిత్స.

385 పచ్చసెగమాత్రాలు.

1వ విధము:—గారవేళ్ళరసము 3 తులాలు పంచదార 3 తులాలుకలిపి చప్పిడి పథ్యము పెడుతూ 5 పూటలు యివ్వవలెను.

2వ విధము:—లవంగాలు యాలక్కాయలు చలవమిరియాలు కాచు ఉసిరికపప్పు దాల్చినీచక్క మరాటిమొగ్గలు కర్పూరము చీనా పంచదార సమభాగాలుగా కలబందగుంజు గుడ్డలోవేసి పిండినరసముతో కుంకుడుగింజలంత మాత్రాలుకట్టి ఇచ్ఛాపథ్యముగా రెండుపూటలచొప్పున 15 రోజులు వాడవలెను. మామిడికాయ అరటికాయ పనసకాయ పనసపండు కంద పాలు పెరుగు ఇవిగాక చీముపట్టు పప్పు దినుసులు వర్జములు.

3వ విధము:—త్రీకటుకాలు చూర్ణించి దీనికి సమముగాదప్పి కొమ్మచూర్ణముకలిపి తాటిబెల్లపు పాకముతోకలిపి గచ్చకాయంత మూత్రలు కట్టి 5 పూటలు సేవించవలెను.

4వ విధము:—రేవలచిన్ని చలవమిరియాలు కాల్చినవసనెలం జీరా కరక్కాయచక్కలు తాటికలకండ సురేకార భస్మము ఒక్కొక్క

టిమూడేసి తులాలున్నా చందినీఅత్తరు 6 తులాలున్నా మర్దనాచేసి పూట1కి 2 మాత్రలచొప్పన 15 దినములు ఇచ్చాపథ్యముగా సేవించేది.

5వ విధము:—సమూలంగుంటకన్నాకుతో 9 మిరియములు నూరి కుంకుడుగింజలంత మాత్రలుకట్టి 3 రోజులు ఉదయా సేవించవలెను. వేడినీళ్ళు అన్నంపథ్యము.

6వ విధము:—బలరక్కసి వేళ్ళరసములో తగినంత చీనాపంచదారకలిపి సేవించేది. కఠినపథ్యం.

7వ విధము:—కలబాదగుంజు లవంగాలు జాజికాయ త్రికటుకాలు సమాంశాలునూరి సేవించవలెను.

8వ విధము:—రత్నపురుష మిరియాలు 9కిసమానముగానూరి ఉదయం పావలాఎత్తు సేవించవలెను.

9వ విధము:—తేనె గవ్వలభస్మము పావలాఎత్తు 5 పూటలు చీనాపంచదారితో సేవించవలెను.

10వ విధము:—తెల్లఉప్పివేళ్ళు చిత్రిమూలము నల్లజీడిగింజలు మిరియాలు రకానికి 1 తులంచొప్పన పిడికెడు ఉత్తరేణిచిగుళ్ళతో నూరి గచ్చకాయంతమాత్రాలు 3 మాత్రలుచొప్పన 3రోజులుఇచ్చాపథ్యముగా సేవించేది.

11వ విధము:—5 మిరియాలువేసి గిలిగిచ్చవేరునూరి గచ్చకాయప్రమాణం మాత్రలుగాకట్టి పంచదారలోపొదిపి పగటివేళలండు 5 రోజులు యివ్వవలెను. సాయంత్రములందు మోతాదుతగ్గించవలెను. ఇచ్చాపథ్యము.

12వ విధము:—11 యాలకులు మిరియాలు నేలతంకేడునూరి యిండుపకాయలంత మాత్రలుకట్టి పూటకు 2 చొప్పన 9 దినములు ఇచ్చాపథ్యాన సేవించేది.

13వ విధము:—యాలకులు 4తు దాల్చినిచెక్క 4తు నల్లజీల కర్ర 4 తు జావతి 1 తు పంచదార 1తు మూలముచేసి గుంటకల గరాకు రసాన మడించి శనగగింజలంతమాత్రలు ఇచ్చాపథ్యముతో 2 మాత్రలప్రకారం 15 దినములు 2 పూటలున్ను పుచ్చుకోవలెను.

14వ విధము:—5 తులాల నేలతంగేడాకు 2తులాల సురే కారం 2 పూటలవంతున 3 దినములు సేవించేది.

15 వ విధము:—గచ్చకప్పు 1 భాగం పటిక 2 భాగాలు దాల్చినిచెక్క 2 భాగములు మిరియాలు 1 భాగం జాజికాయ 4 భాగాలు సహముగా చంద్రీకాంతదంపవేసి సీశ్మోచుడించి పూటకు కరక్కా యాప్రమాణం 2 పూటలవంతున 15 దినములు సేవించేది. పథ్యము ఆవునేయి ఆవుమజ్జిగ కందికట్టు కందిపప్పు.

16 వ విధము:—జాజికాయలు తు 4 పిల్లితేగలరసము తు 1 అరటిదుంపరసము పావుసేరు జీలకర్ర 4 పంచదార 3 తులాలు నూరి మూడుపూటలు పెసరపప్పు గేదెపెరుగు పథ్యంతో పుచ్చుకోవలెను.

17 వ విధము:—ఏబడేండ్ల మామిడిచెక్కరసం 2 తు సున్న పుతేట 1 తు చేదుజీలకర్ర 4తు కలిపి 3 పూటలు ఇచ్చాపథ్యాన సేవించేది.

18 వ విధము:—కన్నెములగరసం మిరియాలపొడుము పంచదార కలిపి 5 పూటలు సేవించేది. పథ్యంలేదు.

19 వ విధము:—ఏనుగవల్లేరు సమూలం పిడతలో తవ్వెడు ఫిళ్ళుపోసి చెట్టును తలక్రిందుగా మణిగేట్టు వుంచి వైన బండపెట్టి ఒక రాత్రివుంచి వ్రదయం చెట్టునుతీసి దులిపి వైనురుగుతీసివేసి యాలకులు లవంగాలు దాల్చిన చెక్క పంచదారచూర్ణములు రకానికితులం

చొప్పున ఆరసంలో కలిపి పూట 1కి తు $\frac{1}{2}$ చొప్పున 3 రోజులు త్రాగవలెను. చప్పిడి పథ్యము.

386 పచ్చసెగకు తేహ్యము.

నల్లజీడిగింజలు 5 శేర్లు ముక్కలుగాకొట్టి 2 శేర్ల పాలలోవేసి సగముపాలు యిగరనిచ్చి దానిలో 3 శేర్ల నేయిపోసి వైపాపుశేరు. యినికేటట్టు కాగనిచ్చి వడగట్టి ఆనేతిలో బెల్లంపొడి 2 శేర్లు వేసి తేత పాకంగా కాచి శొంఠిపొడి 1 శేరు తెల్లతెగడిపొడి 1 శేరు లవంగ పొడి 1 తు జీలకర్రపొడి 1 తు ఉసిరికపప్పుపొడి 1 తు పైన చెప్పిన పాకములోపొసి కలిపి తేనె కొద్దిగా చేర్చి పూట 1కి గచ్చకాయం తమాత్ర 24 దినములు సేవించవలెను. అధిక మైనకారం పులుసు పెరుగు పాలు కంద అరటికాయలు ఎండలోతిరుగుట దారినడచుట సంభోగం పనసకాయ పనసపండు ఆవ నూమిడి వర్జములు.

387 తెల్లసెగకు చూణము.

యాలకులు లవంగాలు తోకమిరియాలు చీనాపంచదార సమ భాగములుగా ఆవ్రుమ్మగతోనూరి 15 రోజులు దినమునకు 2సార్లుగా యిచ్చేది. ఇచ్ఛాపథ్యము,

388 తెల్లసెగకు సమిలేది.

నేలవ్రసిరికచెట్టు తెల్లజీలకర్ర ఉదయంనమలవలెను. ఇట్లు 15 దినములు చేయవలెను. ఇచ్ఛాపథ్యము.

389 తెల్లసెగకు చూణము.

1 తు తిప్పనత్తు 1 తు చీనాపంచదార 2 తు ఏలక్కాయలు. 1 తు పచ్చకర్పూరం చూర్ణముచేసి 5 పొట్లలు చేయవలెను. ఇచ్ఛా పథ్యము.

390 తెల్లసెగకు మాత్రలు పాకము.

కర్పూర శిలాజిత్తు రాతిపండు సమముగాచూర్ణముచేసి ఉండక
ట్టకుండ నుద్రజడ ఆకురసముతో చూర్ణముకలిపి పెరుగుతో ఉదయ
కాలమందు 3 దినములు సేవించవలెను.

391 తెల్లసెగకు మాత్రపాకము.

మిరియాలు ముల్లుగోరింటాకు నూరి ఉసిరికాయలంత మాత్ర
లుచేసి ఆవుపెరుగుతో కలిపి చప్పిడిపళ్ళాన 10 దినములు సేవించ
వలెను.

392 రక్తసెగకు మాత్రపాకము.

తుంగము పైలు 8 తు పచ్చిపసుపు తు $\frac{1}{2}$ జాజికాయ తు $\frac{1}{2}$
జీలకర్ర తు $\frac{1}{2}$ పురుగుడుచెక్క తు $\frac{1}{2}$ కలిపినూరి గేదెపెరుగుతో
3 పూటలు పెసరపప్పు అన్నం పథ్యంగా తినేది.

393 రక్తసెగకు మాత్రలు.

యాలకులు 1తు పటికె 1తు సురేకారం 1తు తోకమిరియాలు
శ్శతు దాల్చినచక్క 1తు వీనిని కలబంద రసాన 2 జాములు మర్దనా
చేసి సెగగింజల ప్రమాణం మాత్రలు 5 దినములు సేవించవలెను.
కడిచారు బచ్చలి పెసరపప్పు ఆవుమజ్జిగ పుచ్చుకోవచ్చును. నూనె
కూడదు.

394 రక్తసెగకు ముద్దపాకము.

జమ్మిఆకు ముద్దగానూరి నిమ్మకాయంతగా 2 పూటలు 3 దిన
ములవరకు యిచ్చేది ఇచ్చాపథ్యము.

395 రక్తసెగకు చూణము.

ఉశిరికపప్పు ద్రాక్షపండ్లు ఖర్జూరపుకాయలు అతిమధురంసోపు
నాగకేసరాలు దాల్చినచెక్క ఒక్కొక్కటి తు $\frac{1}{2}$ చొప్పున చూ

ర్ణముచేసి అందులో పంచదార కలిపి పూట 1 కి $\frac{1}{2}$ తు చొప్పున 2 పూటలు 6 దినములు ఇచ్చాపథ్యంగా సేవించవలెను.

396 ఇంకొకవిధము.

ద్రాక్షపండు అరటిపండు మినపప్పు పెన్నేరుమంప అతిమ ధురం దినుసుకు 2 తులాలుగానూరివస్త్రగాళితంచేసి దానిలో తు $\frac{1}{2}$ పంచదారకలిపి పూట 1కి తు 4 చొప్పున 2 పూటలు ఇచ్చాపథ్యా నసేవించేది.

397 వర్బత్తురకం.

అప్పుడేపిండిన ఆవుపాలు నురగ ఆరకముందే నిమ్మపండ్ల రసం పిండి ఆవుపాలనుకలిపి పుచ్చుకొనేది. పూట 1కి శేరున్ను నిమ్మపళ్ళు 2 న్ను ఇల్లు 5 రోజులు ఇచ్చాపథ్యాన సేవించేది.

398 ర ర్తసెగకు చికిత్స.

సాగనారతెచ్చి లోపలి మట్టలోని గుడ్డు ముక్కలుగాతీసి పులిచల్లలో నానవేసి ఆముక్కలుతీసి చీనాపంచదాగలో అద్దుకొని ఇచ్చాపథ్యాన 5 రోజులు సేవించేది.

399 ఎరుపు తెలుపు పసుపుకలిపిన సెగలకు మాత్రలు.

రససిందూరం రసకర్పూరం ఇంగిలీకం పచ్చిచిత్రమూలం గం థకం సమభాగం తగినంత హంసపాదిరసంతోనూరి కుంకుడుగింజలంత మాత్రలుచేసి పూటకు 2 మాత్రలుగా 5 రోజులు పుచ్చుకోవలెను. మాత్రలు తేనెలో ముంచి గొంతులో వేసుకోవలెను. మ్రింగగానే పదితమలపాకులు కరక్కాయచెక్క పోకచెక్క అరగంటసేపు బాగా నమలి మ్రింగవలెను.

దీనికివధ్యం:—కందికట్టు కందిపప్పు చింతపొట్టు బీరకాయ పొట్లకాయ ధనియాలకారం కొయ్యతోటకూర ఆవుమజ్జిగ ఆవుపాలు వాడవలెను. అవధ్యము చేసినచో కీళ్లుపడిపోవును.

400 తెల్లసెగకు చికిత్స.

చంద్రకాంతదుంప 1తులం యాలకులు $\frac{1}{2}$ తు ఆవునవసితము తోనూరి 5 పూటలు సేవించవలెను.

401 కిసెగలకు చికిత్స.

గుంటగలగరచిగుళ్ళు 9 దింటిని. 9 మిరియాలతోనూరి మాత్రలు సేవించేది చప్పిడివధ్యం. కాల్చిన మిరపకాయ కొరుక్కొన వచ్చును.

402 అన్ని సుఖజాతులకును మాత్రలు

రసగంధకాలు రసకర్పూరం రేకులతాళం సవ్వీరపాషాణము దినుసునకు 1తులం చొ॥ కొబ్బరినీళ్లు తీసివేసి దానిలో పైదినుసుల చూర్ణంపోసి మూడుసార్లు చీరమన్నుకట్టి పుటంపెట్టి తిరిగి కొబ్బరినీళ్లతో నూరి పచ్చిశనగ గింజంత మాత్రలు యిచ్చాపథ్యాన సేవించేది.

403 సవాజాతిహర. ఇంగిలీకరసాయనచూర్ణము.

ఇంగిలీకం క్రొత్తపెంకులోపుంచి రెండేసి నల్లజీడిగింజలు ముక్కలుకొట్టి ఇంగిలీకము కనుపించకుండా కప్పి తెల్లని వత్తులు నేతిలోముంచి ఆముక్కలు వెలిగించవలెను. కాలి మాడిన ఇంగిలీకం 1భాగం పిప్పలి మిరియాలు లవంగాలు సమభాగములు వేసి చూర్ణముచేసి పూట 1కిచిన్నాలప్రమాణం తేనెతోగాని నేతితోగాని సేవించవలెను.

404 అగస్తకొళంబు.

ఇంగువ ఆవాలు సైంధవలవణం రసం వెలిగారం ముఠికిల పిప్పళ్ళు తాళకం నల్లజీలకర్ర సూద్రినాభి యిది ఒక్కొక్కటి 1తులము

న్నా నేపాళాలు 2 తులాలున్నా చూర్ణముచేసి దుష్టుపురశంతో మర్దనాచేసి దానినివివిధ అనుపానచేధములతో సకలవ్యాధులకు వాడవచ్చును.

405 గండమాలలు గ్రంధులకు.

తీక్రటుకచూర్ణం త్రిఫల చూర్ణం మూడేసిపలాలున్ను దేవ కాంచనపట్టం 12తులాలున్ను శుద్ధియైన గుగ్గిలపుచూర్ణం చేర్చి తగినంత తేనె కలిసి తులంచొ॥ పూటకు సేవించవలెను. ఇచ్ఛాపథ్యము.

406 రక్తపుష్టికి మాత్రలు.

కస్తూరి కుంకుమపువ్వు సమభాగాలుచేర్చి యాలకులు 1 భాగం నల్లమందు లవంగాలు 4 భాగాలు నీళ్ళతో 3 జాములు నూరి గురిజ ప్రమాణం మాత్రలుకట్టి పులుసువర్జంగా సేవించవలెను.

గృహ వైద్య చికిత్సా రత్నము.

ప్రథమభాగం

స' పూర్ణము.

—

చం డి క.

(ప్రదర్శనానుకూలముగు 5 అంకముల నాటకము.)

గ్రంథకర్త:—తులసీదేవి (సతీతులసి) నాటకము రచించిన
ముత్తనేని వేంకటచెన్న కేశవులుగారు.

చండిక స్వాతంత్ర్యముంటప ప్రదీపిక, చండిక సౌందర్యవార్ధి సమృద్ధి చంద్రిక, చండిక సమదారాతిదుగ్ధ కుతారిక, చండికాచరిత్ర మతివిచిత్రము! సూక్ష్మదృష్టిం బరికించువారికిఁ జండిక భామినీరూప బ్రహ్మరాక్షసి! కామినీరూప మృత్యుదేవత. సూలదృష్టిం బరికించు వారికిఁ జండిక వీరపత్ని శిరోరత్నము! షరమసాధ్యతలకము. చండిక కాక్షేయముతోఁగానిపనిఁ గటాక్షముతో నెఱవేర్చినది. కత్తిబట్టుకొని కదనరంగమున కుజీకినది. రక్తముగార్చి రాజ్యము సంపాదించినది. చండికకు స్వాతంత్ర్యమే స్వర్గలోకము. పారతంత్ర్యమే ఘోరనరకము. భర్తస్వాతంత్ర్యమునకుఁ జండిక పడినపాల్లు చెప్పినదీతపు. పతి నిప్రభువుం జేయుటకుఁ జండిక పన్నితంత్రములు వర్ణనాతీతములు! పతిహితవర్తనమే చండికకు షరమధర్మము. భర్తకొఱకుఁ జండిక పాపభీతి విడిచినది. ఘోరహత్యలు గావించినది! పాంసులయను దుష్కర్తరి నందినది. తుదకు భర్తకు రాజ్యమార్జించినది. కాని కట్ట కడకు చండికకు బైటకొంగే పామై కఱచినది. భర్తయే పగఁదలంచి చండికను పగతుర కప్పగించినాఁడు. ఆభిజాత్యసంపన్నయగు చండిక ఆత్మహత్య గావించుకొనినది. ఇంతటి సాహసిక—ఇంతటివీరకాంత—ఇంతటి నెఱజాణ—చరిత్రము మీరిదివఱకుఁ గనివినియుండరు దీనిఁ బఠించియానందింపుఁడు. ప్రదర్శనానుకూలము, శైలికిగొన్ని పద్యములు.

కా. పాణి స్థోరకృపాణిఁబూని బలవత్ప్రార్థి భూభృష్పట శ్రేణిండాఁకి, యస్పకృరం పరలఁచుర్విం గార్చినంగాక, యాక్షోణీరాజ్యము శూరభోజ్య పెటుచప్పున్ ముండలట్టిం డ్దలో, బ్రాజాశంబడివేడియఁపులు, గార్వన్ తుత్త్రియగామినీ!

గీ. కత్తిబట్టుకున్న నెత్తురోడ్వకయన్న, ఘోరబాధలొంద ॥ నేరకున్నఁ బ్రాణిహంససేయఁ ॥ బాల్పడకున్నను ॥ లభ్యమానరాజ్య ॥ లక్ష్మీయఱక.

ఉ. వారిధిలోన మీనములు వర్తిలుబాడఁ బెఱుంగుపోదలన్ ॥ భూరితరాంధ్ర్యమందునల పూసల నేరడు జాణులన్, బవల్ తారలలెక్కిడంగలుగు దంటలు ధాత్రిఁగలారు లేరునా! నామలచిత్తవృత్తులనగందగు నేర్పులట్టి దిట్టరుల్.

వలయువారు సరస్వతీ బుక్ డిపో, బెజవాడ.

డిటెక్టివు నవలలు.

బంగారు బరిణి పా I	1- 0-0
డిటో పా II	1- 0-0
సుడిగాలి పా I	1- 0-0
సుడిగాలి పా II	1- 0-0
రక్తబాహుళ్యం	1- 0-0
విషబాహుళ్యం	0-12-0
ఫేటికాంతరశతము పా I	0-12-0
డిటో పా II	0-12-0
సరళ	0-12-0
రూపసుందరి	0-12-0
వాత్యానినోది	0-12-0
శిశువాత్మ్య పా I	1- 0-0
శిశువాత్మ్య పా II	1- 0-0
శిశువాత్మ్య పా III	1- 0-0
ఇందిర	1- 0-0
భయంకరవారిపికాచి	1- 0-0
చోరాగ్రేసరచక్రవర్తి	0-12-0
ఘోరకలి	0-12-0
వాడేబీడు	0-12-0
వాత్యావిచారము	0- 6-0
గజదొంగ	0-12-0

చరిత్రాత్మక నవలలు.

వనదుర్గము	1- 0-0
శివోదనము	1- 0-0
జపమాలిక పా I	1- 0-0
జపమాలిక పా II	1- 0-0
తానీషా	1- 0-0
మానసింగు	1- 0-0
కిశోరి	1- 0-0

వైద్యగ్రంథములు

వస్తుగుణప్రదీపిక	4- 0-0
శార్దూల సంహిత	3- 0-0
బసవరాజీయము	7- 0-0
ఆయుర్వేదవైద్యసారం	1- 0-0
గృహవైద్యచికిత్సాత్మం	1- 0-0
డిటో రెండవభాగం	1- 0-0
సద్వైద్యజీవనము	0- 8-0
అనువానమంజరి	0- 8-0
గోపాయిచిటికలు	0- 8-0
శోఫరోగనివారిణి	0- 8-0
వైద్యగ్రహస్యదీపిక	0- 6-0
సహదేవపథ్యవైద్యము	0- 6-0

స్త్రీల పాటలు.

ఘూలిసుబ్బాపుపాటలు	0-12-0
డిటో రెండవభాగము	0-12-0
వేడుక పెండ్లిపాటలు	0-12-0
మహిళామనోరంజని	0- 5-0
అధ్యాత్మరామాయణం	0- 8-0

వివిధరకములు.

వేమనరత్నములు	0-12-0
భాగవతరత్నములు	1- 0-0
దండకరత్నములు	0- 6-0
సమయోచిత పద్యరత్నావళి	0- 6-0
దస్తావేజులమతలబు	0-12-0
శతకరత్నములు పా I	0-12-0
డిటో పా II	0-12-0
డిటో పా III	0-12-0
అద్వైతబోధిని	2- 8-0
ఇనకంటాక్సుయిడ్	2- 0-0
హిందూస్థానీ తెలుగుబోధిని	0- 6-0

వలయువారు:—

 నరస్వతి బుక్ డిపో., బెజవాడ.

నువసిద్ధ నాటకములు.

బెజవాడ మైలవరం కంపెనీవారిచే

ప్రదర్శింపఁబడునవి.

రంగుకాకాడీ (పతిభక్తి) సో॥ రా॥	1- 0-0
భీష్మబ్రహ్మచారి డిటా	1- 0-0
గంగావతరణము డిటా	1- 0-0
భగణికోట (రెడ్లపొ) తాపము	1- 4-0
ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణం మ॥ అ॥	1- 0-0
పత్నిప్రతాప్ అనసూయ సో॥ అ॥	1- 0-0
శ్రీకృష్ణకులాభారం ము॥ సు॥	1- 0-0
రాధాకృష్ణ పా॥ ల॥	0-12-0
పాదుకాపట్టాభిషేకము డిటా	1- 4-0
చింతామణి కా॥ నా॥	1- 0-0
మధుసేవ డిటా	1- 0-0
జయంతజయపాలం ఆ॥ స॥	0-12-0
బాబ్బిలియుద్ధము శ్రీ॥ క॥	1- 0-0
కృష్ణలీల బల్లారి క॥ సు॥	1- 4-0
లవకుశ డిటా	1- 4-0
రామదాసు బల్లారి డి॥ గో॥	1- 0-0
రామకవీర్ డిటా	1- 4-0
రసపుత్రవిజయం ఇ॥ య॥	1- 0-0
రాజాప్రతాప్ సింగ్ డిటా	1- 0-0
సంపూర్ణ భారతం బల్లారి	1- 0-0
తాజ్ మహల్ సో॥ రా॥	1- 0-0
కనకార్ద చం॥ కే॥	1- 4-0
సావిత్రిసాంగు పా॥ కాం॥	0-12-0
ద్రౌపదీ వస్త్రాపహరణం సాంగు	0-12-0
ప్రహ్లాదసాంగు డిటా	0-12-0
రాధాకృష్ణసాంగు చం॥ కే॥	0-12-0
కులాభారంసాంగు డిటా	0-12-0

గయోపాఖ్యానం చి॥ ల॥	0- 8-0
ప్రసన్నయాదవము డిటా	0- 8-0
పారిజాతాపహరణం డిటా	0- 8-0
భక్తకవీర్ కో॥ స॥	1- 0-0
పాదుకాపట్టాభిషేకం డిటా	0-12-0
కాంతామతి బ॥ కో॥	0-12-0
శ్రీకృష్ణరాయభారము	0-12-0
రోషనార జహ్వరిబాయి	0-12-0
సంపూర్ణరామాయణము	1- 0-0
మౌళివ బ॥ ల॥	0-12-0
పద్మపూజము మ॥ న॥	1- 0-0
ఉపాపరిణయము	0-12-0
చండిక ము॥ కే॥	1- 0-0
శ్రీరామంజనేయం పి॥ చి॥	1- 0-0
శ్రీమతీదేవి శ్రీ॥ త్రి॥	1- 0-0
రాధాకృష్ణలీలు కం॥ కే॥	0-12-0
సతీఅనసూయ ఆ॥ సో॥	0-12-0
మహానంద ద్రో॥ నీ॥	0-12-0
వృద్ధవివాహము గో॥ కే॥	0-12-0
కనక తార ము॥ చం॥	0-12-0
రామదాసు రా॥ నా॥	1- 0-0
సతీఅనసూయ సో॥ రా॥	1- 0-0
ప్రతాపరుద్రయము	0-12-0
సంగీతకళారేఖ	0-12-0
ఆలీబాబా 40 దొంగలు	0-12-0
సత్యహరిశ్చంద్ర	1- 0-0
భోజకాలిదాసు	1- 0-0
సంపూర్ణభక్తవిజయం	1- 0-0
మాయతీ మైరావణ	0-12-0

వలయువారు:—

 సరస్వతీ బుక్ డిపో., బెజవాడ.

